

25.05.2020

Yhtymäkokous

Käsiteltävät asiat

- Arviointikertomus 2019	1
- Tilintarkastuskertomus 2019	19
- Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän tilinpäätös 2019	20
- Liite 1 Käyttötalousosa	124
- Liite 2 Investointiosa	126
- Liite 3 Rahoitusosa	127
- Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän sijoituspolitiikka	128

PÄIJÄT-HÄMEEN
hyvinvointikuntayhtymä

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTIKERTOMUS VUODELTA 2019

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän yhtymäkokoukselle

Sisällysluettelo

1. PUHEENJOHTAJAN KATSAUS.....	3
2. TARKASTUSLAUTAKUNTA	4
2.1 Tarkastuslautakunnan arviointityön lähtökohdat ja toimintamuodot	5
2.2 Sidonnaisuusrekisteri.....	6
3. EDELLISEN VUODEN ARVIOINTIKERTOMUKSEN JOHDOSTA TEHTYJEN TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI	7
4. TOIMINNALLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI	8
4.1 Asiakas	8
4.2 Vaikuttavuus.....	9
4.3 Tuottavuus.....	10
4.4 Henkilöstö.....	11
5. TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI.....	12
6. MUIDEN TOIMIALAKOHTAISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI	13
6.1 Yhtymän johto	13
6.2 Strategia- ja tukipalvelut.....	13
6.3 Terveys- ja sairaanhoitopalvelut	14
6.4 Ikääntyneiden palvelut ja kuntoutus	15
6.5 Perhe- ja sosiaalipalvelut	16
6.6 Ympäristöterveyskeskus	16
7. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	17
8. TARKASTUSLAUTAKUNNAN ESITYS YHTYMÄKOKOUKSELLE	18

1. PUHEENJOHTAJAN KATSAUS

Arvoisat lukijat,

Hyvinvointiyhtymän toimintavuosi 2019 oli erittäin monivaiheinen, jopa dramaattinen. Toimitusjohtaja jätti tehtävänsä nopealla aikataululla keväällä, kesällä Lahden kaupunkiin kohdistunut kyberhyökkäys sekoitti ICT-järjestelmät ja syksyllä käytiin raskaat yhteistoimintaneuvottelut.

Positiivista on, että kaiken tämän keskellä Yhtymän saama palvelupalaute on edelleen hyvää. Ydin-tehtävien hoito kentällä on siis onnistunut.

Edellisvuoden tapaan lautakunta tarkasteli sekä yhtymäkokoukseen nähden sitovia tavoitteita että talousarvion tekstiosassa esitettyjä tavoitteita. Toiminta on ollut asetettujen tavoitteiden suuntaista ja asioissa on edetty, mutta useissa kohden lopullinen tavoite on vielä saavuttamatta.

Sekä omistajien että organisaation olisi hyvä pohtia tavoitteiden asettamista edelleen huolellisemmin. Niiden tulee olla sekä mitattavia että realistisia.

Lautakunnan työskentely on sujunut edelleen hyvässä hengessä ja tehokkaasti. Saimme sähköiset kokouskäytännöt nopeasti haltuun kevään poikkeusolojen keskellä. Uusi työskentelytapa oli perinteistä raskaampi ja aikataulumuutokset loivat kiireen tuntua.

Kiitän lautakuntaa ja yhteistyötahoja kuluneesta vuodesta.

Pekka Törrönen

Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja

2. TARKASTUSLAUTAKUNTA

Kuvassa vasemmalta oikealle: Pirjo Riikonen, Tero Mäyrä, Soile Kyntäjä, Pekka Törrönen ja Seppo Koskinen.

Tilikauden aikana tarkastuslautakunnassa ovat toimineet:

Jäsen

Pekka Törrönen, Orimattila, pj
Seppo Koskinen, Lahti, vpj
Soile Kyntäjä, Asikkala
Pirjo Riikonen, Heinola
Tero Mäyrä, Hartola

Varajäsen

Markku Viljanen, Orimattila
Sanna Mäkinen, Lahti
Katja Riihilahti, Asikkala
Pirjo Tuovinen, Heinola
Antti Härkönen, Padasjoki

Tarkastuslautakunnan sihteerinä on toiminut HT, JHT Kirsi Sova KPMG Oy:stä.

Tilintarkastuksesta on vastannut tilintarkastusyhteisö KPMG Oy. Vastuunalaisena tilintarkastajana on toiminut JHT, KHT Jorma Nurkkala.

2.1 Tarkastuslautakunnan arviointityön lähtökohdat ja toimintamuodot

Tarkastuslautakunnan tehtävistä on säädetty Kuntalain 14. luvussa ja kuntayhtymän hallintosäännössä. Tarkastuslautakunnan asettaa tehtävänsä yhtymäkokous. Valtuusto on kuntalain 14 luvun 121 §:n mukaan asettanut tarkastuslautakunnan toimikaudekseen hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kuntayhtymässä toteutuneet. Lisäksi tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida onko kuntayhtymän toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on myös valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat ja huolehtia kuntayhtymän tarkastuksesta sekä valvoa kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi. Tarkastuslautakunnan tehtäviin kuuluu myös valmistella kuntayhtymän hallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi. Kuntayhtymän hallintosäännön mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on lisäksi seurata tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista ja tehtävien suorittamista sekä tehtävä tarpeen mukaan esityksiä tilintarkastuksen kehittämiseksi sekä huolehdittava siitä, että tilintarkastusta varten on tarpeelliset voimavarat ja tehtävä aloitteita ja esityksiä lautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen valvonnan tehtävien yhteensovittamisesta mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Toimintansa tueksi tarkastuslautakunta on laatinut koko vaalikauden 2017–2020 kattavan arviointisuunnitelman. Arviointisuunnitelmassa on esitetty ne toimialueet tai muut aihealueet, jotka otetaan kunakin vuonna syvällisemmän arvioinnin kohteeksi. Suunnitelma täsmennetään työohjelmaksi vuosittain. Tarkastuslautakunta on laatinut arvioinnin työohjelman vuodelle 2019.

Vuoden 2019 arvioinnin kohteiksi valittiin ikääntyneiden palvelut ja kuntoutus, vanhuspalveluiden valvonta, terveys- ja sairaanhoitopalvelut, perhe- ja sosiaalipalvelut, Strategia ja tukipalvelut, Sosiaalialan osaamiskeskus Verso- liikelaitos. Edellä mainittujen asioiden lisäksi tarkastuslautakunta on vuoden 2019 arviointityössään käsitellyt yhtymän hallintoa, riskienhallintaa, talouden toteutumaa ja muutosohjelmaa vuosille 2020-2024 sekä ensihoidosta laadittua selvitystä. Tarkastuslautakunta on käsitellyt arvioinnissaan myös henkilöstöasioita monesta eri näkökulmasta. Tarkastuslautakunta on seurannut lakisääteistä tilintarkastusta. Tarkastuslautakunta on seurannut hallituksen päätöksiä. Tarkastuslautakunta on myös seurannut koronaepidemiaan varautumista. Tarkastuslautakunnan arvioinnin tulokset raportoidaan vuosittain yhtymäkokoukselle osoitetussa arviointikertomuksessa.

Tarkastuslautakunta kuuli arviointia varten seuraavia yhtymän viranhaltijoita ja muita asiantuntijoita:

1. Marina Erhola, kuntayhtymän johtaja
2. Veli Penttilä, hallintojohtaja
3. Antti Niemi, talousjohtaja ja Paula Ryyänen, talousjohtaja
4. Jouni Peltomaa, toimialajohtaja, strategia- ja tukipalvelut
5. Mika Forsberg, toimialajohtaja, perhe- ja sosiaalipalvelut
6. Juhani Sand, toimialajohtaja, terveys- ja sairaanhoitopalvelut
7. Ismo Rautiainen, toimialajohtaja, ikääntyneiden palvelut ja kuntoutus
8. Marja-Liisa Kaaronen, palvelupäällikkö, vanhuspalveluiden valvonta
9. Tuomo Nieminen, toimialajohtaja, terveys- ja sairaanhoitopalvelut
10. Ville Lehtinen, infektiosairaudet ylilääkäri
11. Erja Saari, henkilöstöjohtaja
12. Kari Lempinen, hallituksen puheenjohtaja
13. Asko Saari, muutosjohtaja
14. Hannu Puolijoki, johtajaylilääkäri, Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri

15. Tuula Nieminen, pääluottamusmies SuPer
16. Linda Sydänmäki, pääluottamusmies Juko
17. Kirsi-Maarit Lehtimäki, pääluottamusmies Tehy
18. Kari Soppi, pääluottamusmies JHL
19. Senja Kuiri, hallintoylihoitaja
20. Eija Immonen, hoitotyön päällikkö
21. Mervi Luoma, ylihoitaja
22. Pirjo Orre, ylihoitaja
23. Anu Poikola, palvelupäällikkö
24. Pertti Sopanen, hallintoylihoitaja
25. Tarja Halme, osastonhoitaja
26. Tuija Sulonen, ylihoitaja
27. Marketta Koskinen, osastonhoitaja

Lisäksi tilintarkastaja JHT, KHT Jorma Nurkkala KPMG Oy:ltä raportoi tarkastuslautakunnalle lakisääteisestä tilintarkastustyöstä.

Tarkastuslautakunta kokoontui vuoden 2019 arviointiin liittyen välillä elokuu 2019-huhtikuu 2020 yhteensä 17 kertaa.

2.2 Sidonnaisuusrekisteri

Vuoden 2015 kuntalain (410/2015) hallintoa ja johtamista koskevat säännökset tulivat voimaan 1.6.2017 lukien. Lain 121.1 §:n ja 5 kohdan mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset yhtymäkokoukselle tiedoksi. Tarkastuslautakunta on käsitellyt ja hyväksynyt kuntayhtymälle toimitetut sidonnaisuusilmoitukset ja päättänyt toimittaa ne yhtymäkokoukselle tiedoksi.

3. EDELLISEN VUODEN ARVIOINTIKERTOMUKSEN JOHDOSTA TEHTYJEN TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI

Tarkastuslautakunta kiinnitti vuonna 2018 erityistä huomiota moniin eri asioihin, joihin yhtymän hallitus vastasi syksyllä 2019. Tarkastuslautakunta toteaa, että saadut vastineet olivat perusteellisia. Tarkastuslautakunta esittää, että arviointikertomuksen johdosta annettu vastine huomioidaan seuraavan vuoden suunnittelussa. Tarkastuslautakunta on arvioinut saamiensa vastineiden perusteella vuoden 2018 keskeisiä tavoitteita, joita ei ole saavutettu. Arviointeihin palataan vuoden 2019 sitovien tavoitteiden ja toimialakohtaisten tavoitteiden arvioinnin yhteydessä.

4. TOIMINNALLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Yhtymävaltuusto on asettanut talousarviossa kuntayhtymän toiminnalle vuodelle 2019 sitovia toiminnallisia tavoitteita neljästä eri näkökulmasta: asiakas, vaikuttavuus, tuottavuus ja henkilöstö. Tarkastuslautakunta arvioi tavoitteiden toteutumista näkökulmittain.

4.1 Asiakas

ASIAKAS				
ASIAKAS				
Tavoitteen nimi	Mittari	Tavoitearvo	Toteuma	Lautakunnan arvio
Edistämme valinnanvapautta ikääntyneiden ja kuntoutuksen palveluissa	Kotihoidon ja avokuntoutuksen palveluseteliasiakkuuksien määrä	Palveluseteliasiak-kuudet lisääntyvät 20 % kotihoidossa ja 10 % avokuntoutuksessa	Tavoite saavutettu kuntoutuksen osalta, mutta ei kotihoidon osalta	Tavoitetta ei saavutettu kotihoidon osalta. Tarkastuslautakunta suosittaa, että valinnanvapauden mahdollisuudet tarkastellaan ja tehdään tarvittavat kustannustehokkuuslaskelmat.
Sähköisen asiainnin kehittäminen	Käyttöön otetut palvelut	Sähköiset palvelut, Omaolo (älykäs oirearvio), chat, etävastaanotto ja sähköiset lomakkeet otettu käyttöön asiakasohjausprojektin tavoitteiden mukaisesti	Avovastaanotto toiminnassa sähköiset palvelut otettiin käyttöön asiakasohjausprojektin tavoitteiden mukaisesti.	Asiakasohjausprojektin tavoitteet eivät selviä riittävästi tavoiteasetannasta. Tästä johtuen sähköisen asiainnin tavoiteasetanta on epätarkka ja siten mittarikin jää epätarkaksi.
Kiireiseen asiaan nopea apu	Avovastaanoton kiireajat	90 % 1 vrk kuluessa	100 % 1 vrk kuluessa	Tavoite on saavutettu.
Kiireetön hoito kohtuujassa avosairaanhoito	Avosairaanhoito kiireetön (T3)	50 % 7 vrk 100 % 21 vrk	87 % 7 vrk 98 % 21 vrk	Tavoite on saavutettu. Tavoitetta ei saavutettu.
Kiireetön hoito kohtuujassa suun terveydenhuolto	Suun terveydenhuolto kiireetön hoito (T3)	50 % 14 vrk 100 % 28 vrk	68 % 14 vrk 87 % 28 vrk	Tavoite on saavutettu. Tavoitetta ei saavutettu.
Päivystyksessä nopeasti lääkärille	Akuutti24:ssä lääkäriin	75 % tunnin kuluessa	52 % tunnin kuluessa	Tavoitetta ei saavutettu. Toteutuma jäi huomattavasti tavoitearvosta.
Terveyspalveluita kotiin	Ei siirtoon johtaneet ensihoitotehtävät	45 % tehtävistä	48 % tehtävistä	Tavoite on saavutettu.
Erikoissairaanhoidon sujuvasti	Hoidonvarauksesta hoitoon	85 % 3 kk kuluessa	72 % 3 kk kuluessa	Tavoitetta ei ole saavutettu.

- **Tarkastuslautakunta toteaa, että kuntien palvelut tulee ensisijaisesti vastata palvelutarpeeseen ja olla kustannustehokkaita sekä laadukkaita.**
- **Tarkastuslautakunta suosittaa, että tuottavuuden osalta tavoitteen määrittelyyn kiinnitetään huomiota. Lisäksi mittarin tulee mitata asetettua tavoitetta.**
- **Päivystyksessä nopeasti lääkärille: Tavoite oli vuonna 2018 90 %, jota ei saavutettu resurssilisäyksestä huolimatta. Tavoitetta laskettiin vuodelle 2019 75%:iin, jota sitäkin ei ole saavutettu. Tarkastuslautakunta esittää, että päivystyksen osalta etsitään ratkaisuja, joilla voidaan saavuttaa asetetut tavoitteet.**

4.2 Vaikuttavuus

VAIKUTTAVUUS				
Tavoitteen nimi	Mittari	Tavoitearvo	Toteuma	Lautakunnan arvio
Kotona koko elämä	Väestöennusteseen suhteutettu 75 vuotta täyttäneiden kotona asuvien osuus	92,5 %	92,4 %	Tavoitetta ei ole saavutettu. Toteutuma alitti vain hieman tavoitearvon.
Lasten ja nuorten kodin ulkopuolisten sijoitusten vähentäminen	Kodin ulkopuolelle sijoitettujen osuus 0–20-vuotiaista	<1,45 %	1,77 %	Tavoitetta ei saavutettu.
Laitoshoidon tarpeen vähentäminen lastensuojelussa	Laitoshoidon osuus kaikista hoitopäivistä	<30 %	40,60 %	Tavoitetta ei saavutettu.
Ympäri vuorokautisen asumispalvelun vähentäminen vammaispalveluissa	Asumisvuorokaudet	Asumisvuorokaudet laskevat 1 %	-2,70 %	Tavoite on saavutettu.
Ympäri vuorokautisen asumispalvelun vähentäminen päihde- ja mielenterveyspalveluissa	Asumisvuorokaudet	Asumisvuorokaudet laskevat 1 %	0,80 %	Tavoitetta ei saavutettu.
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kuntien kanssa	Ympäristöterveydenhuollon tiedotteet eri viestimissä	Vähintään 20 kpl / v	Toteuma 145%, ympäristöterveydenhuollon tiedotteita julkaistiin 29 kpl, joista 7 kpl liittyi vesihuollon häiriötilanteeseen.	Tavoite on saavutettu.
Turvallisesti työssä kausiepidemiankin aikana	PHKS:n koko henkilöstön influenssarokotettavuus	>80 %	Toteutuma 88 %	Tavoite on saavutettu.
Ympäristöterveydenhuollon säännöllisen valvonnan toteutuminen (elintarvikelaki, terveydensuojelulaki, tupakkalaki)	Valvontasuunnitelman toteutuminen	Toteuma >90 % kaikilla lakialoilla	Toteutuma 94-99 %	Tavoite on saavutettu.

- **Tarkastuslautakunta suosittaa edelleen kehittämään lastensuojeluun toimintamalleja, jotka mahdollistavat varhaisen puuttumisen.**
- **Lastensuojelun asiakasmäärän edelleen jatkuva kasvu vaatii palvelurakenteen tarkastelua ja lisäresursseja. Tarkastuslautakunta suosittaa selvittämään lastensuojelun laitoshoidon toteuttamista osittain omana tuotantona.**
- **Tarkastuslautakunta suosittaa, että vaikuttavuuden osalta tavoitteen määrittelyyn kiinnitetään huomiota. Lisäksi mittarin tulee mitata asetettua tavoitetta.**

4.3 Tuottavuus

TUOTTAVUUS				
Tavoitteen nimi	Mittari	Tavoitearvo	Toteuma	Lautakunnan arvio
Kunnille edulliset palvelut	Kuntamaksu-osuudet	621,5 M€	653,2 M€	Tavoitetta ei saavutettu.
Panostamme kotikuntoutukseen	Kotikuntoutuksen asiakasmäärä	Käyntimäärä kasvaa 10 %	Käyntimäärät laski 5 %	Tavoitetta ei saavutettu.
Osallisuuden lisääminen ja syrjäytymisen ehkäisy	Kuntouttavan työtoiminnan asiakasmäärä	kasvaa >15 %	Asiakasmäärä kasvanut +19,5% verrattuna TP2018.	Tavoite on saavutettu.
Ulkokuntamyyni	Myynti euroissa	Kasvaa 11 M€	Toteutuma 10 M€	Tavoitetta ei saavutettu.
PHKS kiinteistö	Hankesuunnitelman aikataulu	Suunnitelman mukainen vanhan osan purku tehty ja uudisrakennus käynnistynyt	Toteutunut suunnitelman mukaisesti aikataulussa.	Tavoite on saavutettu.
Oman toiminnan tuottavuus	DRG-tuottavuus	Kasvaa 2 %	Kirjaamishaasteiden vuoksi luotettavaa DRG-tuottavuuden kasvua ei ole saatavilla.	Tavoitteen saavuttamista ei voi arvioida. Tarkastuslautakunta kiinnittää tähän erityistä huomiota ja toivoo, että oman toiminnan tuottavuuden tarkastelu asetetaan seuraavan vuoden sitovaksi tavoitteeksi.
Optimoitu toimipaikkaverkosto	Toimipisteiden määrä	Toimipisteiden määrä laskee 5 %	Toimipisteiden määrä laskenut 204 toimipisteestä 187 toimipisteseen vuoden 2019 aikana, vähennystä 8%.	Tavoite on saavutettu.

- **Tarkastuslautakunta toteaa, että kuntien palvelut tulee ensisijaisesti vastata palvelutarpeeseen ja olla kustannustehokkaita sekä laadukkaita.**
- **Kuntayhtymän tehtävä on ensisijaisesti palvella jäsenkuntien asukkaita eikä tuottaa ulkokuntalaisille palveluita pelkästään taloudellisin perustein.**
- **Tarkastuslautakunta suosittaa, että tuottavuuden osalta tavoitteen määrittelyyn kiinnitetään huomiota. Lisäksi mittarin tulee mitata asetettua tavoitetta.**

4.4 Henkilöstö

HENKILÖSTÖ

Tavoitteen nimi	Mittari	Tavoitearvo	Toteuma	Lautakunnan arvio
Työhyvinvointi	Kokonaisarvio	Paranee vuoden 2018 tasosta	Vuonna 2019 ei työhyvinvointitutkimusta toteutettu. Suunniteltu toteuttaa joka toinen vuosi.	Tavoitetta ei saavutettu.
Työterveys	Sairauslomapäivien määrä	Vähenee 1 pv/htv	Sairauslomapäivien määrä on laskussa ollen 2018 19,6 kalenteripäivää/htv ja 2019 19,5 kalenteripäivää/htv.	Tavoitetta ei saavutettu.
Henkilöstön saatavuus	Sosiaalityöntekijän virkojen täyttöaste	>95 %	0,95	Tavoitetta ei saavutettu.

- **Tarkastuslautakunta toteaa, että henkilöstö on kuntayhtymän tärkein voimavara ja siksi työhyvinvoinnin parantamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Työhyvinvointi ei ollut tavoitellulla tasolla 2018. Vuonna 2019 mittausta ei suoritettu. Tarkastuslautakunta suosittelee, että työhyvinvoinnin mittaus suoritetaan vuosittain.**
- **Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota sairauslomapoissaolojen korkeaan määrään.**
- **Tarkastuslautakunta katsoo, että kuntayhtymätasolla sitovia toiminnallisia tavoitteita henkilöstön osalta tulee lisätä ja tavoitteet tulee asettaa mitattavaan muotoon, kuten olemme todenneet vuoden 2018 arviointikertomuksessa.**
- **Tarkastuslautakunta suosittaa, että yhtymän johto ja järjestöjen luottamusmiehet kehittävät yhteistyön muotoja ja säännölliset tapaamiset turvaavat ajankohtaisen tiedon saamisen henkilöstölle. Tarkastuslautakunta suosittaa esittämään henkilöstösuunnitelmassa seuraavalle vuodelle eri tapoja, joilla lisätään henkilöstön tiedonsaantia, hyvää yhteistyötä ja työhyvinvointia.**
- **Tarkastuslautakunta suosittaa, että yhteistoimintamenettelyssä sovittujen toimenpiteiden vaikutukset henkilöstöön arvioidaan.**
- **Yt-neuvottelujen seurauksena henkilöstön työhyvinvointiin ja tiedotukseen tulee kiinnittää erityistä huomiota.**
- **Rekrytoinnit ovat hidastuneet yt-prosessin seurauksena ja lyhyet määräaikaisten virka/työmääräykset vaikuttavat heikentävästi työhyvinvointiin.**

5. TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Talousarviossa 2019 valtuusto on hyväksynyt kuntayhtymän käyttötalousosan, tuloslaskelmaosan ja investointiosan sekä rahoitusosan sitovat taloudelliset tavoitteet.

Käyttötalousosan sitovat tavoitteet ovat toimialueiden määrärahat ja tuloarviot. Vuoden 2019 kuntayhtymän tilikauden ylijäämä (liikelaitos mukaan luettuna) oli +65 176,65 euroa. Kuntayhtymän tulos (pl. liikelaitos) oli 0 euroa. Toimintatuotot jäivät 5,5 milj. euroa alle muutostalousarvion. Toimintakulut jäivät 4,9 milj. euroa muutostalousarviota pienemmäksi. Toimintatuotot ja toimintakulut kertyvät tuloslaskelmaan käyttötalousosasta, jossa toimialueiden tavoitteet on esitetty.

Toimintatuotot toteutuivat talousarviota pienempänä, koska myyntituotot jäivät 6,1 milj. euroa talousarviota pienemmiksi. Jäsenkuntien maksuosuudet alittuivat 8,2 milj. euroa. Maahanmuuttajien ja sotaveteraanien palveluista saadut korvaukset toteutuvat kuitenkin muutostalousarviota suurempina.

Tuloarviot alittuivat yhtymän johdossa 7,5 milj. euroa (1,14 %) ja terveys- ja sairaanhoitopalveluissa 418 tuhatta euroa (0,96 %). Investointiosassa ylittyivät tietojärjestelmähankkeet 62 tuhatta euroa (100 %). Toimintakuluissa ylityksiä tuli ikääntyneiden palveluissa ja kuntoutuksessa 549 tuhatta euroa (0,28 %) sekä perhe- ja sosiaalipalveluissa 1,4 milj. euroa (1,15 %).

Kuntayhtymän henkilöstökulut toteutuivat 2,3 milj. euroa muutostalousarviota pienempinä. Tämä selittyy pääasiassa lomapalkkavarauksen pienemmällä muutoksella ja ennakoitua suurempina saaduilla henkilöstökorvauksilla. Palvelujen ostot mukaan lukien avustukset toteutuivat 2,9 milj. euroa muutostalousarviota suurempina.

Määrärahojen ylitykset (1000 €)

Toimialue	Ylitys €	Ylitys %
Ikääntyneiden palvelut ja kuntoutus	-549	0,28
Perhe- ja sosiaalipalvelut	-1 439	1,15

Tuloarvioiden alitukset (1000 €)

Toimialue	Alitus €	Alitus %
Yhtymän johto	-7 579	1,14
Terveys- ja sairaanhoitopalvelut	-418	0,96

- **Budjetin tavoitteeksi asetettu kasvuprosentti oli erittäin optimistinen jo v. 2018 ja sama linja jatkui v. 2019. Yhtymän taholta ja arviointikertomuksen vastineessa on tuotu esiin kasvupaineet.**
- **Talouden suunnittelun ja toteutuksen lähtökohtana tulee olla kasvava palvelutarve ja kuntien omistajaohjauksen tulee tähän sitoutua.**
- **Muutosohjelma kohdistuu vuosiin 2020-2024.**

6. MUIDEN TOIMIALAKOHTAISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Talousarviokirjan tekstiosuuksissa on esitetty muita toimialakohtaisia tavoitteita, joihin tarkastuslautakunta on halunnut arvioinnissaan kiinnittää huomiota ja arvioinut tavoitteiden toteutumista. Tässä kappaleessa tuodaan esille tavoitteet ja tarkastuslautakunnan tekemä arviointi sekä suositukset.

6.1 Yhtymän johto

YHTYMÄN JOHTO

Tavoitteet	Tarkastuslautakunnan arviointi	
Painopiste strategiassa	Strategiaa ei ole päivitetty 2017 jälkeen. Vuonna 2018 odotettiin sote-uudistusta. Tarkastuslautakunta suositaa, että yhtymässä on toimiva strategia. Strategiaa tarkastellaan ja päivitetään säännöllisesti ja sen tulee olla toimintaa ohjaava.	
Rahavirtojen turvaaminen	Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että muuttuneeseen tilanteeseen on reagoitu muun muassa muutosohjelmalla.	
Toimialat ylittävät kehitysohjelmat ja järjestelmähankkeet	Tarkastuslautakunta toteaa, että tietojärjestelmähankkeita kuten esim. Una-hanketta ja muutosohjelmaa on viety eteenpäin. Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että laatuja järjestelmää kehitetään toimialueet ylittävänä toimintana.	
Riskienhallinta	Tarkastuslautakunta toteaa, että riskienhallintaa on tehty.	

6.2 Strategia- ja tukipalvelut

STRATEGIA- JA TUKIPALVELUT

Tavoitteet	Tarkastuslautakunnan arviointi	
Viimeisten tukipalveluiden integrointi	Tarkastuslautakunta toteaa, että integraatio on saatettu loppuun.	
Toimintatapojen, ohjeistusten ja tietojärjestelmien yhdenmukaistaminen loppuun	Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että yhdenmukaistaminen jatkuu ja toteaa, että tietojärjestelmät on yhdenmukaistettu.	
Tilojen ja niiden kustannusten optimointi	Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että toimipaikkojen verkostoa on kartoitettu. Tarpeettomien tilojen määrän vähentämiseksi on tehty ohjelma, mutta yhtymä maksaa edelleen n. 1 milj. euroa tyhjästä tiloista vuodessa. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että tilojen ja kustannusten optimointia jatketaan.	
Hankintaprosessin sujuvuuden ja tehokkuuden optimointi	Tarkastuslautakunta toteaa, että prosessit on pääosin hiottu, mutta joidenkin kohdalla kehittäminen jatkuu.	
Raportoinnin ja tiedolla johtamisen integrointi	Tarkastuslautakunta toteaa, että asia on vielä kesken ja että tiedolla johtaminen on tulevaisuutta.	
Ammattityövoiman pysyminen ja jaksaminen	Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että henkilökunnan pysymiseen ja jaksamiseen kiinnitetään erityistä huomiota.	
Tarvittavat resurssit: ICT, toimitilakehitys ja järjestelmät	Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että resurssien riittävyyteen tulee kiinnittää jatkossa huomiota.	

6.3 Terveys- ja sairaanhoitopalvelut

TERVEYS- JA SAIRAANHOITOPALVELUT

Tavoitteet	Tarkastuslautakunnan arviointi	
Hoitoon pääsyn turvaaminen	Tarkastuslautakunta toteaa, että hoidon saatavuuden parantamiseksi on tehty huomattavia parannuksia, mutta kaikki tavoitteet eivät kuitenkaan toteutuneet.	
Asiakaspalautteen kerääminen ja huomioiminen, muistutusten nopea käsittely	Tarkastuslautakunta toteaa, että asiakaspalautetta kerätään ja palaute on ollut kokolailla hyvää ja pitää hyvänä, että muistutuksiin vastaaminen on nopeutunut.	
Hoidon korkea laatu ja turvallisuus	Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että hoidon laatuun ja sen turvallisuuteen kiinnitetään edelleen huomiota.	
Avainosaajien rekrytoinnin parantaminen	Tarkastuslautakunta toteaa, että yhtymä on suosittu lääkäreiden erikoistumispaikkana. Kesäaikana on ollut vaikeuksia saada terveydenhuollon henkilöstön sijaisia. Rekrytointiprosessi on hidastunut yt- neuvotteluiden johdosta.	
Työhyvinvoinnin parantaminen	Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota siihen, että yt:t on heikentänyt työhyvinvointia. Henkilöstön työhyvinvointiin tulee kiinnittää huomiota.	
Ulkokuntamyynti	Tarkastuslautakunta toteaa, että tavoitetaso on ollut liian korkea. Resursseja ei ole riittävästi. Palvelujen tarve on maakunnassa suuri.	
Rakenteelliset muutokset kustannustason laskemiseksi	Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että toimenpiteitä on tehty. Tarkastuslautakunta kehottaa kiinnittämään huomiota rakenteellisiin ratkaisuihin.	
Uudet sähköiset asiointikanavat	Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että sähköisiä asiointikanavia on otettu käyttöön ja että niitä kehitetään edelleen.	
Kotiin vietävien palveluiden kehittäminen	Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että ensihoidon tavoite on täytynyt ja toteaa, että kotisairaala toimii ja että yhden ensihoitajan ambulansseja on käytössä.	
Terveysasemaverkko	Tarkastuslautakunta toteaa, että erilaisia suunnitelmia ja laskelmia on tehty, mutta mitään konkreettisia toimenpiteitä ei ole vielä tehty. Terveysasemaverkon kehitys on vielä kesken.	
Palvelusetelin jatko	Tarkastuslautakunta toteaa, että palvelusetelikäytäntöä tulee edelleen kehittää hoidon pääsemisen turvaamiseksi.	
Paljon palveluita käyttävien hoito	Tavoitteen saavuttamista ei voida arvioida annetuilla tiedoilla.	

6.4 Ikääntyneiden palvelut ja kuntoutus

IKÄÄNTYNEIDEN PALVELUT JA KUNTOUTUS

Tavoitteet	Tarkastuslautakunnan arviointi	
92,5% asuu yli 75-v. Kotona 2019	Tarkastuslautakunta toteaa, että tavoite ei toteutunut.	
Valinnanvapauden lisääminen	Kotikuntoutuksen ja kotihoidon tavoitetta ei saavutettu. Loppuvuodesta muutettiin täyskatteiseksi, joka parantaa tavoitteen toteutumisen mahdollisuutta.	
Asumisen kehittäminen	Asumisen kehittämistä on tehty ja kuntakohtaisten suunnitelmia on laadittu.	
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	Tarkastuslautakunta toteaa, että tuloksia ei ole käytettävissä.	
Oman toiminnan kilpailukyyn vahvistaminen	Tarkastuslautakunta toteaa, että kilpailukyyn vahvistamiselle ei ole asetettu mitattavia tavoitetta.	
Asiakasohjauksen keskittäminen	Tarkastuslautakunta toteaa, että asiakasohjaus on keskitettyä, mutta onko riittävästi. Arviointimittari puuttuu.	
Kotiin vietävien palveluiden laajentaminen	Tarkastuslautakunta toteaa, että kotiin vietävien palveluiden laajentamistavoitetta ei ole saavutettu.	

6.5 Perhe- ja sosiaalipalvelut

PERHE- JA SOSIAALIPALVELUT

Tavoitteet	Tarkastuslautakunnan arviointi	
Osallisuuden, valinnanvapauden ja itsemääräämisoikeuden tukeminen/vahvistaminen	Tarkastuslautakunta toteaa, että palvelu-, asiakas- ja hoitosuunnitelmien toteuttamistyö on kesken. Hyvänä asiana tarkastuslautakunta toteaa, että osallisuuden ja itsemääräämisoikeuden rajoittamista koskevat ohjeet ja määränseuranta on toteutunut.	
Painopiste ennaltaehkäisyyn	Tarkastuslautakunta toteaa, että painopiste on laajasti ennaltaehkäisyssä ja monenlaisia suunnitelmia sekä toimenpiteitä on tehty, mutta työtä pitää edelleen jatkaa.	
Asumispalveluiden kehittäminen (vammaiset ja mielenterveyskuntoutujat)	Tarkastuslautakunta toteaa, että mielenterveys ja päihdepalveluiden suunta on kääntynyt ja laitosasumista on vähennetty. Vammaispalveluiden asumispalveluita on kehitetty palvelutarpeen mukaan.	
Hoito- ja palvelupolut eheiksi ja joustaviksi	Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että yhtenäisiä toimintaprosesseja ja monialaista yhteistyötä kehitetään.	
Asiakasohjauksen kehittäminen	Tarkastuslautakunta toteaa, että neuvontaa on keskitetty ja että hankkeet jatkuvat.	
Sosiaalipäivystyksen uudistaminen	Tarkastuslautakunta toteaa, että kehittämistyön painopisteet ovat hyvän suuntaisia.	
Vaativan ja erityistason palveluiden jalkauttaminen	Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä Lape kehittämistyön jatkotyönä syntyneitä perhekeskusmallia ja sen moninaisia toimintamuotoja.	
Perhehoidon kehittäminen	Tarkastuslautakunta toteaa, että toimintamallit on yhtenäistetty ja on saatu uusia hoitajia. Perhehoidon kehittäminen ja uudistaminen on tärkeää.	
Yhdyspintatyö	Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että työjakoa ja prosessien kehittämistä jatketaan.	

6.6 Ympäristöterveyskeskus

YMPÄRISTÖTERVEYSKESKUS

Tavoitteet	Tarkastuslautakunnan arviointi	
Riittävät resurssit neuvontaan ja ohjaukseen	Tarkastuslautakunta toteaa, että toiminnan tuloksellinen järjestäminen edellyttää riittäviä resursseja.	
Eläinlääkinnässä panostus terveydenhuoltoon	Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että ennaltaehkäisevään terveydenhuoltoon riittää panostusta.	

7. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Kuntayhtymän kolmas toimintavuosi ei toteutunut ongelmitta. Tarkastuslautakunta on edelleen huolissaan henkilöstön jaksamisesta. Tarkastuslautakunta kehottaa kiinnittämään erityistä huomiota työvoiman määrään ja osaamiseen. Niiden tulee vastata palvelujen tarvetta. Tarkastuslautakunta edellyttää, että alueen asukkaiden tulee saada palvelut yhdenvertaisesti ja sujuvasti.

Vuonna 2019 tapahtui kyberhyökkäys Lahden kaupungin tietojärjestelmiin, jolla oli vaikutusta myös kuntayhtymään. Tästä ei kuitenkaan aiheutunut olennaisesti merkittäviä vaikutuksia asiakkaille tai yhtymälle, mutta aiheutti kuitenkin ylimääräistä työtä henkilöstölle. Tarkastuslautakunta toteaa, että riskienhallintaan erityisesti tietojärjestelmien näkökulmasta tulee kiinnittää erityistä huomiota, jotta vastaavilta ongelmilta vältytään jatkossa. Tarkastuslautakunta toteaa, että tietojärjestelmien hankinnat tulee tehdä huolellisesti.

Tarkastuslautakunta toteaa, että yhtymäkokousmalli on vahvistanut omistajaohjausta, mutta on luonut ristiriitoja. Tarkastuslautakunta pitää erittäin tärkeänä, että päätöksenteossa löytyy yhteisymmärrys.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että ikääntyneiden ja sosiaalipalveluiden ostopalveluiden valvontaan kiinnitetään erityistä huomiota. Jos tarkastus- ja neuvontakäynneillä on jokin painopiste, tulee seuraavana vuonna varmistua, että mahdolliset puutteet on korjattu. Lisäksi tarkastuslautakunta edellyttää, että palvelun laatukriteerit on määritelty sopimuksissa ja sopimussakot otetaan käyttöön. Tarkastuskäyntejä tulee tehdä myös ennalta ilmoittamatta. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi tulee resurssien olla riittävät.

Perussopimuksen mukaisten palvelusopimusten merkitys, sitovuus ja ohjausvaikutus on tärkeä talousarvion ja taloussuunnitelman ohjausvälineenä.

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että tilinpäätöksessä otetaan kantaa talousarviokirjan toimialakohtaisissa tekstiosuoksissa esitettyihin asioihin.

Tarkastuslautakunta on laatinut sitovien ja toiminnallisten tavoitteiden osalta tarkemmat johtopäätökset ja suositukset, jotka löytyvät arviointikohteiden yhteydessä.

8. TARKASTUSLAUTAKUNNAN ESITYS YHTYMÄKOKOUKSELLE

Tarkastuslautakunta jättää arviointikertomuksen vuodelta 2019 yhtymäkokouksen käsiteltäväksi ja esittää, että yhtymäkokous pyytää hallitukselta vastineet arviointikertomuksen havaintoihin, jotka on merkitty punaisella ja keltaisella sekä erillisissä tekstilaatikoissa, toimitettavaksi tarkastuslautakunnalle 30.9.2020 mennessä. Hallituksen antamat vastineet lautakunnan huomioihin on syytä kirjata samalle lomakkeelle siten, että molemmat ovat näkyvissä.

Tarkastuslautakunta kiittää kuntayhtymän koko henkilökuntaa sekä erityisesti tarkastuslautakunnassa vierailleita asiantuntijoita yhteisestä toimintavuodesta ja hyvästä yhteistyöstä.

Arviointikertomus on saatavilla myös kuntayhtymän www-sivuilta osoitteesta <http://www.phhyky.fi>. Kuntayhtymä toimittaa arviointikertomuksen kaikkien jäsenkuntien tarkastuslautakunnille.

Lahdessa 29. huhtikuuta 2020

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän tarkastuslautakunta

Pekka Törrönen,
puheenjohtaja

Seppo Koskinen
varapuheenjohtaja

Soile Kyntäjä
jäsen

Pirjo Riikonen
jäsen

Tero Mäyrä
jäsen

TILINTARKASTUSKERTOMUS 2019

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän yhtymäkokoukselle

Olemme tarkastaneet Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän hallinnon, kirjanpidon ja tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2019. Tilinpäätös sisältää kuntayhtymän taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja niiden liitetiedot sekä talousarvion toteutumisvertailun ja toimintakertomuksen. Lisäksi tilinpäätös sisältää kuntayhtymän liikelaitoksen erillistilinpäätöksen. Lisäksi tilinpäätökseen kuuluva konsernitilinpäätös sisältää konsernitaseen, konsernituloslaskelman, konsernin rahoituslaskelman ja niiden liitetiedot.

Kuntayhtymän hallitus ja muut tilivelvolliset ovat vastuussa sen hallinnosta ja taloudenhoidosta tilikaudella. Kuntayhtymän hallitus ja muu konsernijohto vastaavat kuntayhtymäkonsernin ohjauksesta ja konsernivalvonnan järjestämisestä. Kuntayhtymän hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen laatimisesta ja siitä, että tilinpäätös antaa oikeat ja riittävät tiedot kuntayhtymän tuloksesta, taloudellisesta asemasta, rahoituksesta ja toiminnasta tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti. Hallitus ja toimitusjohtaja ovat toimintakertomuksessa tehneet selkoa kuntayhtymän sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä konsernivalvonnan järjestämisestä.

Olemme tarkastaneet tilikauden hallinnon, kirjanpidon ja tilinpäätöksen julkishallinnon hyvän tilintarkastustavan mukaisesti olennaisten virheiden ja puutteiden havaitsemiseksi ja raportoimiseksi tarkastuksen tuloksina. Hallinnon tarkastuksessa olemme selvittäneet toimielinten jäsenten ja tehtäväalueiden johtavien viranhaltijoiden toiminnan lainmukaisuutta. Kuntayhtymän sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä konsernivalvonnan järjestämisen asianmukaisuutta olemme tarkastaneet ottaen huomioon toimintakertomuksessa niistä esitetyt selonteot. Lisäksi olemme tarkastaneet valtionosuuksien perusteista annettujen tietojen oikeellisuutta. Olemme tehneet tarkastuksen riittävän varmuuden saamiseksi siitä, onko hallintoa hoidettu lain ja yhtymäkokouksen päätösten mukaisesti. Kirjanpitoa sekä tilinpäätöksen laatimisperiaatteita, sisältöä ja esittämistapaa olemme tarkastaneet riittävässä laajuudessa sen toteutukseksi, ettei tilinpäätös sisällä olennaisia virheitä eikä puutteita.

Tarkastuksen tulokset

Kuntayhtymän hallintoa on hoidettu lain ja yhtymäkokouksen päätösten mukaisesti.

Kuntayhtymän sisäinen valvonta ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta on järjestetty asianmukaisesti.

Valtionosuuksien perusteista annetut tiedot ovat oikeita.

Kuntayhtymän tilinpäätös ja siihen kuuluva konsernitilinpäätös on laadittu tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti. Tilinpäätös antaa oikeat ja riittävät tiedot tilikauden tuloksesta, taloudellisesta asemasta, rahoituksesta ja toiminnasta.

Haluamme kiinnittää huomiota toimintakertomuksen kohtaan, jossa on todettu, että koronavirusepidemian taloudellisia ja toiminnallisia vaikutuksia ei voida vielä arvioida. Lausuntojamme ei ole mukautettu tämän seikan johdosta.

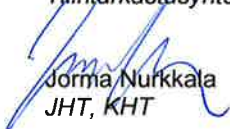
Lausunnot tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapauden myöntämisestä

Esitämme tilinpäätöksen hyväksymistä.

Esitämme vastuuvapauden myöntämistä tilivelvollisille tarkastamaltamme tilikaudelta.

Helsingissä 28. huhtikuuta 2020

KPMG Oy Ab
Tilintarkastusyhteisö

Jorma Nurkkala
JHT, KHT

Tilinpäätös ja toimintakertomus 2019

Sisällysluettelo

1	Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa	4
1.1	Toimitusjohtajan katsaus	5
1.2	Yhtymän hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset	6
1.3	Olennaiset muutokset kuntayhtymän taloudessa ja toiminnassa	7
1.4	Yhtymän henkilöstö	11
1.5	Ympäristötekijät ja ympäristötunnusluvut	12
1.6	Muut ei-taloudelliset asiat	13
1.7	Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä	13
1.8	Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista	14
1.9	Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä	15
2	Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus	18
2.1	Tilikauden tuloksen muodostuminen	19
2.2	Toiminnan rahoitus	20
2.3	Kuntayhtymän tase ja sen tunnusluvut	22
2.4	Kokonaistulot ja -menot 2019	24
2.5	Kuntayhtymän konsernin toiminta ja talous	24
2.5.1	Konsernin toiminta	24
2.5.2	Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut	25
2.6	Hallituksen esitys tilikauden tuloksen käsittelystä ja talouden tasapainottamisesta	29
3	Talousarvion toteutuminen; toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen	30
3.1	Kuntayhtymän toiminnalliset tavoitteet	31
3.2	Yhtymän johto	34
3.3	Strategia- ja tukipalvelut	35
3.4	Terveys- ja sairaanhoitopalvelut	37
3.5	Ikääntyneiden palvelut ja kuntoutus	39
3.6	Perhe- ja sosiaalipalvelut	41
3.7	Ympäristöterveyskeskus	44
3.9	Käyttötalousosa 2019	45
3.10	Investointiosan toteutumisvertailu 2019	46
3.11	Tuloslaskelmaosan toteutumisvertailu 2019	47
3.12	Rahoitusosan toteutumisvertailu 2019	48
4	Tilinpäätöslaskelmat	50
4.1	Tuloslaskelma	50
4.2	Rahoituslaskelma	51
4.3	Tase	52
4.4	Konsernilaskelmat	54
5	Tilinpäätöksen liitetiedot	59
6	Eriytetyt tilinpäätökset	73
6.1	Sosiaalialan osaamiskeskus Verso -liikelaitoksen eriytetty tilinpäätös ja toimintakertomus 2019	74
6.2	Liikelaitosten vaikutus kuntayhtymän talouteen	96
7	Tilinpäätöksen varmentaminen	98
8	Tilinpäätösmerkintä	99

1 Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

1.1 Toimitusjohtajan katsaus

Kuntayhtymän työntekijät ja poliittiset päätöksentekijät ylsivät vuonna 2019 erinomaiseen suoritukseen paineisessa toimintaympäristössä. Tehtävistä suoriututtiin laadukkaasti ja asiakkaiden tyytyväisyys oli kokonaisuutena hyvällä tasolla. Vaativien palvelutehtävien ohessa onnistuttiin tuottamaan runsaasti toimintaa kehittäviä esityksiä sekä parantamaan taloutta toimintoja muuttamalla.

Jo alkuvuodesta ilmeni, että kulut ovat kasvamassa merkittävästi budjetoituja tuottoja suuremmiksi. Alkuperäinen talousarvio oli epärealistinen verrattuna vuoden 2018 toteumaan ja vuoden 2019 talouteen vaikuttaneisiin palkkojen sopimuskorotuksiin sekä niiden myötä kohonneisiin ostopalveluiden hintoihin sekä mm. Lahden kaupunginsairaalan mittavan korjausinvestoinnin myötä tulleeeseen vuokramenojen merkittävään kasvuun. Yhtymän johto teki päätöksen, että jo vuonna 2018 alkanutta kulujen karsintaa on lisättävä. Sopeuttamishojelman valmistelu, päätöksenteko ja toimeenpano leimasivat vuotta. Toimitusjohtaja jätti tehtävänsä helmikuussa 2019 ja uusi toimitusjohtaja valittiin kesäkuussa ja aloitti työssään elokuussa.

Syksyllä käynnistyneet laajat yhteistoimintaneuvottelut olivat raskas mutta välttämätön kokonaisuus. Niiden lopputuloksena saatiin suunnitelma, joka vaikuttaa kustannuksiin erityisesti vuonna 2020. Henkilötyövuosien määrä väheni jo vuonna 2019, osittain myös ulkoistuksien takia.

Säästöjen etsinnän rinnalla monia edellisinä vuosina esiintyneitä ongelmia saatiin hallintaan ja yhdistetty sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäjä pääsi taas askeleen eteenpäin maakunnallisen palvelujärjestelmän rakentamisessa. Viimeisimmän kansallisen soteuudistus-hankkeen kaaduttua keväällä 2019, kuntayhtymä on voinut ohjata kaikki osajavoimavarat omassa päätösvallassaan olevaan kehittämiseen. Kuntayhtymä valitsi aktiivisen oman toiminnan kehittämisen strategian sote-uudistuksen odottelun sijaan syksyllä 2019. Marinin hallitusohjelman mukaiset linjaukset on kuitenkin alueellisen työn suunnittelussa huomioitu.

Esimerkkeinä vuoden onnistumisista voi mainita seuraavia: Ikääntyneiden palveluissa palvelusetelin käyttö laajeni, mikä toi valinnanvapautta ja alensi yksikköhintoja. Asiakasohjausprojektin kautta helpotettiin yhteyden saantia yhtymän asiantuntijoihin. Terveyspalveluiden vieminen koteihin laajeni. Monien asiakaspalveluprosessien sujuvuutta parannettiin. Keskussairaalan ydintoimintojen uusien tilojen rakentaminen käynnistyi vuosien suunnittelun pohjalta.

Väestön palvelutarve on kasvussa erityisesti iäkkäiden ihmisten määrän lisääntyessä. THL:n arvion mukaan kasvun kustannusvaikutukset ovat keskimäärin 1,13 prosenttia vuodessa. Toimialueella sairastavuus ja sosioekonomiset ongelmat ovat keskimääräistä suuremmat, maakunnassa nähdään ns. kaksoiskuormailmiö alueen väestön vanhetessa ripeästi, kohdataan myös merkittäviä haasteita lasten, nuorten ja lapsiperhepalveluiden alueilla.

Työikäisten määrän vähentyessä ja työttömyyden ollessa korkea, kuntien verotulopohja on kehittynyt heikosti. Päijät-Hämeessä palveluiden järjestämisen ja tuottamisen on oltava erittäin vaikuttavaa ja tehokasta, jotta lakisääteiset palvelut voidaan tarjota käytössä olevilla varoilla. Tästä haasteesta selviytyäkseen kuntayhtymä laati laajassa omistajuudessa viiden vuoden muutosohjelman, jolle on asetettu myös mitattavia taloustavoitteita. Ohjelman tarkoitus on turvata alueen väestön tarvitsemat palvelut siten, että toiminta suunnitellaan alueen kuntien taloudellisen kantokyvyn rajoissa. Kuntayhtymän toimintaa on muutettava vuosittain; muutosohjelma näyttää suunnan, keskeiset toimenpiteet ja toden-taan edistymisen.

Kuntayhtymän hallitus teki päätöksiä monista suurista ja vaikeista kokonaisuuksista. Vuoden aikana päätettiin mm. maakunnallisesta sote-keskus verkosta ja profiloitiin terveysasemat kolmeen eri kategoriaan. Uudet ensihoidon kuntalaskutus-perusteet parantavat mahdollisuuksia tuottaa ensihoitoa maakunnallisesti tarkoituksenmukaisena, vahvasti kotiin vietäviin palveluihin integroituvana toimintona.

Yhteistyö omistajakuntien kanssa on tiivistynyt ja työskentelyn ilmapiiri parantunut. Taloudellisesti vaikean vuoden aikana on vahvistunut yhteisen tekemisen kulttuuri ja tilannekuva on hahmottunut aiempaa yhtenäisemmäksi. Rakenteita on muutettu hyvässä hengessä. Kuntayhtymä ja kunnat ovat sopineet itsenäisen asumisen, lapsiperheiden hyvinvoinnin ja työllisyyden hoidon edistämisen työnjaosta ja yhteistoiminnasta. Toimitilojen käytön rationalisointi eteni ja tuo säästöjä. Kuntayhtymä sai kiitosta toiminnan ja talouden raportoinnin parantumisesta. Yhtymän ja sen omistajakuntien välisiä palvelusopimuksia muutettiin aiempaa yhteistoiminnalliseen muotoon.

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä muodostuu vähitellen aidosti yhteiseksi maakunnalliseksi toimijaksi. Vuoden aikana on käyty erittäin paljon keskustelua; on kiitetty ja kritisoitu, värikkäitäkin mielenilmaisuja on ollut. Kaikki tämä huomio osoittaa, että teemme töitä kansalaisille tärkeiden palveluiden vastuullisena järjestäjänä ja kehittäjänä. On hienoa, että saamme palautetta asiakkailta ja olemme voineet viestiä uusista avauksista tiedotusvälineissä. Olemme saavuttaneet valtakunnallista mainetta rohkeana toimijana, joka keskittyy ripeään tekemiseen. Maakuntien kesken on kilpailua osajista; Päijät-Häme tarjoaa eri toimijoille alueen, jossa on mahdollista olla todellisen käytännön uudistamistyön ytimessä ja kehittyä ammatillisesti. Vuosi 2019 oli taas yksi merkityksellinen vuosi jatkumossa, jossa olemme voineet vaikuttaa ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen.

Kiitän työntekijöitä, luottamushenkilöitä ja yhteistyökumppaneita toimialueemme väestön eteen tehdystä erinomaisesta työstä!

Marina Erhola
toimitusjohtaja

1.2 Yhtymän hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Yleistä

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä tuottaa eri-koissairaanhoidon ja ensihoidon palvelut kahdeksalle jäsenkunnalle. Sosiaali- ja perusterveydenhuollon palveluja tuotetaan kymmenelle kunnalle Heinolan kaupunkia ja Sysmän kuntaa lukuun ottamatta. Ympäristöterveydenhuollon palveluja tuotetaan kymmenelle kunnalle Lahden kaupunkia ja litin kuntaa lukuun ottamatta. Yhtymä tuottaa lisäksi lääketieteellisiä ja muita tukipalveluita.

Yhtymän muutettu perussopimus tuli voimaan 1.8.2019. Merkittävin muutos oli se, että yhtymän ylintä päätösvaltaa käyttää yhtymäkokous. Yhtymäkokous kokoontui loppuvuoden aikana kaksi kertaa. Yhtymän hallintosääntö uudistettiin vastaamaan uutta organisaatiota.

Osana yhteistoimintamenettelyä valmisteltiin organisaatio- ja tehtävämuutoksia terveys- ja sairaanhoitopalvelujen toimialalla ja yhtymän johdossa.

Luottamuselinorganisaatio

Luottamuselinorganisaatio on ollut seuraava:

- valtuusto 31.7.2019 asti
- yhtymäkokous 1.8.2019 alkaen
- hallitus
- hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta
- kielellisen vähemmistön lautakunta
- tarkastuslautakunta
- Sosiaalialan osaamiskeskus Verso -liikelaitoksen johtokunta

Toimialat

Yhtymän toiminta jakaantui seuraaviin toimialoihin:

- terveys- ja sairaanhoitopalvelut
- ikäntyneiden palvelut ja kuntoutus
- perhe- ja sosiaalipalvelut
- strategia- ja tukipalvelut
- ympäristöterveyskeskus

sekä toimialoihin rinnasteisiin liikelaitoksiin:

- Sosiaalialan osaamiskeskus Verso-liikelaitos

Tilivelvolliset

Kuntalain tarkoittamia tilivelvollisia ovat toimielinten jäsenet ja edellä mainittujen toimielinten alaiset johtavat viranhaltijat: kuntayhtymän toimitusjohtaja, toimialojen johtajat, perusyhtymän tulosalueiden johtajat sekä liikelaitosten johtajat ja johtokunnat.

1.3 Olennaiset muutokset kuntayhtymän taloudessa ja toiminnassa

Yhtymän ulkoiset toimintatuotot kasvoivat 4,7 prosenttia verrattuna edelliseen vuoteen, ja olivat yhteissummaltaan 764,8 miljoonaa euroa. Jäsenkuntien maksuosuudet olivat 653,2 miljoonaa euroa. Maksuosuudet kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna 29,5 miljoonaa euroa, mutta jäivät 8,2 miljoonaa alle syksyllä ennakoidun tason.

Ulkoiset toimintakulut olivat 752,2 miljoonaa euroa, missä oli kasvua 4,0 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Henkilöstökulut pysyivät lähes edellisen vuoden tasossa nousten vain 0,3 prosenttia. Vertailtavuuteen vaikuttaa kuitenkin laboratoriopalveluiden siirtyminen liikkeen luovutuksella Fimlab Oy:lle 1.12.2018. palveluiden ostot yhteensä kasvoivat 2,7 miljoonaa euroa (1,0 %). Siirtyminen palveluseteliin laskee asiakaspalveluiden ostoja, mikä vastaavasti näkyy avustusten voimakkaana kasvuna. Tarkasteltaessa asiakaspalveluiden ostoja ja avustuksia yhteensä kasvu vuoteen 2018 oli 12,1 miljoonaa euroa (7,5 %). Palveluiden ostot ilman asiakaspalvelujen ostoja kasvoivat 11,1 miljoonaa euroa. Suurinta kasvua tapahtui henkilöstön vuokrauksen kustannuksissa (2,5 miljoonaa euroa) ja laboratoriopalveluiden ostoissa (13,1 miljoonaa euroa). Laboratoriopalveluiden ostot muuttuivat pääosin ulkoiseksi palveluostoksi, kun laboratoriopalvelut ulkoistettiin vuoden 2018 lopulla. Toisaalta potilasvahinkovakuutuksen varauksen purkautuminen näkyi vakuutusmaksuissa kulujen vähentymisenä (- 3,4 miljoonaa euroa).

Uusi potilasvakuutuslaki (948/2019) tulee voimaan 1.1.2021, jonka jälkeen Potilasvakuutuskeskus ei voi myöntää täysomavastuisia potilasvakuutuksia, vaan potilasvakuutukset otetaan suoraan vakuutusyhtiöiltä. Samalla poistuu kuntien oikeus periä vammaisille tarjoamistaan palveluista aiheutuneet kulut vammaispalvelulain (380/1987) 15§:n mukaisesti. Muutos koskee myös ennen 1.1.2021 sattuneita vahinkoja. Koska vastuut kuvaavat tulevia velvoitteita, muutos vaikuttaa jo vuoden 2019 tilinpäätöksessä esitettävien potilasvakuutusvastuiden määrää pienentävästi. Yhtymä siirsi kuitenkin potilasvakuutuksen Pohjois-Vakuumus Oy:lle jo 1.1.2019 alkaen. Muutoksesta potilasvahinkokeskuksen vakuutuksesta tuloslaskelmaan sisältyvä oikaisun määrä kuluvan vuoden tilinpäätöksessä on -2,6 miljoonaa euroa, kun se oli edellisenä vuonna 1,5 miljoonaa euroa.

Yhtymän vuosikate oli 12,6 miljoonaa euroa, ja se parani edellisvuodesta noin 5,5 miljoonalla eurolla. Suunnitelman mukaiset poistot pysyivät edellisen vuoden tasolla olleen 13,1 miljoonaa euroa. Poistot sisältävät RV7 alta purettujen rakennusosien kerta-poistoja 0,5 miljoonaa euroa. Yhtymä teki 0,3 miljoonan euron arvonalennuksen Lahden Terveystalo Oy:n osakkeista.

Yhtymän tilikauden tulos oli noin -625 000 euroa alijäämäinen. Tilikauden ylijäämäksi poistoeron ja varusten muutoksen jälkeen muodostui noin 65 000 euroa. Yhtymän positiivinen tulos syntyi Sosiaalialan osaamiskeskus Verso liikelaitoksen ylijäämäisestä tuloksesta.

Yhtymän taseen loppusumma on 202,0 miljoonaa euroa. Pysyvistä vastaavista rakennusten tasearvo oli 63,4 miljoonaa euroa (2018: 68,8) ja koneiden ja kaluston 13,8 miljoonaa euroa. Oma pääoma oli 62,0 miljoonaa euroa. Uutta vierasta pääomaa ei vuoden 2019 aikana nostettu. Pitkäaikaisen vieraan pääoman määrä vuoden lopussa oli 20,6 miljoonaa euroa. Taseessa oleva vakuutusmaksuvelka pieneni 3,5 miljoonaa euroa.

Investointimenot toteutuivat 16,6 miljoonan euron suuruisina. RV7 rakennushanke on käynnistynyt ja suunnittelu- sekä rakentamiskustannuksia kertyi 10,5 miljoonaa euroa. Yhtymä hankki vuoden aikana henkilökunnan virkistyskäyttöön lomaosakkeita 0,5 miljoonalla eurolla. Osakehankinnat rahoitettiin investointivarausten purkamisella. Sairaalaalaitteita ja kalustoa hankittiin 3,6 miljoonalla eurolla. Suurimpia laiteinvestointeja olivat 5TMRI laitteen Avanto Fit-päivitys (0,7 miljoonaa euroa) ja Lahden kaupunginsairaalan laite- ja kalustehankinnat (yhteensä 0,5 miljoonaa euroa).

Vuoden 2019 aikana tehtiin yksi muutostalousarvio, jotka hyväksyttiin yhtymäkokouksessa 16.12.2019.

Toimialojen merkittävimmät tapahtumat

Terveys- ja sairaanhoitopalveluiden toimialaan vaikuttivat ikääntymiseen liittyvä palvelutarpeen kasvu, toimintaa haitannut kyberhyökkäys sekä syksyn raskas yt-prosessi. Avovastaanotto-toiminnassa hoitoon pääsy lääkärille tästä huolimatta nopeutui sekä avosairaanhoidossa että suun terveydenhuollossa. Vuonna 2018 alkanut avosairaanhoidon palvelusetelikokeilu päättyi. Kiireellistä hoitoa tarvitseville suunnatun 116117 neuvontapuhelimen toiminta käynnistyi.

Keskussairaalassa ensi käyntiä odottavien mediaaniodotusaika lyheni, mutta kiireettömään hoitoimenpiteeseen mediaaniodotusaika piteni 10 vuorokaudella. Asiakaspalveluiden ostot lisääntyivät edellisestä vuodesta 4,7 miljoonaa euroa. Päivystyskeskuksessa päivystyskäynnit kasvoivat 3,8 prosenttia.

Kehittämisen ja terveyden edistämisen tulosalue jatkoi sosiaali- ja terveydenhuollon laatuohjelman (SHQS) sisäisen laadunhallinnan yhtymäläajuisista kehittämisistä alkusyksyyn 2019 saakka.

Terveys- ja sairaanhoitopalveluiden toimialan tulos muodostui 5,7 miljoonaa euroa muutostalousarviota paremmaksi. Toimintatuotot olivat 43,3 miljoonaa euroa ja jäivät 0,4 miljoonaa euroa alle muutostalousarvion.

Toimintakulut olivat 285,4 miljoonaa euroa ja alittivat muutostalousarvion 3,4 miljoonalla eurolla. Toimintakulujen pienempää toteumaa selittää pääasiassa potilasvahinkovaruksen merkittävä purkautuminen.

Ikääntyneiden palveluiden – ja kuntoutuksen toimialalla oli vaikeuksia saavuttaa erittäin tiukkoja toiminnallisia tavoitteita. Kotona asuvien yli 75-vuotiaiden osuus jäi niukasti tavoitteesta ollen 92,4 prosenttia. Valinnan vapautta lisättiin edelleen nostamalla palveluseteliasiakkuuksien määrää. Kotihoidon asiakasmäärä kasvoi 161 asiakkaalla. Laskennallisten sairaansijojen määrä laski 23 sairaansijaa.

Taloudellisesti ikääntyneiden palveluiden ja kuntoutuksen toimialan tulos muodostui 2,2 miljoonaa euroa muutostalousarviota paremmaksi. Toimintatuotot olivat 40,8 miljoonaa euroa ja toteutuivat 1,9 miljoonaa euroa muutostalousarviota parempina. Toimintakulut olivat 195,3 miljoonaa euroa ja toteutuivat 0,5 miljoonaa euroa muutostalousarviota suurempina.

Perhe- ja sosiaalipalveluiden toimialalla jatkettiin palvelurakenteen uudistamistyötä yhdessä laajan sidosryhmäjoukon kanssa. Kyberhyökkäys ja yhteistoimintamenettely heijastuivat toimialan toimintaan monin tavoin. Hoito- ja palvelutakuun toteutumisessa oli haasteita asiakasmäärien kasvusta ja henkilöstövajeista johtuen. Lasten ja lapsiperheiden tuen tarpeet lisääntyivät ja kustannuskehityksen kannalta merkittävää oli laitoshoidon tarpeen kasvu.

Perhe- ja sosiaalipalveluiden tilikauden tulos toteutui kokonaisuutena lähes muutostalousarvion mukaisena. Toimintatuotot olivat 15,3 miljoonaa euroa ja toteutuivat 0,3 miljoonaa euroa muutostalousarviota suurempina. Toimintakulut olivat 188,9 miljoonaa euroa ja toteutuivat 1,4 miljoonaa euroa muutostalousarviota suurempina.

Strategia- ja tukipalveluiden toimialalla kartoitettiin ict-järjestelmien uusimis- ja päivitystarpeet. Kesäkuussa Lahden kaupungin tietoverkkoon päässyt haittaohjelma aiheutti niin ikään lisätöitä toimialalla. Kiinteistöpalvelut osallistuivat Hollolan sote-keskus rakennushankkeen tila- ja teknisten vaatimusten valmisteluun ja sopimusneuvotteluihin. Hankinnat tulosalueella valmisteltiin logistiikkapalveluiden ulkoistusta, joka toteutui 1.1.2020.

Strategia- ja tukipalvelut-toimialan toimintakulut olivat 72,9 miljoonaa euroa ja alittivat muutostalousarvion 2,7 miljoonalla eurolla. Suurin alitus oli Toimitilat-tulosalueella, jossa toimintakulut alittuivat 2,1 miljoonalla eurolla. Toimialan toimintatuotot olivat 10,0 miljoonaa euroa ja toteutuivat 0,2 miljoonaa euroa muutostalousarviota korkeampina.

Ympäristöterveydenhuollossa ei tapahtunut suuria toiminnallisia muutoksia toimintakauden aikana.

Toimialan tulos toteutui 0,1 miljoonaa euroa parempana kuin muutostalousarviossa ennakoitiin.

Sosiaalialan osaamiskeskus Verso -liikelaitoksen liikevaihto oli 0,4 miljoonaa euroa ja liiketoiminnan muut tuotot 0,6 miljoonaa euroa. Tilikauden ylijäämäksi muodostui 65 176,65 euroa. Valtuuston asettama tulostavoite oli 0 euroa. Liikelaitoksen hyvää tulosta selittävät maakuntavalmisteluun liittyvä laskutus sekä vuonna 2018 päättyneiden hankkeiden vuodelle 2019 kirjautuneet erät.

Jäsenkuntien maksuosuuksien arviointia

Jäsenkuntien maksuosuudet olivat vuonna 2019 yhteensä 653,2 miljoonaa euroa, missä oli kasvua 4,7 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Alkuperäiseen talousarvioon verrattuna maksuosuudet ylittivät 31,7 miljoonaa euroa (5,1 %), mutta jäivät 8,2 miljoonaa euroa (1,2 %) alle muutostalousarvion.

Erikoissairaanhoidon maksuosuudet toteutuivat 6,0 miljoonaa euroa (2,6 %) edellistä vuotta suurempina ja olivat 231,7 miljoonaa euroa. Asiakaspalveluiden ostot kasvoivat 4,1 miljoonaa euroa (10,3 %) ja oman palvelutuotannon kustannukset 1,8 miljoonaa euroa (1,0 %) edelliseen vuoteen verrattuna. Oman palvelutuotannon kustannuksiin sisältyvät erityismaksuosuudet laskivat 3,3 miljoonaa euroa johtuen potilasvahinkovaruksen purkautumisesta. Ilman erityismaksuosuuksia erikoissairaanhoidon kustannukset nousivat 4,2 prosenttia.

Päivystyskeskuksen maksuosuus nousi 4,1 miljoonaa euroa (15,7 %) verrattuna edelliseen vuoteen. Kuntien maksosuudeksi muodostui 30,5 miljoonaa euroa. Kasvua selittävät päivystyskeskuksen käytön kasvu ja toiminnalliset muutokset. Kuntalaskutettavat päivystyskäynnit lisääntyivät 3,8 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Kotisairaaloiminta siirtyi osaksi Päivystyskeskuksen toimintaa loka-kuussa 2018, mikä vaikuttaa osaltaan lukujen vertailtavuuteen.

Ensihoitokeskuksen maksuosuus kasvoi 1,1 miljoonaa euroa (10,3 %) edelliseen vuoteen verrattuna. Kuntien maksosuudeksi muodostui 11,4 miljoonaa euroa. Kesken vuotta 2018 tapahtunut yhden 24/7 ensihoitoyksikön lisäys näkyy kustannusten kasvuna. Henkilöstökustannukset ovat nousseet ja esimerkiksi erilliskorvaukset olivat 0,3 miljoonaa euroa edellistä vuotta korkeammat.

Peruspalveluiden kokonaismaksuosuus on 377,6 miljoonaa euroa. Edelliseen vuoteen verrattuna maksuosuudet nousivat 12,4 miljoonaa euroa (3,4 %). Euromääräisesti eniten nousivat lapsiperhepalveluiden kustannukset 3,8 miljoonalla eurolla (6,7 %). Suhteellisesti suurin kasvu (22,6 %) tapahtui lääkinnällisen kuntoutuksen kustannuksissa (2,4 miljoonaa euroa). Huomattavaa on, hoiva- ja hoitopalveluiden kustannukset kasvoivat vain 1,2 miljoonaa euroa (0,8 %). Hoiva- ja hoitopalvelut muo-

dostavat suurimman erän peruspalveluiden kustannuksista ja ne olivat vuonna 2019 yhteensä 149,9 miljoonaa euroa.

Ympäristöterveydenhuollon maksusuudeksi muodostui 1,5 miljoonaa euroa. Kuntien maksuosuus laski 5,0 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna.

Tulevaisuuden arvio

Väestörakenteeseen liittyvä palvelutarpeen kasvu, lapsiperhepalveluiden jatkuva kysynnän kasvu, hoitojen parantuminen, kunta-alan palkkaratkaisu ja yleinen inflaatio aiheuttavat merkittävän menojen nousupaineen vuosittain Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän alueella. Yhtymässä käytiin syksyllä yhteistoimintaneuvottelut, joilla haetaan 15 miljoonan euron kustannussäästöjä vuodelle 2020. Lisäksi päätettiin

lomautuksista vuodelle 2020. Syksyllä käynnistettiin yhtymän laajuinen 4-5 vuoden muutosohjelma, jolla haetaan pysyvää kustannuskehityksen loiventamista tuleville vuosille.

Perusyhtymän toimintakulut vuonna 2019 olivat 751,5 miljoonaa euroa. Vuoden 2020 talousarviossa on varauduttu 763,8 miljoonan euron toimintakuluihin, mikä mahdollistaa 1,6 prosentin toimintakulujen kasvun, kun vuonna 2019 toimintakulut kasvoivat 3,5 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Vuoden 2020 talousarvio edellyttää siten yhteistoimintaneuvotteluissa päätettyjen toimenpiteiden täysimääräistä täytäntöönpanoa ja lisäksi lomautusten toteuttamista. Perusyhtymän (yhtymä ilman liikelaitoksia) vuoden 2020 talousarvio valmisteltiin 3,0 miljoonaa euroa alijäämäiseksi. Alijäämä on tarkoitus kattaa tilikauden aikana muutosohjelman toimenpiteiden avulla.

Toteuma toimialakohtaisista palvelujen käytön nettokustannuksista jäsenkunnittain vuonna 2019

Jäsenkunta	Erikoissairaanhoido			Päivystyskeskus			Ensihoitokeskus		
	MTA I 2019	TP 2019	TP/TA %	MTA I 2019	TP 2019	TP/TA %	MTA I 2019	TP 2019	TP/TA %
Asikkala	9 543 000	9 533 067	99,9 %	1 212 000	1 207 792	99,7 %	744 000	756 521	101,7 %
Hartola	3 328 000	3 259 323	97,9 %	405 000	392 905	97,0 %	362 000	367 802	101,6 %
Heinola	21 677 000	21 155 945	97,6 %	1 778 000	1 744 178	98,1 %	1 509 000	1 533 974	101,7 %
Hollola	25 745 000	25 333 291	98,4 %	3 652 000	3 607 631	98,8 %	759 000	771 632	101,7 %
Iitti	7 948 000	7 913 299	99,6 %	1 033 000	1 023 212	99,1 %	733 000	745 339	101,7 %
Kärkölä	5 277 000	5 043 664	95,6 %	718 000	698 913	97,3 %	143 000	145 693	101,9 %
Lahti	134 124 000	130 415 792	97,2 %	19 040 000	18 911 937	99,3 %	4 690 000	4 767 849	101,7 %
Myrskylä	2 060 000	2 090 826	101,5 %	253 000	259 398	102,5 %	113 000	115 369	102,1 %
Orimattila	17 429 000	17 220 654	98,8 %	2 027 000	2 024 429	99,9 %	952 000	967 333	101,6 %
Padasjoki	3 695 000	3 726 188	100,8 %	486 000	494 829	101,8 %	363 000	369 281	101,7 %
Pukila	1 849 000	1 770 222	95,7 %	211 000	217 833	103,2 %	112 000	114 195	102,0 %
Sysmä	4 184 000	4 190 110	100,1 %	393 000	405 387	103,2 %	709 000	721 006	101,7 %
Yhteensä	236 859 000	231 652 382	97,8 %	31 208 000	30 988 445	99,3 %	11 189 000	11 375 991	101,7 %

Jäsenkunta	Peruspalvelut			Ympäristötterveydenhuolto			Palvelunkäyttö yhteensä		
	MTA I 2019	TP 2019	TP/TA %	MTA I 2019	TP 2019	TP/TA %	MTA I 2019	TP 2019	TP/TA %
Asikkala	17 193 000	17 281 824	100,5 %	237 200	220 680	93,0 %	28 929 200	28 999 882	100,2 %
Hartola	8 659 000	8 610 616	99,4 %	133 400	118 046	88,5 %	12 887 400	12 748 693	98,9 %
Heinola	44 519 000	43 855 153	98,5 %	246 400	239 749	97,3 %	25 210 400	24 673 846	97,9 %
Hollola	16 795 000	16 449 195	97,9 %	297 000	268 310	90,3 %	74 972 000	73 836 017	98,5 %
Iitti	9 548 000	9 269 079	97,1 %	138 900	127 474	91,8 %	26 509 000	26 131 046	98,6 %
Kärkölä	233 946 000	232 959 489	99,6 %				15 824 900	15 284 824	96,6 %
Lahti	4 049 000	4 060 376	100,3 %	68 100	59 757	87,7 %	391 800 000	387 055 066	98,8 %
Myrskylä	32 868 000	32 545 299	99,0 %	318 500	291 438	91,5 %	6 543 100	6 585 727	100,7 %
Orimattila	8 878 000	8 803 559	99,2 %	43 100	38 630	89,6 %	53 594 500	53 049 153	99,0 %
Padasjoki	4 017 000	3 807 712	94,8 %	52 300	49 865	95,3 %	13 465 100	13 432 485	99,8 %
Pukila				136 400	126 513	92,8 %	6 241 300	5 959 828	95,5 %
Sysmä							5 422 400	5 443 016	100,4 %
Yhteensä	380 472 000	377 642 303	99,3 %	1 671 300	1 540 461	92,2 %	661 399 300	653 199 581	98,8 %

1.4 Yhtymän henkilöstö

Yhtymässä oli vuoden lopussa vakinaista ja määräaikaista henkilöstöä yhteensä 6 956. Merkittävimpiä henkilöstömäärään vaikuttavia tekijöitä ovat olleet palvelurakenneuudistukseen liittyvät liikkeen luovutukset, eläköitymiset ja luonnollisesti myös irtisanoutumiset sekä uusien henkilöiden rekrytoinnit.

Henkilöstömäärän vaihtelu vuoden aikana, määräaikaisten palvelussuhteiden määrä ja osa-aikatyötä tekevien osuus henkilöstöstä aiheuttavat, että henkilötyövuosi kuvaa paremmin henkilöstöresurssia kuin henkilöstömäärä laskettuna tiettyinä päivinä. Henkilötyövuodella tarkoitetaan täyttä työaikaa tekevän henkilön koko vuoden työskentelyä. Vuoden 2019 alussa henkilötyövuosien määrä oli 6 613 ja vuoden lopussa 6 445.

Keskeiset tunnusluvut

Vakinaisten osuus henkilöstöstä oli 76,1 prosenttia, ja vastaavasti määräaikaisten osuus nousi vertailujakson aikana 23,9 prosenttiin. Naisten ja miesten osuus vakinaisesta henkilöstöstä on pysynyt lähestulkoon samana. Henkilöstön keski-ikä on pysynyt suurin piirtein ennallaan eli 44,2 vuodessa. Henkilöstön lähtövaihtuvuus on hieman noussut 6,4 prosenttiin. Lähtövaihtuvuuteen lasketaan irtisanoutuneet, mutta siihen ei lasketa palvelutuotannon ulkoistuksia eikä eläkkeelle siirtyneitä. Vanhuuseläkkeelle siirtään keskimäärin 63,7 vuoden iässä. Koulutuspäivien lukumäärä henkilöä kohden laski hieman edellisestä vuodesta ja oli 2,2 päivää/henkilö. Sairauksista ja tapaturmista aiheutuneet poissaolot laskivat hieman edelliseen vuoteen verrattuna ja olivat 19,5 päivää/henkilötyövuosi.

Seuraavan viiden vuoden aikana eläköityy noin 9 prosenttia henkilöstöstä. Ammattitaitoisen henkilöstön saatavuuden varmistaminen edellyttää työantajakuvan ja alueen houkuttelevuuden lisäämistä.

Palkat ja palkkiot olivat 275 591 694 euroa, joka on 4 prosenttia enemmän edelliseen vuoteen verrattuna.

Työyksiköissä jatkettiin syksyllä 2018 toteutetun työhyvinvointikyselyn perusteella sovittujen kehittämis-kohteiden eteenpäin viemistä. Kyselyn vastausprosentti oli todella hyvä, 67 prosenttia. Kyselyn kouluvosanaksi muodostui 7,05. Tärkeimpiä koko henkilöstöä koskevia kehittämiskohteita ovat kyselyn perusteella johtaminen ja esimiestyö, työturvallisuus sekä työn eettisen kuormittavuuden hallinta. Muutoksen työhyvinvointi-hankkeeseen osallistui kymmeniä uusia työyksiköitä.

Työterveys Wellamon kanssa on yhteistyötä kehitetty niin, että vuoden 2020 alusta alkaen henkilöstö hakeutuu työterveyteen hoidontarpeen arvioinnin kautta entisen internetvarauksen sijaan.

Työsuojelutoimikunta ja yhteistyötoimikunta koontuivat vuoden aikana säännöllisesti. Yhtymässä noudatettiin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa.

Syksyllä 2019 käynnistyi koko yhtymää koskevat yhteistoimintaneuvottelut koskien talouden tasapainottamiseen tarvittavien toimenpiteiden ja mahdollisesta uudelleenorganisointitarpeesta sopimiseksi yhtymässä. Toimintaedellytysten turvaaminen edellyttää noin 15 miljoonan euron sopeutustoimenpiteitä ja henkilöstövähennyksen arvioitiin olevan noin 250 henkilötyövuotta. Neuvotteluiden tuloksena toiminnan kehittämistoimenpiteiden lisäksi noin 50 henkilöä irtisanottiin ja lomautukset toteutetaan 1.1. - 30.9.2020 välisenä aikana. Neuvotteluiden aikana kerättiin henkilöstöltä noin 2 300 kehittämis ehdotusta.

Keväällä ilmestyvässä henkilöstökertomuksessa kuvataan monipuolisemmin henkilöstöön liittyviä tunnuslukuja.

Keskeisiä tunnuslukuja 2018–2019

	2018	2019
Vakinaisen ja määräaikaisen henkilöstön lukumäärä 31.12.	7 079	6 956
Henkilötyövuosien lukumäärä 31.12.	6 613	6 445
Vakinaisia %	80,6	76,1
Määräaikaisia %	19,4	23,9
Naisten osuus vakinaisesta henkilöstöstä %	88,5	88,5
Miesten osuus vakinaisesta henkilöstöstä %	11,5	11,5
Keski-ikä (koko henkilöstö)	44	44,2
Lähtövaihtuvuus %	5,2	6,4
Eläkeikä (vanhuuseläke)	63,6	63,7
Eläkeikä (kaikki eläkkeet)	59,3	62,8
Koulutuspäivien lukumäärä/henkilö	2,5	2,2
Sairauspoissaolot / toteutunut henkilötyövuosi	19,6	19,5

1.5 Ympäristötekijät ja ympäristötunnusluvut

Talousarviovuodesta laaditaan järjestyksessä 21. ympäristötilinpäätös. Sen tehtävänä on kertoa sairaalan toiminnan vaikutuksista ympäristönsä.

Ympäristötilinpäätös käsittelee keskussairaalarakennuksessa tapahtuvaa toimintaa. Tilinpäätöksen on myös tarkoitus osoittaa luotettavalla tavalla toiminnan ja tekojen vastaavuus valitsemaamme ympäristöpolitiikkaan, johon olemme ylimpää johtoa myöten sitoutuneet.

Ympäristötilinpäätös tarkastelee keskussairalan toimintaa kolmelta eri sektorilta: hankinnat, jätehuolto sekä luonnonvarojen ja energian kulutus.

Lajittelun tehostumisen kautta jätelajit ovat massallisesti vakiintuneet. Sekajätteen määrä on laskenut ja energiajätteen määrä on noussut kokonaisvertailujakson aikana. Paperin määrän vähentymiseen osataan vaikuttaa siirtyminen paperittomaan toimintatapaan, sekä tarkennukset tietosuojakäytännöissä. Tästä johtuen tietosuojajättävän paperin määrä on kuitenkin kasvanut.

Ruokajätteen määrä on vähentynyt massallisesti vuodesta 2013 alkaen, koska uudessa ravintokuksessa jätejärjestelmä erottelee ruokajätteestä veden. Jätteen määrää on vähentänyt osastojen päivystysaterioiden vähentyminen ja potilasaterian annoskoon pienentäminen, sekä välipala käytäntöjen muutokset.

Valtaosa vaarallisesta jätteestä tulee laboratoriotoiminnasta sekä lääkejätteistä. Sytostaattihoidon lääkejätteiden määrittely vaarallisiksi nostaa jättemäärää.

Sairaala-apteekkimme käsittelee ison osan koko yhtymän lääkehuollosta ja lääkejätteistä. Lääkejätteiden määrä on tasaantunut keskitetyn lääkehuollon myötä. Vaaralliset jätteet toimitetaan käsittelylaitokseen hävitettäväksi.

Kuluneen vuoden lämmitystarve oli normaalia alhaisempi. Uudet lämpötaloudelliset rakennusosat sekä tekniset ratkaisut kuten esimerkiksi lämmön talteenottojärjestelmät, joita vanhaan sairaalaosaan on lisätty viime vuosina, ovat alentaneet kulutusta rakennuskuutiometriä kohti.

Sähköenergian ja veden käytön laskuun on vaikuttanut osaltaan myös purettujen rakennusosien kulkukäytön vähentyminen.

Tarkastelujakson aikana suurta jäähdytyksen tarvetta ei ollut, joka vaikuttaa osaltaan sähköenergian käytön nousuun lämpiminä kesäkausina.

Ympäristötunnusluvut

Hankinta Milj. €	2015	2016	2017	2018	2019
Apteekkitarvike	14,91	15,86	16,1	16,18	17,91
Hoitotarvike	15,5	19,9	20,24	21,65	21,86
Jätelaji / kg	2015	2016	2017	2018	2019
Sekajäte	253 800	284 800	251 600	261 710	231 150
Energiajäte	258 800	272 040	283 500	285 660	308 000
Lasi	13 990	14 256	19 010	16 900	11 280
Ruokajäte	33 320	34 850	35 860	29 430	24 274
Paperi	41 184	31 972	16 500	17 040	13 420
Pahvi	80 400	83 600	78 800	85 200	76 080
Vaarallinen jäte	24 214	24 276	25 563	23 090	18 300
Energia / Vuosi	2015	2016	2017	2018	2019
Vesi m ³	80 050	86 202	73 373	79 356	78 024
Lämpö MWh, lt-korjattu	19 092	21 213	20 989	21 272	20 668
Sähkö MWh	14 410	15 449	15 299	15 926	15 575

1.6 Muut ei-taloudelliset asiat

Ihmisoikeuksien kunnioittaminen on vahva sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa ohjaava periaate. Ihmisoikeuksien kunnioittamista ohjaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma. Ihmisoikeuksiin liittyviä riskejä on pyritty vähentämään tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvällä koulutuksella.

Korruption ja lahjonnan torjumiseksi on annettu esteellisyttä koskeva ohjeistus eturistiriitojen välttämiseksi. Hankinnoissa noudatetaan lakia julkisista hankinnoista. Johtavat luottamushenkilöt ja viranhaltijat ovat tehneet sidonnaisuusilmoitukset. Toiminnassa ei ole tunnistettu korruption tai lahjontaan liittyviä riskejä.

1.7 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Vuoden 2020 talousarvio on haastava, mutta realistisempi kuin vuoden 2019 alkuperäinen talousarvio. Talousarvio sisältää syksyllä 2019 päättyneiden yhteistoimintaneuvotteluiden yhteensä 15 miljoonan euron säästötoimenpiteet. Päätetyistä toimenpiteistä huolimatta vuoden 2020 talousarvio on 3 miljoonaa euroa alijäämäinen. Alijäämä on tarkoitus kattaa mm. muutosohjelman sisältyvien toimien tuottamalla säästöillä. Lisäksi palveluverkon uudistuksen uskotaan myös helpottavan kulupaineita. Erityisesti ikääntymiseen liittyvä palvelutarpeen kasvu luo toisaalta nousupainetta kuluihin.

Suunnitellut valtakunnalliset lainsäädäntö uudistukset lisäävät tulevaisuudessa yhtymän kuluja ja

vähentävät sen tuottoja. Marinin hallituksen esitys 0,7 hoitajamitoituksesta nostaa yhtymän kuluja vähintään noin 11 miljoonaa euroa vuodessa. Hallituksen esitys perusterveydenhuollon hoitajakäyntien ja alaikäisten poliklinikkakäyntien maksuttomuudesta laskee maksutuottoja. Lisäksi maksukattoa laajennettaisiin suun terveydenhuollosta, terapiasta, tilapäisestä kotisairaanhoidosta ja tilapäisestä kotisairaalahoidosta sekä tietyistä etäpalveluista perittäviin asiakasmaksuihin. Asiakasmaksulain on tarkoitus tulla voimaan ensi vuoden alusta. Nämä molemmat muutokset tulevat nostamaan jäsenkuntien maksuosuuksia.

Valtakunnallinen sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisuudistus on maan uuden hallituksen valmistelussa. Keskenäiseen uudistukseen liittyvällä pitkään kestäneellä epävarmuudella on ollut suuri vaikutus palvelutuotantoon liittyviin järjestelyihin. Koska uudistuksen aikataulu on viivästynyt ja on edelleen toteutuksen osalta avoinna, yhtymä on käynnistänyt maakunnan asukkaiden palvelutuotannon turvaamiseksi laajan yhtymän kaikkia toimintoja koskevan muutosohjelman valmistelun. Muutosohjelman kolmannen kärjen kokonaisuuden alla on käynnistetty yhteisyrityksen valmistelu sote-keskusten palvelutuotannon turvaamiseksi. Kilpailutuksen kautta valittavalle yhteisyritykselle siirrettäisiin vaihteittain maakunnan sote-keskusten palveluiksi suunnitellut avosairaanhoido, suun terveydenhuolto, perustason mielenterveys- ja päihdepalvelut, fysioterapeuttin suoravastaanotot, terveyssozialityötä sekä soveltuvin osin sosiaalihuollon neuvontaa ja ohjausta. Yh-

teisyrytyksen on tarkoitus aloittaa toimintansa vuoden 2021 alusta.

Vuonna 2019 saadun korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen perusteella yhtymä on selvittänyt mahdollisuuksia uuden asiakas- ja potilastietojärjestelmän kilpailutuksen. Yhtymä on mukana kilpailutusta valmistelevalle UNA-konsortiossa. Una-konsortion jatkoon osalta ratkaisu tullaan tekemään vuoden 2020 aikana. Korvaavan asiakas- ja potilastietojärjestelmän hankinta edellyttää lähivuosina merkittävää investointia.

Päijät-Hämeen keskussairaalan rakennusvaihe 7 (RV7) käynnistyi vuoden 2019 aikana ja merkitsee merkittävää investointimenojen kasvua edelleen vuosille 2020–2021. Rakennusvaiheen 8 (RV8) osalta päätökset ajoittuvat vuodelle 2021. Maakunnallisten sote-kehiintöjen osalta rakenteilla olevan Hollolan ja suunnitteilla olevan Nastolan sote-kehiintöjen omistajajärjestelyt ratkeavat vuonna 2021.

Vuoden 2020 alussa uutisoitiin uuden koronaviruksen tartunnoista maailmanlaajuisesti. Tilinpäätöksen valmistuessa Päijät-Hämeen alueella ei ollut kuitenkaan yhtään varmistettua tartuntaa. Yhtymä on päivittänyt pandemiasuunnitelmansa ja varautunut hoitamaan mahdolliset tartunnan saaneet. Mahdollisen epidemian taloudellisia ja toiminnallisia vaikutuksia ei voida vielä arvioida.

1.8 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista

Hyvinvointikuntayhtymän kokonaisriskien arvioinnissa on vuotta 2019 koskien ja sen jälkeen jatkuvien riskien osalta tunnistettu ohessa kuvatut merkittävät riskit ja toiminnan kehittymiseen vaikuttavia seikkoja

Strategiset riskit: liittyvät epävarmuuteen päätösvalmistelun, toiminnan suunnittelun ja resurssoinnin osalta. Tämä tarkoittaa toimintaympäristön voimakasta muutosta hyvinvointikuntayhtymän uudistustarpeisiin liittyen. Yhtymän johtamisen ja päätöksenteon näkökulmasta näihin riskeihin liittyy edelleen vuoden 2019 lopun tilanteessa sote-lainsäädännön toteutumisen epävarmuus ja sote-palveluiden järjestämisen ja tuottamisen mahdollisiin muutoksiin liittyvät ratkaisut esimerkiksi julkisten, yksityisten ja kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyöstä, työnjaosta ja kilpailuasetelman osalta.

Toimintaympäristöön liittyvät riskit: Maakunnallisesti tarkasteltuna Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän toiminta-alueella korostuvat pitkäaikais- ja rakennetyöttömyys, nuorisotyöttömyys, syrjäyty-

minen, huumeongelmat sekä lasten ja nuorten pahoinvointi. Edellä mainittujen lisäksi ikääntymisen vuoksi jyrkästi kasvava palvelutarve muodostavat yhdessä merkittävän riskin yhtymälle liittyen kuntien kykyyn rahoittaa tarvittavia palveluja. Kireä kuntatalous ja palvelujen kysynnän nopea kasvu muun muassa väestön ikääntymisen vuoksi muodostavat kasvavan riskin myös palvelutuotannon tasapainolle ja rakenteellisten uudistusten hallitulle toteuttamiselle. Riskit liittyvät palvelujen saatavuuden, laadun, kustannusten ja toteutuksen resurssoinnin sekä aikalaulujen hallintaan. Lisäksi esille ovat nousseet hoivapalveluihin liittyvät laadulliset riskit. Kevään 2019 riskiarvioinnin jälkeen on tullut esiin, että mm. väestön ikääntymisen aiheuttamaan palvelutarpeen kasvuun ei ole kyetty varautumaan riittävästi yhtymän talousarviossa.

Tietojärjestelmäriskit: tietojärjestelmä uudistusten onnistumisen varmistaminen riittävällä osaamisella, riittävällä henkilöresursoinnilla ja realistisella aikataulutuksella. Tietojärjestelmäympäristö ja kokonaisuuteen liittyvät palvelut ovat jatkuvassa muutoksen tilassa. Muutokseen vastaaminen vaatii toiminnan uudelleen järjestelyä ja kykyä toimeenpanna muutoksia ja kehityshankkeita. Yhtymän ICT-laitteistoissa, ohjelmistoissa ja toimintamalleissa on myös havaittu useita toiminnan jatkuvuuteen kohdistuvia kriittisiä riskejä, joihin on laadittu korjaussuunnitelma ja ehdotettu korjaustoimenpiteitä. ICT-infrastruktuuriin ja tietoturvaan liittyvät riskit ovat myös osittain realisoituneet kahden edellisen vuoden aikana, joka korostaa entisestään asiaan puuttumisen merkitystä. Yhtymä käynnisti irtautumisen Lahden kaupungin tietoverkosta estääkseen tai vähentääkseen riskejä haittaohjelmien ja kyberhyökkäysten seurauksena mahdollisesti syntyvien operatiivisten järjestelmien ongelmiin liittyen. Tietojärjestelmien ja digitaalisten palvelujen ylläpidon ja kehittämisen riskinä on tarvittavan rahoituksen saaminen, jotta uudistamiselle asetetut toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet voitaisiin saavuttaa.

Muutosjohtamiseen ja hallintamallien kehittämiseen liittyvät riskit: Muutosjohtamiseen ja hallintamallien kehittämiseen liittyy myös riskejä. Organisaation muutosten ja uudistusten johtamiseen, ohjeistamiseen ja toteutuksen priorisointiin sekä seurantaan tarvitaan riittävästi henkilöresursseja, osaamista ja aikaa. Riskinä on, että muutoksia ja uudistuksia viedään läpi liian nopeasti, jotta organisaatio pystyisi omaksumaan uudet toimintamallit ja jotta uudistusten toteutus saadaan tuottamaan tavoitellut tulokset. Näihin muutosjohtamisen riskeihin liittyvät yhtymän kyky hallita kokonaisuutena palvelutuotantoa ja sen riskejä ja kustannuksia monituottajamallissa.

Henkilöstön saatavuuteen ja osaamiseen liittyvät riskit: Monien ammattiryhmien henkilöstön saata-

vuuteen liittyy nopeasti kasvavia riskejä. Tilanne on heikentynyt vuoden 2019 aikana ja valtakunnallinen työvoimapula pahenee nopeasti. Henkilöstön saatavuusongelmat vaikeuttavat merkittävästi toimintaa erityisesti sosiaalihuollon peruspalveluissa, kuten kotihoitossa ja asumispalveluissa. Tämä näkyy tällä hetkellä oman toiminnan henkilöstöpulana ja henkilöstöresurssien käytön ongelmina sekä erittäin kovan hinnankorotuspaineena vastaavien toimintojen ostopalveluissa.

Henkilöstön saatavuuteen vaikuttavat myös työnantajakuvaan ja maakunnan houkuttelevuuteen asuinympäristönä liittyvät riskit. Henkilöstön osaamisen riskit liittyvät ammattitaitoon sekä muutoksen ja teknologisen kehityksen mukana pysymiseen. Osaamisen ennakoinnin hallinta on keskeistä. Yhtymän toiminnalliset riskit liittyvät ensisijaisesti keskitetyn asiakasohjauksen ja etulinjan projektin laajan uudistuksen haasteellisuuteen toiminnallisesti ja taloudellisesti.

Työhyvinvointiin ja työturvallisuuteen liittyvät riskit: Työhyvinvointiin ja työturvallisuuteen riskeihin kuuluvat myös työn kuormittavuuden kasvu työhön liittyvien muutosten ja kehittämisen suuren määrän vuoksi. Lisäksi työmäärän absoluuttinen kasvu ja henkilöstön keski-ikä kasvaminen lisäävät riskejä tässä riskiryhmässä. Lisäksi asiakkaiden taholta syntyvä väkivallan ja seksuaalisen häirinnän riski on noussut esille henkilöstön työnhyvinvointikyselyssä.

Toimitiloihin ja niiden välillisiin palveluihin liittyvät riskit: Toimitilojen riskit liittyvät sisäilmaongelmiin. Niitä ovat myös talotekniikan rikkoutumisriskit, koska osa tekniikasta on elinkaarensa päässä. Myös toimitilaverkon muutot ja remontointitarpeet muodostavat toiminnallisen ja taloudellisen riskin. Laajamittaiset sähkökatkokset ovat välillisesti toimitiloissa tuotettavien palvelujen merkittäviä riskejä.

Vahinkoriskit: hallitaan mm. kattavilla vakuutuksilla sekä turvallisuuskoulutuksella.

Rahoitukseen liittyvät riskit: palvelutuotannon kustannuskehitystä hillitsevien toimien toteutus siten, että se vastaa kuntien maksukykyä, uusien toimintamallien (mukaan lukien yhteisyritys) kestävä rahoitus pohjan varmistaminen ja investointien rahoituksen hallinta niiden ajoittuessa tiiviille ajanjaksolle.

1.9 Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Ohjeistus sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Kuntayhtymän hallintosäännön mukaan yhtymän hallinnon ja talouden valvonta järjestetään siten, että ulkoinen ja sisäinen valvonta yhdessä muodostavat kattavan valvontajärjestelmän. Ulkoinen valvonta järjestetään toimivasta johdosta riippumattomaksi. Ulkoisesta valvonnasta vastaavat tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja.

Valtuusto päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Hallitus huolehtii kunnan sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä. Hallitus hyväksyy sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevat ohjeet ja menettelytavat.

Toimitusjohtaja, liikelaitoksen johtaja sekä toimialojen ja tulosalueiden johtavat viranhaltijat vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanosta ja tuloksellisuudesta ja raportoinnista toimialallaan ja tulosalueellaan. Yksiköiden esimiehet vastaavat yksikön riskien tunnistamisesta, arvioinnista, toimenpiteiden toteutuksesta ja raportoinnista.

Kuntayhtymällä on valtuuston 16.4.2018 hyväksymät sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan- ohje ja riskienhallintapolitiikka. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan periaatteet -ohjeessa on kuvattu hyvinvointiyhtymän sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan yleiset periaatteet. Ohjeen pääkohdat sisältävät kuvaukset hyvästä hallinto- ja johtamistavasta, sisäisestä valvonnasta, sisäisen valvonnan toteuttajista ja heidän vastuistaan, hallinnon järjestämisestä ja johtamistavasta, riskienhallinnasta, valvontatoimenpiteistä, raportoinnista ja tiedonvälityksestä sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan seurannasta ja arvioinnista. Lisäksi ohjeessa on ohjeen sisäisinä liitteinä käytännön ohjeet esimiehille sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteutukseen.

Yhtymän riskienhallintapolitiikan pääkohdat sisältävät kuvaukset riskienhallinnan tarkoituksesta ja tavoitteista, riskienhallintapolitiikan soveltamisalasta ja sisällöstä, riskien luokittelusta, riskienhallinnan organisoinnista, vastuista ja velvollisuuksista, riskien tunnistamisesta, analysoinnista, arvioinnista ja hallinnasta, riskienhallinnan raportoinnista, riskienhallinnan osaamisen varmistamisesta ja kehittamisestä sekä riskienhallintapolitiikan arvioinnista ja ylläpidosta.

Hyvinvointikuntayhtymän sisäinen tarkastus toteutettiin ensimmäisen vuosipuoliskon osalta yhteistyössä Tays-ervan kanssa. Syksyllä 2019 valmisteltiin sisäisen tarkastuksen kilpailutusta. Vuoden 2019 aikana toteutettiin yksi erä-laajuinen tarkastus ja yksi hyvinvointiyhtymän oma tarkastus. Tarkastustulokset

käsiteltiin yhtymän johtoryhmässä ja jalkautettiin linjaorganisaatioon.

Sisäisessä valvonnassa havaittuja ongelmia ja puutteita tilikaudella 2019

Jäsenkuntalaskutukseen prosessi toimi vuonna 2018 vakiinnutetun käytännön mukaisesti ja jäsenkuntalaskutus vastaa syksyllä 2019 uudistettua perussopimusta. Oleellisia tietojärjestelmiin liittyviä ongelmia ei ole esiintynyt laskutuksen osalta. ICT-kustannusten kohdistamisen tarkkuus yhtymätasolla on parantunut uuden laiterekisterin käyttöönoton myötä keväällä 2019. Kesällä 2019 Lahden kaupungin tietoverkkoon tehty kyberhyökkäys aiheutti ongelmia yhtymän operatiivisessa toiminnassa ja taloushallinnon prosesseissa (erityisesti ostolaskujen kierrätys). Ongelman kuluessa tehtiin poikkeusjärjestelyitä millä toiminta saatiin jatkumaan. Yhtymän ostolaskujen kierrätys siirtyy tilikauden 2020 alkupuoliskolla pilvipalveluun, minkä pitäisi estää vastaavan ongelman syntymistä. Yhtymä käynnisti irtautumisen Lahden kaupungin verkosta estääkseen vastaavat ongelmat operatiivisten järjestelmien osalta.

Sisäisen tarkastuksen toiminnon puuttuminen yhtymästä korjataan tilikauden 2020 aikana ulkoistetun palveluntuottajan käytön avulla.

Tilintarkastajat kiinnittivät huomiota PSOP-järjestelmän (sähköinen palveluseteli- ja ostopalvelujärjestelmä -PSOP) kontroleihin ja käyttövaltuuksiin. Lisäksi ohjelmassa havaittiin useita toiminnallisia puutteita, jotka vaikeuttivat ohjelman käyttöä, raportointia ja palveluostojen laskutusta. Tämän vuoksi syyskuussa 2019 käytiin läpi PSOP-järjestelmän prosessit kontrollien ja rahaliikenteen oikeellisuuden varmistamisen näkökulmasta ja dokumentointiin ne. Lisäksi dokumentoitiin käyttövaltuudet ja tarkastettiin ettei ns. vaarallisia työyhdistelmiä pääse syntymään. Ohjelman toiminnalliset ongelmat koottiin ja toimitettiin järjestelmätoimittaja Kuntien Tiera Oy:lle. Ongelmiin etsittiin ratkaisua Tieran kanssa. Osa ongelmista odottaa edelleen ohjelman kehittämistä, mutta Päijät-Hämeen hyvin-

vointiyhtymää koskevia ongelmia on ryhdytty ratkaisemaan. Lisäksi lisättiin järjestelmän käyttökoulutusta. Kuntayhtymä pääsee vuoden 2020 alusta mukaan Tieran käyttäjistä koottuun kehittämiss ryhmään, joka parantaa yhtymän mahdollisuutta vaikuttaa ohjelman kehittämiseen.

Lahden kaupunkia kesäkuussa kohdanneen kyberhyökkäyksen haitat vaikuttivat myös hyvinvointiyhtymän kaikkien toimialojen ja hallinnon toimintaan.

Ikääntyneiden ja kuntoutuksen toimialalla kyberhyökkäys vaikeutti toimialan toimintaa asiakasohjauksessa, kotiin vietävissä palveluissa, asumispalveluissa, perusterveydenhuollon sairaalapalveluissa ja kuntoutuksessa. Kyberhyökkäyksen aikainen ICT-järjestelmien lomaannus aiheutti merkittäviä toiminnallisia vaikeuksia ja laski palvelujen tuottavuutta. Myös perhe- ja sosiaalipalvelujen toimialalla kyberhyökkäyksestä aiheutui erityisesti sosiaalihuollon toiminnalle isoja hankaluuksia, merkittäviä kirjaamisviiveitä ja kirjaamisvelkaa

Perhe- ja sosiaalipalvelujen toimialalla jouduttiin tekemään vammaisten perhehoidon kuntalaskutuksen oikaisu takautuvasti vuosilta 2017-2018. Oikaisu koski Lahtea, Hollolaa ja Asikkalaa. Virhe oli syntynyt kesken vuotta 2017 tehdyn ns. osa-sapituksen yhteydessä. Oikaisua koskevissa selvityksissä ilmeni, että tiettyihin prosesseihin liittyy riskejä, kun toimijoita useita ja kun kyse erityiskysymyksistä ja -osaamistarpeista. Toimialan havaittuina ongelmoina ja puutteina olivat myös vanhentuneet ohjeet ja niiden korvaaminen uusilla. Vanha intra aiheutti epäselvyyksiä ohjeissa, koska siellä oli vielä paljon vanhentuneita ohjeita ja asiakirjoja. Vuoden aikana päivitettiin ja laadittiin omavalvontasuunnitelmia. Omavalvonnan kehittämisellä kyetään tehostamaan toiminnan laatua ja seuranta ja puuttumaan myös ohjeiden vastaiseen toimintaan. Omavalvonnan avulla kyettiin vuonna 2019 puuttumaan yksittäiseen lainvastaiseen toimintaan. Vuoden 2019 aikana panostettiin kirjaamiseen ja dokumentointiin laatimalla ohjeistuksia, järjestämällä koulutuksia ja seuraamalla toimintaa. Kehittämisen ja johtamisen tukirakenteena toimii SosiaaliLC:n tukimalli.

2

Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

2.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tilikauden jaksotettujen tulojen riittävyys jaksotettuihin menoihin osoitetaan tuloslaskelman välitulosten eli toimintakatteen, vuosikatteen ja tilikauden tuloksen avulla.

Tuloslaskelma ja sen tunnusluvut

(1000 €)	01.01.-31.12.2019	01.01.-31.12.2018
Toimintatuotot	764 758	730 671
Toimintakulut	-752 170	-723 390
Toimintakate	12 587	7 281
Korkotuotot	70	33
Muut rahoitustuotot	345	261
Korkokulut	-351	-382
Muut rahoituskulut	-164	-203
Vuosikate	12 487	6 990
Poistot ja arvonalentumiset	-13 112	-12 752
Satunnaiset erät	0	5 934
Tilikauden tulos	-625	172
Tilinpäätössiirrot	690	170
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	170	170
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	521	0
Tilikauden yli-/alijäämä	65	341
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	101,7	101,0
Vuosikate/Poistot, %	95,2	54,8
Toimintatuotot/Toimintakulut, %		
= 100 * Toimintatuotot / (Toimintakulut - Valmistus omaan käyttöön)		
Vuosikate/Poistot, %		
= 100* Vuosikate/Poistot ja arvonalentumiset		

Toimintakate ilmoittaa kuntayhtymän korko- ja muihin rahoituskuluihin sekä poistojen ja arvonalennusten kattamiseen käytettävissä olevan käyttötalon tulorahoituksen määrän. Toimintakate parani 5,3 miljoonaa euroa edelliseen vuoteen verrattuna, jolloin toimintaa rahoitettiin osin myös satunnaisilla tuotoilla.

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä. Perusoletus on, että mikäli vuosikate on siitä vähennettävien suunnitel-

mapoistojen suuruinen, kuntayhtymän tulorahoitus on riittävä. Oletusta voidaan kuitenkin pitää pätevänä vain, jos poistot ja arvonalentumiset vastaavat kuntayhtymän keskimääräistä vuotuista investointitasoa. Tilikauden aikana tehtiin kertapoistoja 0,5 miljoonaa euroa ja arvonalennuksia 0,3 miljoonaa euroa. Nämä huomioiden vuosikate riittää suunnitelman mukaisten poistojen kattamiseen, mutta yhtymän tulevat investoinnit ylittävät poistojen tason, jolloin investointeja ei pystytä kattamaan tulorahoituksella.

Tilikauden tulos on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen erotus, joka lisää tai vähentää kuntayhtymän vapaaehtoisia varauksia tai omaa pääomaa. Tilikauden tuloksen jälkeen esitetään poistoeron, vapaaehtoisten varausten ja rahastojen muutokset.

Yhtymän tilikauden tulos muodostui liikelaitoksen tuloksen ansiosta ylijäämäiseksi.

2.2 Toiminnan rahoitus

Toiminnan rahoitusta tilikauden aikana tarkastellaan rahoituslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Rahoituslaskelmassa esitetään erikseen tulorahoituksen ja investointien nettomäärä ja rahoitustoiminnan eli anto- ja ottolainauksen, oman pääoman ja maksuvalmiuden muutosten nettomäärä. Näiden kahden nettomäärän erotus tai summa osoittaa kuntayhtymän kassavarojen muutoksen.

Vuosikate ja sen korjauserät

Rahoituslaskelma lähtee liikkeelle tuloslaskelmasta siirtyvällä vuosikatteella, jota korjataan tulorahoituksen korjauserillä ja satunnaisilla erillä. Tulorahoitukseksi muodostuu korjauserien jälkeen 9,4 miljoonaa euroa.

Investointien tulorahoitus % -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenoista on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli käyttöomaisuuden myynnillä, lainalla tai kassavarojen määrää vähentämällä.

Laskennallinen lainanhoitokate kertoo kuntayhtymän tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Jos tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan uutta lainaa, realisoimaan kuntayhtymän omaisuutta tai vähentämään kassavaroja.

Maksuvalmius

Kuntayhtymän kassavarat vähenivät 19,8 miljoonalla eurolla ja kassan riittävyys oli 9,6 päivää. Vuonna 2019 ei nostettu uutta pitkäaikaista lainaa ja investoinnit rahoitettiin kassavaroin.

Rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut

(1000 €)	01.01.-31.12.2019		01.01.-31.12.2018	
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	12 487		6 990	
Satunnaiset erät, netto	0		5 934	
Tulorahoituksen korjauserät +/-	-3 110	9 377	524	13 448
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-16 648		-14 085	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	15	-16 633	598	-13 486
Toiminnan ja investointien rahavirta	-7 257		-38	
Rahoituksen rahavirta				
Antolainauksen muutokset				
Antolainasaamisten vähennykset	216	216	0	0
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen vähennys -	-2 609		-2 609	
Lyhytaikaisten lainojen muutos +/-	-0	-2 609	0	-2 609
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset +/-	-512		163	
Vaihto-omaisuuden muutos +/-	340		-249	
Saamisten muutos +/-	-13 902		4 872	
Korottomien velkojen muutos +/-	3 894	-10 181	-244	4 542
Rahoituksen rahavirta	-12 574		1 934	
Rahavarojen muutos	-19 831		1 896	
Rahavarat 31.12.	20 326		40 157	
Rahavarat 1.1.	40 157	-19 831	38 261	1 896

Rahoituslaskelman tunnusluvut

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000 €	-7 111	5 432
Investointien tulorahoitus, %	75,0	49,6
Laskennallinen lainanhoitokate	3,9	2,0
Kassan riittävyys, pv	9,6	19,8

Investointien tulorahoitus, %

= 100 * Vuosikate / Investointien omahankintameno

Laskennallinen lainanhoitokate

= (Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Laskennalliset lainanlyhennykset)

Kassan riittävyys (pv)

= 365 pv x Rahavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella

2.3 Kuntayhtymän tase ja sen tunnusluvut

Kuntayhtymän tase ja sen tunnusluvut

Kuntayhtymän rahoituksen rakennetta kuvataan taseen ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla (1000 €)

VASTAAVAA	2 019	2 018
PYSYVÄT VASTAAVAT	100 531	97 219
Aineettomat hyödykkeet	647	1 148
Aineettomat oikeudet	647	1 148
Aineelliset hyödykkeet	92 137	88 237
Maa- ja vesialueet	645	645
Rakennukset	63 397	68 822
Kiinteät rakenteet ja laitteet	167	207
Koneet ja kalusto	13 862	15 354
Muut aineelliset hyödykkeet	35	35
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	14 029	3 173
Sijoitukset	7 748	7 834
Osakkeet ja osuudet	6 911	6 782
Muut lainasaamiset	837	1 052
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	100	100
Muut toimeksiantojen varat	100	100
VAIHTUVAT VASTAAVAT	101 429	107 698
Vaihto-omaisuus	4 730	5 070
Aineet ja tarvikkeet	4 730	5 070
Saamiset	76 373	62 471
Pitkäaikaiset saamiset	7 818	11 318
Myyntisaamiset	7 818	11 318
Lyhytaikaiset saamiset	68 554	51 153
Myyntisaamiset	53 891	35 947
Muut saamiset	12 711	13 005
Siirtosaamiset	1 953	2 201
Rahat ja pankkisaamiset	20 326	40 157
VASTAAVAA YHTEENSÄ	202 061	205 016

Taseessa yhtymän varat eli vastaava esitetään siten, että vaikeammin rahaksi muutettavista käyttöomaisuuseristä edetään likvideinä varoina oleviin eriin. Taseen pääomaerät eli vastattava esitetään edeten sidotuimmista oman pääoman eristä ensin maksettaviin lyhytaikaisen vieraan pääoman eriin.

Yhtymän taseen loppusumma pieneni 3,0 miljoonalla eurolla.

Taseesta laskettavat tunnusluvut kuvaavat yhtymän omavaraisuutta ja velkaisuutta.

Omavaraisuusaste, % mittaa yhtymän vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntatalouden keskimääristä 70 %:n omavaraisuutta. 50 % tai si-

tä alempi omavaraisuus merkitsee kuntataloudessa suurta velkarasitusta. Yhtymän omavaraisuusaste oli 31 %.

Suhteellinen velkaantuneisuus, % tunnusluku kertoo, kuinka paljon yhtymän käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Se on omavaraisuutta käyttökelpoisempi tunnusluku kuntien välisessä vertailussa, koska käyttöomaisuuden arvostus tai poistomenetelmä ei vaikuta tunnusluvun arvoon.

Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet yhtymällä on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella. Yhtymän suhteellinen velkaantuneisuus oli 17 %.

Vieraan pääoman määrä kasvoi 1,3 miljoonaa euroa. Pitkäaikaiset velat väheni 2,6 miljoonaa euroa.

VASTATTAVAA	2 019	2 018
OMA PÄÄOMA	62 078	62 013
Peruspääoma	60 537	60 537
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	1 476	1 134
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	65	342
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	406	1 096
Vapaaehtoiset varaukset	0	521
Poistoero	406	576
PAKOLLISET VARAUKSET	9 490	12 594
Muut pakolliset varaukset	9 490	12 594
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	1 641	2 153
Valtion toimeksiannot	673	940
Muut toimeksiantojen pääomat	968	1 214
VIERAS PÄÄOMA	128 446	127 161
Pitkäaikainen	20 621	23 230
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	20 621	23 230
Lyhytaikainen	107 824	103 930
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	2 609	2 609
Ostovelat	36 117	33 247
Muut velat	7 209	8 844
Siirtovelat	61 889	59 231
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	202 061	205 016
Taseen tunnusluvut		
Omavaraisuusaste %	31	31
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	17	17
Kertynyt ylijäämä, 1000 €	1 541	1 476
Lainakanta 31.12., 1000 €	23 230	25 839
Lainat ja vuokravastuut 31.12.	373 351	343 628
Lainasaamiset, 1000 €	837	1 052

Omavaraisuusaste, %

$100 * (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) /$

$(\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

$100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Kertynyt yli/alijäämä

$\text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}$

Lainakanta 31.12.

$\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat})$

Lainat ja vuokravastuut 31.12.

$\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat}) + \text{Vuokravastuut}$

Lainasaamiset 31.12.

Sijoituksiin merkityt Joukkovelkakirjalainasaamiset ja Muut lainasaamiset

2.4 Kokonaistulot ja -menot 2019

Kokonaistulojen ja -menojen laskelma on laadittu tuloslaskelmasta ja rahoituslaskelmasta, jotka sisältävät vain ulkoiset tulot, menot ja rahoitustapahtumat. Kokonaistulo ja -meno -käsitteet kattavat laskelmassa varsinaisen toiminnan ja investointien tulot ja menot sekä rahoitustoiminnan rahan lähteet ja käytön

Kokonaistulot ja -menot 2019 (1000 eur)

TULOT	€	%	MENOT	€	%
Toiminta			Toiminta		
Toimintatuotot	764 758	99,9	Toimintakulut	-752 170	97,0
Korkotuotot	70	0,0	Korkokulut	-351	0,0
Muut rahoitustuotot	345	0,0	Muut rahoituskulut	-164	0,0
Tulorahoituksen korjauserät			Tulorahoituksen korjauserät		
			+/- Pakollisten varausten muutos	-3 110	0,4
Investoinnit			Investoinnit		
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	15	0,0	Investointimenot	-16 648	2,1
Rahoitustoiminta			Rahoitustoiminta		
Antolainasaamisten vähennykset	216	0,0			
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	0,0	Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-2 609	0,3
Kokonaistulot yhteensä	765 403	100,0	Kokonaismenot yhteensä	-775 053	100,0

2.5 Kuntayhtymän konsernin toiminta ja talous

2.5.1 Konsernin toiminta

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä-konserniin kuuluu emoyhteisönä kuntayhtymä ja tytäryhteisönä Päijät-Hämeen Tekstiilihuolto Oy. Konsernitilinpäätökseen yhdisteltäviä osakkuusyhteisöjä ovat Lahden Sairaalaparkki Oy, Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy ja Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy. Lisäksi kuntayhtymä omistaa osuuksia 11 muusta osakeyhtiöstä.

Päijät-Hämeen Tekstiilihuolto Oy:n liikevaihto nousi 4.638.126,27 euroon. Tärkein syy oli liiketoimintakauppa, jossa Kanta-Hämeen keskussairaalan tekstiilihuolto siirtyi kokonaisuudessaan yhtiön vastuulle. Tilikauden tulos oli 26.702,85 euroa. Yhtiön talous ja toiminta sidosyksikköasemassa on kiitettävää tasoa. Lahden Sairaalaparkin liikevaihto oli 1.115.497,67 euroa ja tilikauden tulos 149.722,30 euroa. Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy:n liikevaihto oli 27.433.837,45 euroa ja tilikauden tulos 572.143,82 euroa. Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy:n liikevaihto oli 20.044.375,18 euroa ja tilikauden tulos 107.894,59 euroa. Yhtiöiden tilikauden tulokset ovat kumulatiivisesti voitollisia.

Osakkuusyhtiö Provincia Oy luopui vuoden 2019 aikana liiketoimintakaupalla perustietotekniikkapalveluiden tuottamisesta. Hallitus päätti 30.9.2019 merkitä Sote-Virtuaalikirjasto Oy:n osakkeita. Kuntayhtymä on yksi perustajaosakkaista. Kuntayhtymän hallitus päätti 9.12.2019 myydä Labquality Oy:n osakkeet. Kauppa toteutuu vuoden 2020 aikana. Kaupalla on kuntayhtymän tilikauden tulosta parantava vaikutus satunnaisten myyntivoiton muodossa.

Kuntayhtymän tavoitteena on alentaa tukipalveluiden kustannuksia ja tähän liittyen tytär- ja osakkuusyhtiöiden kanssa on käyty neuvotteluja, jotka tähtäävät palveluiden deflatoitujen hintojen laskuun. Yhtiöiden on tehostettava toimintaansa, jotta ne voivat toimia kannattavasti. Kuntayhtymä edellyttää sidosyksikköasemassa olevilta yhtiöiltä myös laajenevaa strategista kumppanuutta kuntayhtymän toimintojen kehittämisessä.

Kuntayhtymän omistamien yhtiöiden valvonta on keskitetty hallintosäännön mukaisesti yhtymän johtoon. Vastuu asiakkuuksista ja omistajaohjaus on eriytetty. Toiminnallisesti ja taloudellisesti merkittävien yhtiöiden yhtiö- ja osakaskokouksiin osallistuva kuntayhtymän edustaja joko edustaa konsernijohtoa tai on konsernijohtoon valtuuttama ja evästämä. Näiden yhtiöiden osalta ei ole tiedossa talousongelmia.

Yhdistelmä konsernitiilinpäätökseen sisällyvistä yhteisöistä

	Yhdistelty konsernitiilinpäätökseen	
	Yhdistelty (kpl)	Ei yhdistelty (kpl)
Tytäryhteisöt		
Yhtiöt		
Muut yhtiöt	1	
Osakkuusyhteisöt	3	
Kuntayhtymät	1	
Yhteensä	5	0

Hallitus on 20.1.2020 päättänyt käynnistää so- te-keskuspalveluiden hankinnan, jossa palvelut tuottaisi perustettava yhteisyritys. Kuntayhtymä neuvottelee Lahden kaupungin ja sen tytäryhtiö Lahden Pysäköinti Oy:n kanssa osakkuusyhtiö Lahden Sairaalaparkin osakkeiden ostamisesta. Kaupalla tavoitellaan toiminnallisia ja taloudellisia hyö- tyjä. Kuntayhtymä neuvottelee Lahden Terveysta- lo Oy:n osakkeiden myymisestä yhtiön enemmistö- omistaja Lahden kaupungille. Yhtiöllä ei ole enää toiminnallista merkitystä kuntayhtymälle. Vaasan sai- raanhoitopiiristä on tullut viides Fimlab Laboratoriot Oy:n pääomistaja.

2.5.2 Konsernitiilinpäätös ja sen tunnusluvut

Vuonna 2019 konsernin toimintatuotot olivat yhteen- sä 766,8 miljoonaa euroa. Toimintakulut olivat 753,7 miljoonaa euroa. Konsernin toimintakatteeksi muo- dostui 13,4 miljoonaa euroa. Rahoitustuotot ja -kulut olivat -0,4 miljoonaa euroa ja poistot sekä arvonalen- tumiset 13,6 miljoonaa euroa. Tilikauden tulokseksi muodostui -0,3 miljoonaa euroa ja tilikauden alijää- mäksi -0,3 miljoonaa euroa.

Konsernin tuloslaskelma ja sen tunnusluvut

(1000 €)	01.01.-31.12.2019	01.01.-31.12.2018
Toimintatuotot	766 752	734 269
Toimintakulut	-753 696	-726 479
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappioista)	319	22
Toimintakate	13 375	7 812
Korkotuotot	70	29
Muut rahoitustuotot	355	263
Korkokulut	-353	-378
Muut rahoituskulut	-164	-203
Vuosikate	13 282	7 522
Poistot ja arvonalentumiset	-13 557	-13 130
Omistuksen eliminointierot	0	514
Satunnaiset erät	0	5 934
Tilikauden tulos	-275	840
Tilinpäätössiirrot	0	0
Tuloverot	-4	-114
Tilikauden verot	-4	-33
Laskennalliset verot	0	-81
Vähemmistöosuus tilikauden tuloksesta	-6	-4
Tilikauden yli-/alijäämä	-285	722
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	101,7	101,0
Vuosikate/Poistot, %	98,0	57,3
Toimintatuotot/Toimintakulut, %		
100 * Toimintatuotot / Toimintakulut		
Vuosikate/Poistot, %		
100* Vuosikate / Poistot ja arvonalentumiset		

Konsernin rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut

(1000 €)	01.01.-31.12.2019		01.01.-31.12.2018	
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	13 282		7 522	
Satunnaiset erät +/-	0		5 934	
Tilikauden verot +/-	-4		-32	
Tulorahoituksen korjauserät	-326		-22	
Pakolliset varaukset	-3 103	9 849	524	13 926
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-17 312		-14 765	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	89	-17 223	612	-14 153
Toiminnan ja investointien rahavirta	-7 374		-227	
Rahoituksen rahavirta				
Antolainauksen muutokset				
Antolainasaamisten vähennykset	216	216	0	0
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	263		0	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-2 609		-2 609	
Lyhytaikaisten lainojen muutos	87	-2 259	0	-2 609
Oman pääoman muutokset		0	616	616
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset +/-	-512		163	
Vaihto-omaisuuden muutos +/-	340		-249	
Saamisten muutos +/-	-13 941		5 124	
Korottomien velkojen muutos +/-	3 905	-10 208	-479	4 559
Rahoituksen rahavirta	-12 251		2 566	
Rahavarojen muutos +/-	-19 626		2 340	
Rahavarat 31.12.	20 975		40 601	
Rahavarat 1.1.	40 601	-19 626	38 261	2 340
Rahoituslaskelman tunnusluvut				
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000 €	-7229		5432	
Investointien tulorahoitus, %	76,7		50,9	
Laskennallinen lainanhoitokate	4,6		2,6	
Kassan riittävyys, pv	9,9		19,9	
Investointien tulorahoitus, %				
100 * Vuosikate / Investointien omahankintameno				
Laskennallinen lainanhoitokate				
(Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Laskennalliset lainanlyhennykset)				
Kassan riittävyys (pv)				
365 pv x Rahavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella				

Konsernin tase ja tunnusluvut

VASTAAVAA	2 019	2 018
PYSYVÄT VASTAAVAT	101 962	98 185
Aineettomat hyödykkeet	656	1 154
Aineettomat oikeudet	656	1 154
Aineelliset hyödykkeet	94 726	90 685
Maa- ja vesialueet	671	671
Rakennukset	64 107	69 555
Kiinteät rakenteet ja laitteet	182	230
Koneet ja kalusto	15 682	16 998
Muut aineelliset hyödykkeet	55	57
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	14 029	3 173
Sijoitukset	6 580	6 347
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	539	220
Osakkeet ja osuudet	5 202	5 073
Muut lainasaamiset	837	1 052
Muut saamiset	2	2
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	100	100
Muut toimeksiantojen varat	100	100
VAIHTUVAT VASTAAVAT	102 337	108 362
Vaihto-omaisuus	4 730	5 070
Aineet ja tarvikkeet	4 730	5 070
Saamiset	76 632	62 691
Pitkäaikaiset saamiset	7 818	11 318
Myyntisaamiset	7 818	11 318
Lyhytaikaiset saamiset	68 813	51 373
Myyntisaamiset	54 108	36 134
Muut saamiset	12 711	13 005
Siirtosaamiset	1 995	2 234
Rahat ja pankkisaamiset	20 975	40 601
VASTAAVAA YHTEENSÄ	204 399	206 647

VASTATTAVAA	2 019	2 018
OMA PÄÄOMA	63 441	63 727
Peruspääoma	60 537	60 537
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	3 190	2 468
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-285	723
VÄHEMMISTÖOSUUKSET	626	620
PAKOLLISET VARAUKSET	9 490	12 594
Muut pakolliset varaukset	9 490	12 594
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	1 641	2 153
Valtion toimeksiannot	673	940
Muut toimeksiantojen pääomat	968	1 214
VIERAS PÄÄOMA	129 200	127 554
Pitkäaikainen	20 965	23 311
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	20 884	23 230
Laskennalliset verovelat	81	81
Lyhytaikainen	108 236	104 243
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	2 696	2 609
Ostovelat	36 051	33 204
Muut velat	7 350	8 950
Siirtovelat	62 139	59 480
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	204 399	206 647
Taseen tunnusluvut		
Omavaraisuusaste %	31	31
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	17	17
Kertynyt ylijäämä, 1000 €	2 905	3 190
Konsernin lainakanta 31.12., 1000 €	23 580	25 839
Lainat ja vuokravastuut 31.12., 1000 €	335 783	227 269
Konsernin lainasaamiset, 31.12., 1000 €	837	1 052

Omavaraisuusaste, %

100 * (Oma pääoma + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset) / (Koko pääoma - Saadut ennakot)

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

100 * (Vieras pääoma - Saadut ennakot) / Käyttötulot

Kertynyt yli / alijäämä

Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Konsernin lainakanta 31.12.

Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)

Lainat ja vuokravastuut 31.12.

Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat) + Vuokravastuut

Konsernin lainasaamiset 31.12.

Sijoituksiin merkityt Joukkovelkakirjalainasaamiset ja Muut lainasaamiset

2.6 Hallituksen esitys tilikauden tuloksen käsittelystä ja talouden tasapainottamisesta

Tilikauden tulos on -625.104,15 euroa. Poistoeron ja varausten muutoksen jälkeen tilikauden yli-jäämäksi muodostuu 65.176,65 euroa.

Hallitus esittää, että ylijäämä 65.176,65 euroa siirretään omaan pääomaan yli- ja alijäämätilille.

3 Talousarvion toteutuminen; toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

3.1 Kuntayhtymän toiminnalliset tavoitteet

Asiakas

Tavoitteen nimi	Mittari	Tavoitearvo	Toteuma
Edistämme valinnanvapautta ikääntyneiden ja kuntoutuksen palveluissa	Kotihoidon ja avokuntoutuksen palveluseteliassiakkuuksien määrä	Palveluseteliassiakkuudet lisääntyvät 20 % kotihoidossa ja 10 % avokuntoutuksessa	Säännöllisen kotihoidon palveluseteliassiakkaiden määrä 12/2018 tilanteessa oli 580 asiakasta ja 12/2019 tilanteessa 605 asiakasta. Täten asiakkuudet ovat kasvaneet noin 4 % eli asetetusta tavoitteesta jäätiin alle. Kotihoidon aiemmin käytössä olleen palvelusetelin omavastuuosuus vähentää halukkuutta vastaanottaa palveluseteliä. Vuodelle 2020 käyttöön otettava uusi palvelusetelimalli on täyskattainen ja tavoitteena on kasvattaa kotihoidon palveluseteliassiakkaiden osuutta edelleen vuonna 2020. Avokuntoutuksessa palveluseteliassiakkuuksia oli vuonna 2018 yht. 505 asiakkuutta ja vuonna 2019 yht. 642 asiakkuutta. Täten asiakkuudet ovat kasvaneet noin 27 % vuoden 2018 asiakasmäärästä ja asetettu tavoite saavutettiin.
Sähköisen asioinnin kehittäminen	Käyttöön otetut palvelut	Sähköiset palvelut, Omaolo (älykäs oirearvio), chat, etävastaanotto ja sähköiset lomakkeet otettu käyttöön asiakasohjausprojektin tavoitteiden mukaisesti	Avovastaanottotoiminnassa sähköiset palvelut otettiin käyttöön asiakasohjausprojektin tavoitteiden mukaisesti.
Kiireiseen asiaan nopea apu	Avovastaanoton kiireajat	90 % 1 vrk kuluessa	Toteuma 100 %
Kiireetön hoito kohtuu ajassa, avosairaanhoito	Avosairaanhoito kiireetön (T3)	50 % 7 vrk 100 % 21 vrk	Toteuma 87 % Toteuma 98 %
Kiireetön hoito kohtuu ajassa, suunterveydenhuolto	Suunterveydenhuolto kiireetön hoito (T3)	50 % 14 vrk 100 % 28 vrk	Toteuma 68 % Toteuma 87 %
Päivystyksessä nopeasti lääkärille	Akuutti24:ssä lääkäriin	75 % tunnin kuluessa	Toteuma 52 %
Terveyspalveluita kotiin	Ei siirtoon	45 % tehtävistä	Toteuma 48 %
Erikoissairaanhoitoon sujuvasti	Hoidonvarauksesta hoitoon	85 % 3 kk kuluessa	Toteuma 72 %

Vaikuttavuus

Tavoitteen nim	Mittari	Tavoitearvo	Toteuma
Kotona koko elämä	Väestöennusteeseen suhteutettu 75 vuotta täyttäneiden kotona asuvien osuus	92,50 %	Vuoden viimeisen päivän tilanne 92,4 % eli tavoitteesta jäätiin 0,1 %-yksikköä. Kuntien välinen vaihteluväli on 89,5 - 93,7 %. Kotona asumisen edellytyksiin vaikuttavat kunnissa olevat asumispalvelut ja niiden kehittäminen, joka ei ole edennyt kaikilta osin sujuvasti. Rakennemuutos tarvitsee edetäkseen uudentyyppisiä palveluasumisen yksiköitä ja niiden investoinnit ovat vasta käynnistymässä.
Lasten ja nuorten kodin ulkopuolisten sijoitusten vähentäminen	Kodin ulkopuolelle sijoitettujen osuus 0–20 vuotiaista	<1,45 %	1,77 %
Laitoshoidon tarpeen vähentäminen lastensuojelussa	Laitoshoidon osuus kaikista hoitopäivistä	<30%	Laitoshoidon osuus kaikista hoitopäivistä 40,6%. Osuus kasvanut +1,6% -yksikköä vrt. 1-12/2018.
Ympäri vuorokautisen asumispalvelun vähentäminen vammaispalveluissa	Asumisvuorokaudet	Asumisvuorokaudet laskevat 1 %	Asumisvuorokaudet laskenut -2,7%. (TP2019 148.985 vrk vrt. TP2018 153.142 vrk)
Ympäri vuorokautisen asumispalvelun vähentäminen päihde- ja mielenterveyspalveluissa	Asumisvuorokaudet	Asumisvuorokaudet laskevat 1 %	Asumisvuorokaudet kasvanut +0,8% (TP2019 74.941 vrk vrt. TP2018 74.361 vrk)
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	Ympäristöterveydenhuollon tiedotteet eri viestimissä	Vähintään 20 kpl / v	Toteuma 145%, ympäristöterveydenhuollon tiedotteita julkaistiin 29 kpl, joista 7 kpl liittyi vesihuollon häiriötilanteeseen.
Turvallisesti työssä kausiepidemiankin aikana	PHKS:n koko henkilöstön influenssarokotettavuus	>80 %	Toteuma 88 %
Ympäristöterveydenhuollon säännöllisen valvonnan toteutuminen (elintarvikelaki, terveydensuojelulaki, tupakkalaki)	Valvontasuunnitelman toteutuminen	Toteuma >90 % kaikilla lakialoilla	Toteuma 94 - 99%

Tuottavuus

Tavoitteen nimi	Mittari	Tavoitearvo	Toteuma
Kunnille edulliset palvelut	Kuntamaksuosuudet	621,5 M€	653,2 M€
Panostamme kotikuntoutukseen	Kotikuntoutuksen käyntimäärä	Käyntimäärä kasvaa 10 %	Kotikuntoutuksen käyntimäärät -5 % edelliseen vuoteen verrattuna, asiakasmäärä kuitenkin noin 2 % edellistä vuotta korkeampi. Kotikuntoutuksen painopiste on muutettu asumispalveluista kotihoitoon ja asiakkaisiin, joilla on riski joutua kotihoidon palvelun piiriin. Tavoitteena on siirtää pysyvän kotihoidon aloituksia ja asumispalveluiden piirin joutumista. Tämä on tarkoittanut terapeuttien työpanoksen siirtoa asumispalveluyksiköistä kentälle. Kotiin vietäessä palveluiden suoritteet ovat ajallisesti pidempiä ja liikkumiseen menee välillisesti enemmän aikaa kuin asumispalveluissa toteutetussa kuntoutuksessa.
Osallisuuden lisääminen ja syrjäytymisen ehkäisy	Kuntouttavan työtoiminnan asiakasmäärä	Kasvaa >15%	Asiakasmäärä kasvanut +19,5% verrattuna TP2018.
Ulkokuntamyynä	Myynti euroissa (erikoissairaanhoido)	11,0 M€	10,0 M€ (91 %)
PHKS kiinteistö	Hankesuunnitelman aikataulu	Suunnitelman mukainen vanhan osan purku tehty ja uudisrakennus käynnistynyt	Toteutunut suunnitelman mukaisesti aikataulussa.
Oman toiminnan tuottavuus	DRG-tuottavuus	Kasvaa 2%	Kirjaamishaasteiden vuoksi luotettavaa DRG-tuottavuuden kasvua ei ole saatavilla.
Optimoitu toimipaikkaverkosto	Toimipisteiden määrä	Toimipisteiden määrä laskee 5 %	Toimipisteiden määrä laskenut 204 toimipisteestä 187 toimipisteseen vuoden 2019 aikana, vähennystä 8%.

Henkilöstö

Tavoitteen nimi	Mittari	Tavoitearvo	Toteuma
Työhyvinvointi	Kokonaisarvio	Paranee vuoden 2018 tasosta	Vuonna 2019 ei työhyvinvointitutkimusta toteutettu. Suunniteltu toteuttaa joka toinen vuosi.
Työterveys	Sairauslomapäivien määrä	Vähenee 1 pv / htv	Sairauslomapäivien määrä on laskussa ollen 2018 19,6 kalenteripäivää/htv ja 2019 19,5 kalenteripäivää/htv.
Henkilöstön saatavuus	Sosiaalityöntekijän virkojen täyttöaste	>95%	95 %

3.2 Yhtymän johto

Vastuhenkilö kuntayhtymän toimitusjohtaja
Marina Erhola

Tilikauden tuloksen ja toiminnan arviointi

Toimintatuotot ovat lähes täysin jäsenkuntien mak-suosuuksia, jotka on kohdistettu Yhtymän johtoon. Toimintatuotot toteutuivat 7,6 miljoonaa euroa muu-tostalousarviota pienempänä.

Toimintakuluihin on kirjattu luottamushenkilötoi-

mielimien, talouspalveluiden, viestinnän ja yhtymä- ja konsernijohdon (omistajaohjaus) kulut. Suurimmat kuluerät ovat henkilöstökulut, palveluiden osto Pro- vincia Oy:ltä sekä Kelan Kanta-maksut. Henkilöstö- kulut alittuivat 176 000 eurolla ja nettorahoituskulut olivat 360 000 euroa alemmat kuin muutostalousar- viossa. Toimintakulut olivat 603 000 euroa muutosta- lousarviota pienemmät.

Vuosien 2018 ja 2019 työpanoksen määrää koske- vat taulukkoluvut eivät ole suoraan vertailukelpoi- sia, sillä talouspalvelut ovat olleet osa yhtymän joh- toa vasta vuodesta 2019 alkaen. Organisaatiomuutos huomioiden henkilötövuosien määrä laski 55,1:stä 53,2:een eli 1,9. Nettotyöpanos väheni 45,8:sta 43,7:ään eli 2,1. Taloudessa oli 43,5 henkilötövuotta ja muussa yhtymäjohtossa 9,7.

Käyttötalousosa (1000 eur)

	Talousarvio	Talousarvion muutokset	Muutos talousarvio I	Toteuma	Poikkeama vrt. MTA I
Toimintatuotot	621 585	40 101	661 686	654 107	-7 579
Toimintakulut	-7 534	-200	-7 734	-7 131	603
Sisäiset erät	8 189	-54	8 135	6 772	-1 363
Toimintakate	622 240	39 847	662 087	653 748	-8 340
Rahoitustuotot ja -kulut	-699	247	-452	-92	360
Vuosikate	621 541	40 094	661 635	653 655	-7 979
Suunnitelman mukaiset poistot	-1	0	-1	-1	0
Satunnaiset erät	0	0	0	0	0
Tilikauden tulos	621 540	40 094	661 634	653 654	-7 979
Varausten ja rahoitusten muutos	0	0	0	0	0
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	621 540	40 094	661 634	653 654	-7 979

HTV ja työpanos

	TP 2018	TP 2019
Toteutunut htv *	12,2	53,2
Työpanos netto (ilman lisä- ja ylitöitä)	10,1	43,7

* toteutunut htv = teoreettinen htv - palkattomat poissaolot

3.3 Strategia- ja tukipalvelut

Vastuhenkilö toimialajohtaja Jouni Peltomaa

Tilikauden tuloksen ja toiminnan arviointi

Strategia- ja tukipalvelut toimialalla saatiin vuoden 2019 aikana loppuun viimeisetkin keskeiset hyvinvointikuntayhtymän perustamiseen liittyvät tukipalvelujen integraatiot. Henkilöstöhallinnon, tietohallinnon, hankintojen ja toimitilapalvelujen osalta yhtymätasoisien palvelujen, toimintamallien ja ohjeiden kehittäminen jatkuu integraatiovaiheen jälkeen normaalina kehittämisenä.

Maaliskuuhun 2019 asti tukipalveluiden kehittämisessä nojaututtiin valtakunnallisen maakunta – sote – uudistuksen tukipalvelujen tuottamista koskeviin linjauksiin, joissa oli ohjeistusta ja rahoitusta alueellisten tukipalvelujen kehittämiseen mm. tietojärjestelmien, tiedolla johtamisen (SoteDigi Oy) sekä talous- ja henkilöstöhallinnon palveluiden (alueelliset TAHE-keskukset) järjestämiseen liittyen.

Toimialan talousarvion toimintakulujen ylitysriski nähtiin jo talousarvion 2019 päätöksentekovaiheessa, kun tukipalvelujen talousarvioesitystä jouduttiin voimakkaasti karsimaan. Erityisesti ict-toimintakulujen budjettiesityksistä karsittiin. Jo helmikuun 2019 kuukausiraportista lähtien toimiala raportoi noin neljän miljoonan euron alijäämäisestä tilinpäätösennusteen riskistä. Pitkin vuotta toimialan laskennallisen tuloksen tilinpäätösennuste vaihteli noin 3,8 – 5,5 miljoonan euron alijäämäisessä tulosennusteessa alkuperäiseen talousarvioon nähden. Strategia- ja tukipalvelut toimiala esittää lopullisessa tilinpäätöksessä tuloksensa nollatuloksena, koska toimialan tuotot ja kulut vyörytetään sisäisesti muille toimialoille. Muutostalousarvioon nähden toimialan tuotot ylittyivät noin 0,2 miljoonaa euroa ja toimintakulut alittuivat noin 2,7 miljoonaa euroa. Suunnitelman mukaiset poistot jäivät noin 0,3 miljoonaa euroa muutostalousarvion alle. Alkuvuonna 2019 ict-kuluja lisäsi maakuntavalmisteluun liittyneet ict-kehitystyöt, mutta niiden osalta saatiin täysin vastaavat tulot maakuntaliitolta, joten yhtymätasolla tulosvaikutus on nolla. Kyseiset kehittämistyöt hyödyttivät kuitenkin kuntayhtymää. Hankinta-tulosalueen Fimlab Oy:lle välittämät tarvikkeet olivat vuonna 2019 ulkoista kauppaa ja sen vaikutus sekä tuottoihin että kuluihin oli noin kaksi miljoonaa euroa, mutta tulosvaikutus toimialalle ja yhtymälle on nolla. Fimlabin ja yhtymän välistä kauppaa ei voitu budjetoida vuoden 2019 talousarvioon, koska yrityksen ja yhtymän välinen yhtymän laboratoriopalveluja koskenut yritysjärjestely ei ollut vahvistunut talousarviota laadittaessa. Toimialan laskennallinen tulos ennen sisäisiä vyörytyksiä saatiin toimintakulujen jarruttamistoimenpi-

teillä pysymään jo alkuvuonna arvioidulla tasolla.

Tukipalveluiden kehittäminen toiminnaltaan, laadultaan ja kustannuksiltaan kilpailukykyiseksi eteni edellä mainittujen maakunta-sote-uudistukseen liittyvien valtakunnallisten asioiden ohella pääosin suunnitellusti vuoden 2019 aikana. Suurimpana muutoksena alkuvuonna oli ict-peruspalveluiden siirto Provincia Oy:ltä Fujitsulle, joka toteutui helmikuun alusta alkaen. Tämän siirtoprojektin yhteydessä päivitettiin hyvinvointiyhtymän ict-laiterekisteri. Lisäksi kesään mennessä kartoitettiin yhtymän tietohallinnon ja ulkoisten asiantuntijayritysten yhteistyöllä ict-järjestelmien uusimis- ja päivitystarpeet. Syksyllä esitettiin yhtymän hallitukselle ict-infrastruktuurin kehittämistarpeista tehty selvitys. Hallituksen päätöksellä aloitettiin uudistukset jo syksyn aikana ja työt jatkuvat suunnitelman mukaan vuosina 2020 – 2021.

Hankintojen osalta painopisteenä oli hankintaprosessin sujuvuuden ja kustannustehokkuuden optimointi ja uudenlaisen hankintatoiminnon kokonaisuuden kehittäminen. Tähän liittyen isona muutoksena valmisteltiin ja toteutettiin logistiikkapalvelujen ulkoistus. Uusi toimintamalli aloitti toimintansa heti vuoden 2020 alusta. Muita tukipalveluiden kehittämiseen ja kustannusten alentamiseen liittyviä neuvotteluja vuonna 2019 käytiin ulkoisten ateria- ja laitoshuoltopalvelujen sekä henkilöstöhallinnon palvelujen tuottajien kanssa. Näiden osalta kehittämistoimet ja kustannusten alentamisyrittämykset jatkuvat vuonna 2020.

Kesäkuussa 2019 Lahden kaupungin tietoverkkoon tehtiin kyberhyökkäys, jonka vuoksi tietoliikenneyhteydet hyvinvointiyhtymän ja kaupungin verkkojen välillä katkaistiin yhtymän johdon päätöksellä, jotta hyökkäys ei pääsisi yhtymän tietoverkkoon. Yhteyksien katkaiseminen oli lisävahinkojen estämiseksi välttämätöntä, mutta siitä aiheutui usean kuukauden ajan merkittäviä toiminnallisia ja taloudellisia ongelmia hyvinvointiyhtymän toiminnalle. Kyberhyökkäys aiheutti myös sen, että monet kehittämistyöt viivästyivät. Yhtymän johto ja tietohallinto yhteistyökumppaneineen ryhtyi kyberhyökkäyksen aiheuttamien ongelmien hoitamiseen ja hoitamiseen muutamien tuntien kuluessa ongelman havaitsemisesta ja nopealla reagoinnilla välttyttiin laajemmilta vahingoilta ja saatiin tilanne normalisoitua alkusyksyn aikana. Kokonaisuutena tarkasteltuna kyberhyökkäyksen seurauksena syntyi merkittävää haittaa yhtymän toiminnalle erityisesti kesän aikana.

Strategia- ja tukipalvelut toimialaan kuuluu kokonaisvaltainen riskienhallinta sekä varautumisen ja valmiussuunnittelun koordinointi. Alkuvuonna otettiin yhtymän johdon käyttöön riskienhallintasuojellus. Vuoden aikana valmennettiin talusalojohtajat sekä lukuisa joukko asiantuntijoita yhtymän riskienhallinnan ja varautumisen yleisiin linjauksiin ja esiteltiin riskienhallintasuojelluksen käyttöä.

Kiinteistöpalvelut osallistuivat Hollolan sote-keskushankkeen tila- ja teknisten vaatimusten valmisteluun ja sopimusneuvotteluihin. Kunnossapitopalveluiden toimesta saatettiin loppuun yhtymän lääkinnällisten laitteiden kartoitus. Lisäksi yhtymän kiinteistöpalvelut toimivat maakunta-sote-uudistukseen liittyen Maakuntien tilakeskus Oy:n tilahallintajärjestelmän pilottikäyttäjänä. Kiinteistöpalvelut kartoittivat ja analysoi yhtymän toimitilojen määrän ja kustannusten kehityksen aikavälillä 2017-2019. Selvityksen pohjalta määriteltiin loppuvuonna toimitilakustannusten pienentämistavoitteet kohdetasolla ja käynnistettiin toimenpiteet tilakustannusten pienentämiseksi.

Hyvinvointiyhtymässä pidettyjen YT-neuvottelujen tulosten mukaiset säästötoimenpiteet kohdistuivat myös strategia- ja tukipalvelut toimialaan. Toimialan henkilöstövähennykseksi päätettiin 55 henkilötyövuotta, joista esimiestehtäviä oli neljä. Logistiikkapalveluja koskeneen liikkeenluo-

vutuksen vaikutus oli 34 henkilötyövuotta. YT-päätösten toimeenpanoon liittyi myös sihteeripalvelujen uudelleenjärjestely, jossa tulosaluesihteeripalvelut keskitettiin yhtymälajuisesti toimialalle ja kyseisten palvelujen tarvetta kaikkien toimialojen osalta määriteltiin uudelleen.

Loppukesällä aloitettu hyvinvointiyhtymän muutosohjelman valmistelu oli tärkeä asia myös strategia- ja tukipalvelut toimialalla ja asiaa käsiteltiin yhtymän yhteisten kehittämistoimenpiteiden lisäksi toimialan johtoryhmässä. Syksyllä päätettiin muutosohjelman hallinnointiin ja koordinointiin keskittyvän kehittämishanketoimiston perustamisesta ja hanketoimisto päätettiin sijoittaa strategia- ja tukipalvelut toimialalle. Kehittämishanketoimisto aloitti virallisesti toimintansa vuoden 2020 alusta lähtien. Samasta ajankohdasta lukien strategia- ja tukipalvelut toimialan nimi muutettiin ja uudeksi nimeksi päätettiin Yhtymäpalvelut – toimiala.

Käyttötalousosa (1000 eur)

	Talousarvio	Talousarvion muutokset	Muutos talousarvio I	Toteuma	Poikkeama vrt. MTA I
Toimintatuotot	6 384	3 369	9 753	9 969	216
Toimintakulut	-68 503	-7 131	-75 634	-72 898	2 736
Sisäiset erät	71 045	3 239	74 284	71 076	-3 207
Toimintakate	8 926	-523	8 403	8 147	-255
Rahoitustuotot ja -kulut	0	0	0	-9	-9
Vuosikate	8 926	-523	8 403	8 138	-265
Suunnitelman mukaiset poistot	-8 926	3	-8 923	-8 659	265
Tilikauden tulos	0	-521	-521	-521	0
Varausten ja rahoitusten muutos	0	521	521	521	0
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	0	0	0	0	0

HTV ja työpanos

	TP 2018	TP 2019
Toteutunut htv *	539,1	500,7
Työpanos netto (ilman lisä- ja ylitöitä)	446,0	405,1

* toteutunut htv = teoreettinen htv - palkattomat poissaolot

Lisä- ja ylityöt

	TP 2019
	2,2

3.4 Terveys- ja sairaanhoitopalvelut

Vastuuhenkilö toimialajohtaja Juhani Sand

Tilikauden tuloksen ja toiminnan arviointi

Tilikauden tulos oli 5,7 miljoonaa euroa muutostalousarvion tulosta parempi. Toimintatuotot yhteensä jäivät 0,4 miljoonaa euroa alle muutostalousarvion. Myyntituotot toteutuivat hieman muutostalousarviota suurempina. Erikoissairaanhoidon ulkokuntamyynti kasvoi edellisvuoteen verrattuna 7,7 prosenttia. Maksutuottojen toteuma jäi 0,5 miljoonaa euroa alle muutostalousarvion. Maksutuottojen arvioitua vähäisempään määrään vaikuttivat muun muassa drg-jaksojen vähentyminen sekä kesällä tapahtunut kyberhyökkäys ja sen vaikutukset toimintaan.

Toimintakulut yhteensä jäivät 3,5 miljoonaa euroa alle muutostalousarvion. Henkilöstökulut jäivät 0,3 miljoonaa euroa muutostalousarvion tason alle. Erikoissairaanhoidon asiakaspalvelujen ostot kasvoivat edellisestä vuodesta 4,7 miljoonaa euroa, minkä taustalla ovat mm. vapaan hoitopaikan valinnan lisääntynyt käyttö sekä keskittymisasetuksen toimeenpanon aiheuttamat lisäykset yliopistosairaaloiden käytössä. Työvoiman vuokrauksen kustannukset kasvoivat erityisesti Akuutti24:ssä. Toteuma ylitti muutostalousarvion tason 0,4 miljoonaa euroa. Lääkkeiden kustannukset jäivät 0,5 miljoonaa euroa alle muutostalousarvion tason. Merkittävimmät ylitykset ja kasvut kohdistuivat syöpä- ja silmätautien lääkekustannuksiin. Kustannusten kasvua selittävät myös yksittäiset erityisen kalliit potilaat sekä uudet valtakunnalliset linjat tietyissä hoitoindeksaatioissa. Hoitotarvikkeiden kustannukset toteutuivat lähes muutostalousarvion mukaisina. Merkittävimmät ylitykset ja kasvut kohdistuivat leikkaustoimintaan ja avosairaanhoidon hoitotarvikejakeluun. Tähän vaikutti n. 7,7 prosentin leikkausmäärän kasvu edellisestä vuodesta.

Sotekeskusverkko ja keskusten toimintaprofiilit määriteltiin uudelleen ja aloitettiin sotekeskusten maakunnallinen toimintakonseptin valmistelu. Palvelukokonaisuuden tarkastelu liittyi myös osaksi koko yhtymän yhteistoimintaprosessia. SoteKoti vakiinnutti toimintansa vuoden 2019 aikana. Kiireellistä hoitoa tarvitseville suunnattu 116117 neuvonpuhelimen toiminta käynnistyi vuoden 2019 aikana. Laboratorioliikelaikojen purkuun liittyen yhtymän lääkehuolto, osa diagnostiikan toiminnoista sekä obduktiot toiminta siirtyivät toimialan omaksi toiminnaksi. Silmäklinikan uuden toimintapisteen valmistelu Lahden Palvelutorin läheiseen yhteyteen käynnistyi.

Kehittämisen ja Terveysten edistämisen tulosalue jatkoi Sosiaali- ja terveydenhuollon laatuohjelman

(SHQS) sisäisen laadunhallinnan yhtymäläajuisista kehittämistyötä alkusyksyyn 2019 saakka. Labquality Oy:n kanssa järjestettyihin menetelmäkoulutuksiin osallistui yhteensä 328 henkilöä kaikilta toimialoilta. Itsearviointitoteutukset 87 prosenttisesti ja niissä tunnistettiin yhteensä 658 erilaista kehittämistehtävää. Yhtymäläajuisen LEAN-valmennus jatkui sovitusti ja yhtymän laatufestivaaleilla marraskuussa esiteltiin 90 Lean-valmennuksen myötä syntyneitä kehittämishankkeita. Lisäksi esiteltiin kolme yhtymäpalveluiden rajapinnat ylittävää kehittämishanketta, joita olivat kotius-, sosiaalipäivystys- sekä terveys- ja hoitosuunnitelmien jalkautusprosessit. Hoitoon liittyviä vaaratapahetumailmoituksia käsiteltiin 11 900 kpl ja vakavien vaaratapahetumien laajoja juurisyytutkintoja tehtiin kolme kappaletta.

Terveysten edistämisen osalta toteutettiin mm. StopDia- ja Tulppa -toimintamallien vaikuttavuuden arviointitutkimukset sekä Audit-C toimintamallin käyttöönoton laajennus somaattisiin avo- ja vuodeosastopalveluihin onnistui hyvin. Lähinnä avosairaanhoidossa toteutetussa terveys- ja hoitosuunnitelmien käyttöönotossa saavutettiin sille asetetut tavoitteet. Kliinisen osaamisen tuen yksikössä toiminnalliset painopisteet olivat mm. turvallisessa lääkehoidon toteutuksen varmistamisessa, henkilöstön verkkokoulutusten koordinoimisessa ja sote - opiskelijoiden harjoittelun koordinoimisessa. PHHYKY:n johdolla valmisteltiin ja perustettiin valtakunnallinen sote -henkilöstöä palveleva verkossa toimiva Virtuaalikirjasto Oy, jonka käyttöön sitoutui 15 ei- yliopistollista sairaanhoitopiiriä ja kuntayhtymää.

Yhtymän yt-prosessin osana kehittämisen ja terveysten edistämisen toiminnot päätettiin uudelleen järjestellä ja hajauttaa yhtymän muihin toimintoihin vuoden 2020 alusta. Samalla toimialan organisaatorakennetta päätettiin madaltaa vastaamaan paremmin yhtymän muuta kokonaisuutta ja parantamaan kommunikatiota toimialajohdon ja sen eri toimintayksiköiden välillä.

Ikääntymiseen liittyvästä palvelutarpeen kasvusta ja toimintoja haitanneesta Lahden alueen kyberhyökkäyksestä sekä raskaasta yt-prosessista huolimatta hoitoon pääsy parani joillakin osa-alueilla, osassa palveluita hoitoon pääsy heikkeni. Keskimäärin kiireettömälle vastaanotolle avosairaanhoidossa ja suun terveydenhuollossa on päässyt lääkärille 15 vuorokaudessa, hoitajalle 5 vuorokaudessa, hammaslääkärille 18 vuorokaudessa ja hammashoitajalle/suuhygienistille 27 vuorokaudessa.

Avosairaanhoidossa ja suun terveydenhuollossa kerättiin jatkuvaa asiakaspalautetta HappyOrNot-laitteilla. Asiakkailta saatiin 54 527 palautetta. 91 prosenttia oli tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä palveluumme.

Vuonna 2018 käynnistynyt palvelusetelikoikeilu päättyi vuoden 2019 aikana. Yhteensä kokeiluun osallistui 4 palveluntuottajaa ja noin 4 600 asiakasta. Kokeilu lisäsi valinnanvapautta ja paransi hoidon saatavuutta kokeilualueella.

Ensihoidon tehtävien määrä laski noin 2,7 prosenttia vuodesta 2018, mikä on todennäköisesti suurelta osin 116117 neuvontapalvelun ja KotiSoten ansiota. Akuutti24:ssä laskutetut suoritteet nousivat 4,2 prosenttia, mitä selittävät osaltaan organisaatiossa tapahtuneet muutokset ja Lahden alueen kyberhyökkäyksen aiheuttama päivystyspalveluiden tarpeen kasvu. Päivystys ohjasi 4,5 prosenttia vähemmän potilaita yhtymän vuodeosastoille ja 5,3 prosenttia vähemmän ESH osastoille. Akuutti24:ssä vakiinnutettiin tiimimallin käyttö. Lääkärin tapasi alle tunnissa 56 prosenttia potilaista, kun luku vuonna 2018 oli 49 prosenttia.

Avovastaanottotoiminnassa aiemmin kehitettyä Paras vastaanotto -toimintamallia laajennettiin myös sairaalan konservatiivisten alojen käyttöön. Syntyvyy-

den lasku ja toimintatapa muutokset vähensivät sairaalan vuodeosastokäyttöä, vaikka monilla erikoisaloilla kysyntä lisääntyi. Erityinen lisäys tapahtui keuhkosairauksissa uniapneatutkimusten osalta (kasvu 100 prosenttia).

Sairaalassa ensikäyntiä odottavien mediaaniodotusaika lyheni 43:sta 36 vuorokauteen. Erityisen odotusaika lyheni ortopedian poliklinikalle, missä kehitettiin alueellinen tekonivelleikkauspotilaan hoito- ketju sekä käsikirurgiassa, missä uudistettiin poliklinikan toimintamalli. Sen sijaan kiireettömään hoito- toimenpiteeseen mediaaniodotusaika piteni 10 vuorokaudella, ja oli vuoden lopulla 56 vuorokautta. Yli kuusi kuukautta odottaneiden osuus oli 4,5 prosenttia, koostuen suurimmaksi osaksi kuulokojesovitusta odottavista potilaista.

Käyttötalousosa (1000 eur)

	Talousarvio	Talousarvion muutokset	Muutos talousarvio I	Toteuma	Poikkeama vrt. MTA I
Toimintatuotot	44 958	-1 244	43 714	43 296	-418
Toimintakulut	-271 948	-16 867	-288 815	-285 362	3 454
Sisäiset erät	-46 763	-1 575	-48 338	-45 696	2 642
Toimintakate	-273 753	-19 686	-293 439	-287 761	5 678
Rahoitustuotot ja -kulut	0	0	0	0	0
Suunnitelman mukaiset poistot	-4 406	145	-4 261	-4 229	32
Tilikauden tulos	-278 159	-19 541	-297 700	-291 990	5 710
Poistoeron vähennys (+)	170	0	170	170	0
Tilikauden tulos	-277 989	-19 542	-297 531	-291 820	5 711

HTV ja työpanos

	TP 2018	TP 2019
Toteutunut htv *	2 072,10	2 194,80
Työpanos netto (ilman lisä- ja ylityöt)	1 704,10	1 791,10

* toteutunut htv = teoreettinen htv - palkattomat poissaolot

Lisä- ja ylityöt

	TP 2019 (HTV)
	47,3

	TA 2019	Toteuma 2019	Tot %
TUOTANNON VOLYYMIT (OMA TOIMINTA)			
Avovastaanotto toiminta			
Lääkäri- ja hammaslääkärikäynnit	298 570	284 896	95,4 %
Hoitajakäynnit	268 950	257 864	95,9 %
Erikoissairaanhoito			
DRG-jaksot	32 512	31 283	96,2 %
Käynnit	285 743	294 217	103,0 %
Laskutusperusteiset hoitopäivät	600	1 338	223,0 %
Päivystyskeskus			
Päivystyskäynnit	95 751	99 806	104,2 %
Hammaspäivystyskäynnit	9 192	12 367	134,5 %
Päivystysosaston hoitopäivät	14 466	13 410	92,7 %
Kotisairaalan käynnit	24 501	24 842	101,4 %

3.5 Ikääntyneiden palvelut ja kuntoutus

Vastuuhenkilö toimialajohtaja
Ismo Rautiainen

Tilikauden tuloksen ja toiminnan arviointi

Ikääntyneiden palvelujen ja kuntoutuksen toimialan toimintatuotot ylittivät 1,9 miljoonaa euroa. Toimintakulut ylittivät muutostalousarvion 0,5 miljoonaa euroa. Tilikauden tulos oli 2,3 miljoonaa euroa muutostalousarviota parempi.

Muutostalousarviossa henkilökulut alittuivat noin 0,5 miljoonaa euroa, mutta henkilöstöpalvelujen osat ylittivät 0,2 miljoonaa euroa. Merkittävin ylitys tuli kotihoiton palvelusetelistä, 2 miljoonaa euroa, mikä johtuu nopeasta ikääntymisestä ja palvelutarpeen kasvusta.

Vuonna 2019 toimialalla oli vaikeuksia saavuttaa erittäin tiukkoja toiminnallisia tavoitteita. Kotona asuvien 75-vuotta täyttäneiden osuus oli 92,4 prosenttia vuoden viimeisenä päivänä, vaikka tavoite oli 92,5 prosenttia. Toteuma kuvaa sitä, että kuntien palvelurakenteissa on vielä eroja. Ne johtuvat siitä, että ikääntyneiden asumisen rakenteet eivät ole kehittyneet riittävän nopeasti. Osassa kuntia on myös saavutettu jopa yli 93 prosentin kotona asuvien 75 vuotta täyttäneiden osuus.

Tarvitsemme uudenlaisia asumisen ratkaisuja, joilla voidaan edelleen lisätä kotona asumisen mahdol-

lisuuksia. Ne vaativat investointeja, joita on osittain jo käynnistetty.

Kotihoidon palveluseteliasiakkuudet kasvoivat vain 4 prosenttia. Tavoite oli 10 prosenttia. Vuoden lopussa otettiin käyttöön kotihoidon täysikatteinen palveluseteli, sillä aiemman setelin alhainen arvo ei ollut kaikille asiakkaille mahdollinen, mikä vähensi käyttöhalukkuutta. Kuntoutuksessa palveluseteliasiakkuuksia saatiin lisättyä 27 prosenttia ja tavoite saavutettiin. Kotikuntoutuksen käyntimäärien 10 prosentin kasvutavoitetta ei saavutettu. Käynnit vähenivät, mutta asiakasmäärä kasvoi. Palvelussa tehtiin uusia kohdennuksia palveluasumisesta omassa kodissa asuville, mikä vähensi käyntejä matkoihin käytetyn ajan vuoksi ja pidensi käyntien kestoa.

Ikääntyneiden palvelurakenne edellyttää jatkuvia rakenneuudistuksia. Vuoden 2019 lopussa toteutettiin Hartolan Kotisalon liikkeenluovutus Attendo Oy:lle, kunnan myydessä kiinteistön. Usean kunnan kohdalla on yhdessä kunnan kanssa arvioitu ikääntyneiden asumiseen liittyviä haasteita. Merkittävin haaste on liian suuri tehostetun palveluasumisen määrä pienissä kunnissa ja palveluasumisen puuttuminen. Vuonna 2019 laadittiin kuntakohtaiset suunnitelmat palvelurakenteen kehittämisen tueksi.

Vuoden aikana perusterveydenhuollon laskennallisten sairaansijojen määrä laski 23 sairaansijaa. Arviointi- ja lyhytaikaishoidon paikkoja vähennettiin tehostetussa palveluasumisessa 29 paikkaa.

Painopistettä siirrettiin kotona tehtyyn arviointiin.

Toimialan suurin haaste oli nopeasti kasvava asiakasmäärä. Kotihoidon asiakasmäärä kasvoi 161 asiakkaalla. Rakenneuudistusten lisäksi työn painopistet-

tä on tarkoituksenmukaista siirtää entistä enemmän välittömään asiakastyöhön. Erityisesti kotihoidossa ja kuntoutuksessa tuottavuutta on parannettu. Kotona hoidettavat asiakkaat ovat RAI-kustannuspainon (1,17) mukaan raskashoitoisempia kuin maassa keskimäärin (1,07)

Toimialan henkilötövuodet vähentyivät 92,6 henkilötövuodella. Liikkeenluovutuksissa vähentyi 52,8 henkilötövuotta. Sairauspoissaolopäivät ovat tavoitteiden mukaisessa laskussa 1pv/htv. Tulos on hyvä, ottaen huomioon työn lisääntyneen kuormittavuuden.

Käyttötalousosa (1000 eur)

	Talousarvio	Talousarvion muutokset	Muutos talousarvio I	Toteuma	Poikkeama vrt. MTA I
Toimintatuotot	37 439	1 551	38 991	40 852	1 862
Toimintakulut	-187 025	-7 706	-194 730	-195 280	-549
Sisäiset erät	-15 329	-602	-15 932	-14 990	942
Toimintakate	-164 915	-6 757	-171 671	-169 417	2 254
Rahoitustuotot ja -kulut	0	0	0	0	0
Suunnitelman mukaiset poistot	-188	55	-133	-129	4
Tilikauden tulos	-165 103	-6 701	-171 804	-169 545	2 259

HTV ja työpanos

	TP 2018	TP 2019
Toteutunut htv *	2 204,30	2 110,80
Työpanos netto (ilman lisä- ja ylityötä)	1 803,00	1 720,40

* toteutunut htv = teoreettinen htv - palkattomat poissaolot

Lisä- ja ylityöt

	TP 2019 (HTV)
	15,6

Ikääntyneiden palveluiden ja kuntoutuksen toiminta

	TA 2019	Toteuma 2019	Tot %
TUOTANNON VOLYYMIT			
Asiakasohjauksen ja gerontologisen sosiaalityön käynnit	7 950	7 729	97,2 %
Kotihoidon käynnit			
yhtymän oma tuotanto	1 150 000	1 189 807	103,5 %
muut palveluntuottajat	619 200	633 841	102,4 %
Tehostetun palveluasumisen asumispäivät			
yhtymän oma tuotanto	313 170	324 241	103,5 %
muut palveluntuottajat	300 370	292 515	97,4 %
Perusterveydenhuollon vuodeosastojen hoitopäivät	114 130	104 093	91,2 %
Geriatrisen osaamiskeskuksen kontaktit (esh ja pth)	25 800	23 546	91,3 %
Kuntoutuksen kontaktit (esh ja pth)	179 300	181 298	101,1 %
MUUT TUNNUSLUVUT			
Tehostetun palveluasumispaikan saaneiden odotusaika	alle 40 vrk	29 vrk	
Asumispalveluyksiköiden käyttöaste-%	98 %	97,2 %	
Vuodeosastojen keskimääräinen hoitoaika (päättäneet osastojaksot)	alle 18 vrk	20,3 vrk	
Vuodeosastojen kuormitus-%	97 %	91,5 %	
Kotihoidon käynnit / nettotyöpanos	2 090	2 105	
Geriatrisen keskuksen kontaktit / nettotyöpanos	660	508	
Kuntoutuksen kontaktit / nettotyöpanos	815	827	

3.6 Perhe- ja sosiaalipalvelut

Vastuhenkilö toimialajohtaja Mika Forsberg

Tilikauden tuloksen ja toiminnan arviointi

Perhe- ja sosiaalipalvelujen toimialalla tapahtui vuoden 2019 aikana monia muutoksia. Palvelurakenteen muutokseen tähtäävää kehittämistyötä jatkettiin kaikilla tulosalueilla yhteistyössä laajan sidosryhmäjoukon kanssa. Toimintaympäristössä tapahtuneet asiat (kyberhyökkäys, yt-prosessi) heijastuvat toimintaan monin tavoin. Väestö ikääntyy ja lasten sekä työikäisten määrä vähenee. Syntyvyys laski edelleen hieman (-7,2 prosenttia) vuodesta 2018. Väestön ikääntymisestä aiheutuvat tuen tarpeet näkyvät myös perhe- ja sosiaalipalvelujen toimialalla. Hoito- ja palvelutakuun toteutumisessa oli haasteita asiakasmäärien kasvusta ja henkilöstövajeista johtuen. Toimialan organisaatioon tehtiin vuoden aikana merkittäviä muutoksia ja esimiesten määrä väheni toimialalla lähes viidenneksen. Yhdyspintatyön kehittämistä jatkettiin erityisesti lasten ja nuorten palvelujen sekä työllisy-

ydenhoidon kysymyksissä. Yhtymä oli mukana työllisyshoidon kuntakokeilun ja Lahden palvelutorin (I-vaiheen) valmistelussa. Sähköisten palvelujen (mm. chat, sähköinen ajanvaraus) kehittämistyö jatkui. Sosiaalihuollon Kantaan liittymisen 1. vaihe toteutui vuonna 2019.

Mielenterveys- ja päihdepalvelujen rakennemuutosta jatkettiin. Hoitotakuun toteutumisessa oli haasteita erityisesti alaikäisten psykoterapiapalvelujen osalta. Strukturoituja, lyhythoitomalleja otettiin käyttöön. Toiminnanohjausjärjestelmän käyttöönoton (v. 2020) valmistelu käynnistyi. Psykiatrian hoitopäivien määrä väheni 5,4 prosenttia. Käyntimäärät pysyivät vuoden 2018 tasolla. Mielenterveys- ja päihdepalveluissa ympärivuorokautisen asumisen asumispäivät kasvoivat (0,8 prosenttia). Sen sijaan palveluasumisen asumispäivät vähenivät 2,3 prosenttia. Palveluasumista on yhtymän alueella keskimääräistä enemmän ja vuoden 2019 aikana saatu kehityssuunta on oikea. Kotiin vietävien palvelujen kehittäminen ja vahvistaminen käynnistyi. Sarastus-asumisyksikön toiminta päättyi ja resursseja siirrettiin kotiin vietäviin palveluihin.

Työikäisten, lapsiperhepalvelujen ja vammais- palvelujen ohjaus- ja neuvontapalvelut yhdistettiin ohjaus- ja neuvonta Polkuun. Asiakasohjauksen muuta

kehittämistyötä jatkettiin osana asiakasohjauksen kehittämishanketta. Sosiaalipäivystyksen kehittämistyötä jatkettiin vuonna 2019. Loppuvuodesta käynnistettiin valmistelutyö, jonka myötä virka-aikaista päivystyspalvelua yhdistetään sosiaalipäivystyksen tehtäviin keuhkolla 2020. Kuntouttavan työtoiminnan asiakasmäärä kasvoi 19,5 prosenttia. Aktivointityön tehostumiseen vaikutti asiakasohjauksen lisäresurssointi vuonna 2018. Sosiaalisen kuntoutuksen kehittämistyötä jatkettiin ja sosiaaliseen kuntoutukseen laadittiin kriteerit. Laittomasti maassa oleskelevien sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisestä tehtiin linjaukset. Toimeentulotukea saavien kotitalouksien määrä väheni merkittävästi (-11 prosenttia). Toimeentulotukihakemuksista 99,3 prosenttia käsiteltiin 0-7 vuorokaudessa.

Lasten ja lapsiperheiden tuen tarpeet lisääntyivät. Lastensuojeluilmoitusten ja hakemusten määrä kasvoi edelleen (+18,2 prosenttia). Palvelutarpeen arvioinnista 94,5 prosenttia käynnistyi 0-7 arkipäivän kuluessa. Palvelutarpeen arvioinnista 91,9 prosenttia valmistui 0-3 kuukauden aikana. Ilmoitusten ja hakemusten määrän kasvun lisäksi henkilöstöresurssien vajeet alkuvuodesta heijastuivat palvelutakuun toteutumiseen. Kodin ulkopuolelle sijoitettiin enemmän lapsia kuin vuonna 2018 ja hoitopäivät kasvoivat 3,2 prosenttia vuodesta 2018. Kustannuskehityksen

kannalta merkittävää oli laitoshoidon tarpeen kasvu. Laitoshoidon hoitopäivien osuus kaikista hoitopäivistä oli 40,6 prosenttia ja osuus kasvoi 1,6 prosenttiyksikköä. Laitoshoidon tarpeen kasvun taustalla on sijaishuoltoa tarvitsevien lasten ja nuorten erityistarpeet, jotka eivät mahdollista perhehoitoon sijoittamista. Kiireellisiä sijoituksia tehtiin 206 (162 vuonna 2018) ja uusia huostaanottoja 78 vuonna 2019 (80 vuonna 2018). Systeemisen lastensuojelun kehittäminen käynnistyi. Kynnyksetöntä perhetyötä kehitettiin osana varhaisen tuen palvelujen kehittämistä. Lapsiperheiden kotipalvelu muuttui maksuttomaksi 1.3.2019 ja palveluseteli otettiin käyttöön myös säännöllisessä lapsiperheiden kotipalvelussa. Perheneuvolapalveluihin pääsy kyettiin parantamaan ottamalla käyttöön strukturoitua, määrämuotoisia työmuotoja. Perhekeskustoiminnan ja oppilashuollon kehittämistyötä jatkettiin yhdessä kuntien, järjestöjen, seurakuntien ja oppilaitosten kanssa. Maakunnallinen perhekeskustoiminnan käsikirja laadittiin. Lapsille ja nuorille suunnattu chat-palvelu käynnistettiin kuntien kanssa yhteistyössä. Lastensuojelun tilanteen johdosta käynnistettiin lapsiperhepalvelujen ulkoinen arviointi yhteistyössä Lahden kaupungin kanssa. Arvioinnin toteuttaa THL ja se valmistuu helmikuussa 2020.

Vammaispalveluissa 91,2 prosenttia palvelutarpeen arvioinnista käynnistyi 0-7 arkipäivän kulu-

Käyttötalousosa (1000 eur)

	Talousarvio	Talousarvion muutokset	Muutos talousarvio I	Toteuma	Poikkeama vrt. MTA I
Toimintatuotot	16 181	-1 257	14 924	15 268	344
Toimintakulut	-183 509	-3 938	-187 447	-188 886	-1 439
Sisäiset erät	-17 003	-1 007	-18 009	-17 035	974
Toimintakate	-184 331	-6 202	-190 532	-190 654	-122
Rahoitustuotot ja -kulut	0	0	0	0	0
Suunnitelman mukaiset poistot	-138	42	-96	-95	2
Tilikauden tulos	-184 469	-6 160	-190 629	-190 749	-120

HTV ja työpanos

	TP 2018	TP 2019
Toteutunut htv *	1 539,20	1 546,80
Työpanos netto (ilman lisä- ja ylityöt)	1 276,10	1 261,10

* toteutunut htv = teoreettinen htv - palkattomat poissaolot

Lisä- ja ylityöt

	TP 2019 (HTV)
	10,6

sa. Palvelupäätöksistä 98,4 prosenttia tehtiin 0-3 kuukauden kuluessa. Vammaisten asumispalvelujen kehittämistyö eteni suunnitellusti. Ympäri vuorokautisen asumisen asumispäivät vähenivät 1,7 prosenttia. Vammaispalvelujen kustannuksia kasvattivat kuitenkin henkilökohtaisen avun asiakasmäärän kasvu 4,5 prosenttia ja kuljetuspalveluasiakkaiden määrän kasvu 1,6 prosenttia. Huokotien uusi asumisyksikkö aloitti toiminnan toukokuussa. Lasten ja nuorten asumisen kehittämistyö käynnistyi. Vammaisten laitoshoidon tarve oli edelleen vähäistä. Henkilökuljetusten välityspalvelut kilpailutettiin ja välityspalvelu laajenee koko yhtymän alueelle keväällä 2020. Vammaispalvelujen asumispalveluissa otettiin käyttöön palveluseteli. Arjen tuen palveluissa kehitettiin työ- ja päivätoiminnan kokonaisuutta ja jalkautettiin Pähee Ote -hankkeessa kehitettyjä toimintamalleja, mm. vertaisohjaajatoimintaa. Vammaisten perhehoitoa kehitettiin ja koulutettiin uusia perhehoitajia oman valmennusryhmän kautta.

Toimitiloihin liittyvät sisäilmaongelmat heikensivät toiminnan tuottavuutta kaikilla tulosalueilla ja aiheuttivat myös vuokratulujen kasvua. Myös työturvallisuuteen liittyvät haasteet nousivat esille vuonna 2019. Kesän cyberhyökkäyksen vaikutukset näkyivät toiminnassa ja siitä aiheutui mm. merkittäviä kirjaamisviiveitä ja -velkaa varsinkin sosiaalihuollon palveluis-

sa. Rekrytointihaasteet näkyivät erityisesti psykiatrialla (erikoislääkärit ja erikoistuvat lääkärit). Sosiaalityöntekijätilanne sen sijaan parani vuoden aikana. Yhtymän laatutyö tuki toimialan sisäistä kehittämistyötä.

Kalliiden erityispalvelujen tarpeen vähentämiseksi on jatkettava pitkäjänteisesti asiakasohjauksen sekä ennaltaehkäisevien palvelujen ja varhaisen tuen palvelujen kehittämistä. Monialaisuuteen ja systemisyyteen perustuvan toiminnan kehittämistä tulee edelleen jatkaa. Toimialan osaava ja sitoutunut henkilöstö on jatkossakin merkittävä voimavara toiminnan kehittämisessä.

Toimialan tilinpäätös jäi 0,1 miljoonaa euroa alijäämäiseksi. Toimintatuotot toteutuivat 0,35 miljoonaa euroa arvioitua suurempina, mikä johtui maahanmuuttokorvausten arvioitua suuremmasta kertymästä. Toimintakulut ylittivät 1,4 miljoonaa euroa. Palvelujen ostot ylittivät 1,2 miljoonaa euroa, mikä johtui pääosin lastensuojelun sijaishuollon tarpeen kasvusta ja yhtymälle tulleista lastensuojelun kustannuksista. Myös vammaispalvelujen ostopalveluissa oli kasvua. Muut toimintakulut ylittivät 0,5 miljoonaa euroa, mikä aiheutui luottotappiokirjauksesta vammaispalveluissa. Henkilöstökulut, aineet ja tarvikkeet sekä avustukset jäivät arvioitua pienemmiksi. Yt-päätösten vaikutus jäi vielä vuonna 2019 vähäiseksi. Sisäiset erät alittuivat lähes 1 miljoonalla eurolla.

Perhe- ja sosiaalipalveluiden toiminta

	TA 2019	Toteuma 2019	Tot %
Oman tuotannon volyymit			
Perhe- ja sosiaalipalveluiden käynnit	326 070	238 003	73,0 %
Perhe- ja sosiaalipalveluiden asumispäivät	164 960	150 604	91,3 %
Psykiatrian (esh) käynnit	85 340	84 786	99,4 %
Psykiatrian (esh) hoitopäivät	27 390	26 103	95,3 %
Oman- ja ostopalvelutuotannon volyymit			
Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten (0-20 v.) hoitopäivät lastensuojelussa	145 000	164 498	113,4 %
Mielenterveys- ja päihdepalveluiden ympärivuorokautisen asumisen asumispäivät	71 450	74 941	104,9 %
Oman- ja ostopalvelutuotannon muut tunnusluvut			
Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat	1 775	1 444	

3.7 Ympäristöterveyskeskus

Vastuuhenkilö toimialajohtaja Silja Mäkelä

Tilikauden tuloksen ja toiminnan arviointi

Toiminnallisesti vuosi toteutui koko ympäristöterveyskeskuksen osalta lähes odotusten mukaisesti. Talousarvioon kirjatut toiminnalliset tavoitteet saavutettiin. Ympäristöterveydenhuollon tiedotteita julkaistiin yli 20 kpl ja elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkalain mukainen säännöllinen valvonta toteutui yli 90 prosenttisesti.

Terveydensuojelun tulosalueella toimintaa hankaloitti koko vuoden ajan Ruokaviraston organisoiman valtakunnallisen tiedonkeräysjärjestelmän (VATI-järjestelmä) käyttöönotto. Tämä aiheutti koko henkilöstölle runsaasti ylimääräistä työtä ja sillä oli suoraan vaikutusta myös henkilöstön työhyvinvointiin. Järjestelmästä puuttui kokonaan raportointiominaisuus, mikä on saattanut johtaa siihen, että etenkin yhteydenotto- ja konsultaatiosuoritteita on jäänyt kirjaamatta. Kolmen terveydensuojeluinsinöörin rakennusterveysasiantuntijakoulutus jatkui ja saatiin lähiopetuksen osalta päätökseen vuonna 2019.

Eläinlääkintähuollossa tilakäyntien määrä on useamman vuoden ajan ollut laskussa, mutta vuonna 2019 tilakäyntien määrä ylitti suunnitellun. Myös vas-

taanottokäyntejä tehtiin jonkin verran suunniteltua enemmän, mutta tarkastusten määrä alitti suunnitellun. Eläintautivalvonta toteutui suunnitellusti. Eläinsuojeluvalvonnassa resurssit eivät riittäneet säännöllisen valvonnan suorittamiseen. Eläinlääkintähuollossa oli jonkin verran vakituisen henkilöstön pitkiä poissaoloja, jotka aiheuttivat tilapäisjärjestelyjä. Sijaisten rekrytointi osoittautui vaikeaksi eikä sijaisia onnistuttu saamaan riittävästi. Tämä edellytti venymistä vakituiselta henkilöstöltä.

Toimialan tilikauden tulos alittaa 130 000 eurola muutostalousarvion. Toimintatuotot ylittivät muutostalousarvion 28 000 eurolla ja toimintakulut alittuivat 90 000 euroa. Toimintakulujen alitukseen vaikuttivat merkittävästi säästöt henkilöstö- ja koulutuskuluista. Henkilöstökuluista kertyneiden säästöjen taustalla on mm. lomien jaksottaminen yhtymän ohjeen mukaisesti. Talousarvioon oli varattuna rahaa yhden henkilön RTA-koulutukseen, mutta tämä ei toteutunut vuonna 2019. Hyvään taloudelliseen tulokseen oli vaikutusta myös sisäisillä erillä, jotka toteutuivat ennustettua alhaisempina. Terveydensuojelun tulosalueella aloitettiin viran-toimitusmatkojen Lean-hanke, jonka tarkoituksena oli järjestellä tarkastus- ja näytteenottomatkoja siten, että ajettavien kilometrien ja siten myös työnantajan maksamien kilometrikorvausten määrä vähentyisi. Vuonna 2019 yhtä suoritetta kohti ajettiin 4 kilometriä vähemmän kuin vuonna 2018. Myös työnantajan matkakulut suoritetta kohti las- kivat noin 13,6 prosenttia.

Käyttötalousosa (1000 eur)

	Talousarvio	Talousarvion muutokset	Muutos talousarvio I	Toteuma	Poikkeama vrt. MTA I
Toimintatuotot	552	-10	542	570	28
Toimintakulut	-2 103	31	-2 072	-1 982	90
Sisäiset erät	-138	-2	-140	-128	12
Toimintakate	-1 689	19	-1 670	-1 540	130
Rahoitustuotot ja -kulut	0	0	0	0	0
Suunnitelman mukaiset poistot	0	0	0	0	0
Tilikauden tulos	-1 689	19	-1 670	-1 540	130

HTV ja työpanos

	TP 2018	TP 2019
Toteutunut htv *	25,9	26,4
Työpanos netto (ilman lisä- ja ylitöitä)	21,5	21,5

* toteutunut htv = teoreettinen htv - palkattomat poissaolot

Käyttötalousosa Sitovuus 1)

Ulkoiset ja liikelaitosten väliset sisäiset erät					Määrärahat		Tuloarviot				
	Talousarvio	Talousarvion muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama		Talousarvio	Talousarvion muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
TERVEYS- JA SAIRAANHOITOPALVELUT	B	271 948	16 867	288 815	285 362	3 454	44 958	-1 244	43 714	43 296	-418
IKÄÄNTYNEIDEN PALVELUT JA KUNTOUTUS	B	187 025	7 706	194 730	195 280	-549	37 439	1 551	38 991	40 852	1 862
PERHE- JA SOSIAALIPALVELUT	B	183 509	3 938	187 447	188 886	-1 439	16 181	-1 257	14 924	15 268	344
YMPÄRISTÖTERVEYSKESKUS	B	2 103	-31	2 072	1 982	90	552	-10	542	570	28
YHTYMÄN JOHTO	B	7 534	200	7 734	7 131	603	621 585	40 101	661 686	654 107	-7 579
STRATEGIA JA TUKIPALVELUT	B	68 503	7 131	75 634	72 898	2 736	6 384	3 369	9 753	9 969	216
Käyttötalousosa		720 622	35 811	756 433	751 539	4 894	727 100	42 510	769 610	764 061	-5 549
TULOSLASKELMAOSA											
Rahoitustuotot ja -kulut	N										
Korkotuotot								30	30	70	40
Muut rahoitustuotot								240	240	345	105
Korkomenot		455	13	468	351	117					
Muut rahoitusmenot		244	11	255	164	91					
Satunnaiset erät											
Tuloslaskelmaosa		699	24	723	515	208		270	270	415	145
INVESTOINTIOSA											
Uudisrakentamishankkeet	B	14 900	0	14 900	10 540	4 360	0	0	0	0	0
Perusparantamishankkeet	B	2 000	200	2 200	1 661	539	0	0	0	0	0
Muut investointimenot											
Tietojärjestelmähankkeet	B	0	0	0	62	-62	0	0	0	0	0
Sairaala-laitteet ja -kalusto	B	5 606	-1 200	4 406	3 583	823	0	0	0	0	0
Muut laitteet ja kalusto	B	1 923	-110	1 813	341	1 472	0	0	0	15	15
Osakkeet		0	461	461	461		0	0	0	0	0
Investointiosa		24 429	-649	23 780	16 648	7 132	0	0	0	15	15
Tulorahoituksen korjauserät					3 110	-3 110	0	0	0	0	0
RAHOITUSOSA											
Antolainauksen muutokset											
Antolainasaamisten lisäys		0	0	0	0	0					
Antolainasaamisten vähennykset		0	0	0	0	0	0	215	215	216	1
Lainakannan muutokset											0
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	B			0	0	0	22 000	-22 000	0	0	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	B	2 609	0	2 609	2 609						0
Lyhytaikaisten lainojen muutos		0	0	0	0	0	0	14 190	14 190	0	-14 190
Muut maksuvalmiuden muutokset			0		10 231	-10 231		0	0	0	0
Rahoitusosa		2 609	0	2 609	12 840	-10 231	22 000	-7 595	14 405	216	-14 190
Vaikutus maksuvalmiuteen		741	0	741		741	0	0	0	19 946	19 946
Yhteensä		749 100	35 186	784 286	784 653	-367	749 100	35 185	784 285	784 652	367
1) N=sitovuus nettomäärärah/-tuloarvio, B=bruttomäärärah/-tuloarvio											

1) N=sitovuus nettomääräraha/-tuloarvio, B=bruttomääräraha/-tuloarvio

3.10 Investointien toteutumisvertailu 2019

Investointien toteutumisvertailu (1 000 eur) yhtymä pl. liikelaitokset

Määrärahat	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvi- omuutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Uudisrakentamishankkeet	14 900	0	14 900	10 540	4 360
Rak.vaihe 7; KESLE, synnytyt, vuodeosastot, välinehuolto	14 900	0	14 900	10 540	4 360
Suunnittelu	800	0	800	1 618	-818
Rakentaminen	14 100		14 100	8 922	5 178
Toimintavarustus					
Perusparantamishankkeet (sisältää toiminnan tehostamiset)	2 000	200	2 200	1 661	539
Muu rakentaminen, rakennustekniset työt, yhteensä	2 000	200	2 200	1 661	539
Muut investointimenot	7 529	-849	6 680	4 447	2 233
Tietojärjestelmähankkeet	0	0	0	62	-62
Sairaalalaitteet ja -kalusto	5 606	-1 200	4 406	3 583	823
Muut laitteet ja kalusto	1 923	-110	1 813	341	1 472
Osakkeet	0	461	461	461	0
Investointimenot yhteensä	24 429	-649	23 780	16 648	7 132
Tuloarvio					
Muut laitteet ja kalusto, myynti	0	0	0	15	-15
Investointitulot yhteensä	0	0	0	15	-15
Investoinnit nettomenot	24 429	-649	23 780	16 633	7 147

Uudisrakennuksen (RV7) rakentaminen käynnistyi suunnitellusti. Sairaalalaitteiden ja -kaluston osalta merkittävimpiä investointeja olivat 5TMRI laitteen Avanto Fit-päivitys (0,7 miljoonaa euroa) ja Lahden kaupunginsairaalan laite- ja kalustehankinnat (yhteensä 0,5 miljoonaa euroa). Muiden laitteiden osalta

oli varauduttu osastojen ruoankuljetusvaunujen ja telakoiden hankintaan (1,0 miljoonaa euroa), mutta tätä hankintaa ei toteutettu vuoden 2019 aikana. Yhtymä hankki henkilöstön virkistyskäyttöön lomaosakkeita, joiden hankinta rahoitettiin investointivaroituksen purkamisella.

3.11 Tuloslaskelman toteutumisvertailu 2019

Tuloslaskelmaosan toteutumisvertailu (1 000 eur) yhtymä pl. liikelaitokset

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarviomuutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Toimintatuotot	727 100	42 510	769 610	764 061	5 549
Myyntituotot	650 021	41 440	691 460	685 404	6 057
Maksutuotot	61 087	-617	60 470	60 199	272
Tuet ja avustukset	4 630	1 301	5 931	5 938	-7
Muut toimintatuotot	11 363	385	11 748	12 521	-773
Toimintakulut	720 622	35 811	756 433	751 539	4 894
Henkilöstökulut	327 518	10 435	337 953	335 631	2 322
Palvelujen ostot	240 709	22 263	262 973	259 852	3 121
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	58 145	7 289	65 434	64 659	776
Avustukset	49 733	-4 706	45 027	45 728	-701
Muut toimintakulut	44 516	530	45 046	45 670	-624
Toimintakate	6 478	6 699	13 177	12 522	655
Rahoitustuotot ja -kulut	-699	246	-453	-101	-352
Korkotuotot	0	0	0	70	-70
Muut rahoitustuotot	0	0	0	345	-345
Korkokulut	455	0	455	351	104
Muut rahoituskulut	244	-246	-2	164	-166
Vuosikate	5 779	6 945	12 724	12 422	303
Poistot ja arvonalentumiset	13 659	-244	13 415	13 112	303
Tilikauden tulos	-7 880	7 189	-691	-690	0
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	170	0	170	170	0
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	0	521	521	521	0
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	-7 710	7 710	0	0	0

Toimintatuotot toteutuivat kokonaisuutena 5,5 miljoonaa euroa alle muutostalousarvion. Myyntituotot jäivät 6,1 miljoonaa euroa muutostalousarviota pienemmiksi. Jäsenkuntien maksusuudet alittuivat 8,2 miljoonalla eurolla ja maahanmuuttajien ja sotaveteraanien palveluista saadut korvaukset toteutuvat puolestaan muutostalousarviota suurempina.

Toimintakulut jäivät 4,8 miljoonaa euroa muutostalousarviota pienemmiksi. Henkilöstökulujen toteutuminen alle muutostalousarvion selittyy pääosin lo-

mapalkkavarauksen ennakoitua pienemmällä muutoksella ja ennakoitua suurempina saaduilla henkilöstökorvauksilla.

Asiakaspalveluiden ostot ja avustukset yhteensä tarkasteltuina ylittivät muutostalousarvion 2,9 miljoonalla eurolla ja muiden palveluiden ostot alittivat 5,3 miljoonalla eurolla.

Avustuksissa suurin ylitys (2,0 miljoonaa euroa) oli kotihoidon palvelusetelimennoissa. Omaishoidon tuen kulut jäivät 1,1 miljoonaa euroa muutostalousarvio-

ta pienemmiksi.

Työvoiman vuokrauksen kulut jatkoivat kasvuaan ja niihin käytettiin 10,2 miljoonaa euroa, mikä ylitti muutostalousarvion 0,5 miljoonalla eurolla. Potilashävikovakuusvarauksen merkittävän ison purkautumisen seurauksena vakuutukset jäivät 4,6 miljoonaa euroa muutostalousarviota pienemmiksi.

Aineet, tarvikkeet ja tavarat -ryhmässä hoitotarvikkeet (30,1 miljoonaa euroa) toteutuivat talousarvion mukaisina, mutta kasvoivat edelliseen vuoteen 3,1 miljoonaa euroa. Tästä noin 1,1 miljoonaa euroa on omasta toiminnasta syntyvää kulujen kasvua. Leik-

kaustoimenpiteiden määrän kasvu ja avosairaanhoidon hoitotarvikejakelun kustannukset ovat nostaneet kustannuksia. Lämmin talvi näkyi alhaisina lämmityskustannuksina ja kaluste- ja laitehankintoja onnistuttiin hillitsemään loppuvuoden aikana.

Muut toimintakulut toteutuivat 0,6 miljoonaa muutostalousarviota suurempina. Suurin ylitys on luottotappioissa, jotka toteutuivat 0,5 miljoonaa muutostalousarviota suurempina.

Perussopimuksen mukaisesti yhtymä tekee 0-tuloksen.

3.12 Rahoitusosan toteutumisvertailu 2019

Rahoitusosan toteutumisvertailu (ei sis. liikelaitoksia) (1 000 eur)

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvion muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Toiminta ja investoinnit					
Toiminnan rahavirta	5 779	6 946	12 725	9 312	3 413
Vuosikate	5 779	6 946	12 725	12 422	303
Tulorahoituksen korjauserät	0	0	0	-3 110	3 110
Investointien rahavirta	24 429	-649	23 780	16 633	7 117
Investointimenot	24 429	-649	23 780	16 648	7 132
Pys.vastaavien hyöd. luovutustulot	0	0	0	15	-15
Toiminta ja investoinnit, netto	-18 650	7 595	-11 055	-7 322	-3 703
Rahoitustoiminta					
Antolainauksen muutokset	0	215	215	215	0
Antolainasaamisten vähennykset (+) (sisäiset)	0	215	215	215	0
Lainakannan muutokset	19 391	-7 810	11 581	-2 609	14 190
Pitkäaikaisten lainojen lisäys (+)	22 000	-22 000	0		0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys (-)	2 609	0	2 609	2 609	
Lyhytaikaisten lainojen muutos (+/-)	0	14 190	14 190		14 190
Muut maksuvalmiuden muutokset (+/-)	0	0	0	-10 230	-10 230
Rahoitustoiminta	19 391	-7 595	11 796	-12 624	3 960
Vaikutus maksuvalmiuteen	741	0	741	-19 946	256

Yhtymä pystyi rahoittamaan investoinnit kassavaroista. Uusia lyhyt- tai pitkäaikaisia lainoja ei siten tilikauden aikana nostettu

4

Tilinpäätöslaskelmat

4.1 Tuloslaskelma

TULOSLASKELMA	01.01.-31.12.2019		01.01.-31.12.2018	
Toimintatuotot				
Myyntituotot	685 495 059,24		652 544 862,91	
Maksutuotot	60 198 547,62		59 315 545,75	
Tuet ja avustukset	6 542 794,28		7 622 200,20	
Muut toimintatuotot	12 521 362,28	764 757 763,42	11 188 359,35	730 670 968,21
Toimintakulut				
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-275 591 693,71		-273 154 315,31	
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-52 089 914,43		-52 005 789,02	
Muut henkilösivukulut	-8 623 281,32		-10 015 203,40	
Palvelujen ostot	-259 754 276,86		-257 077 105,59	
Aineet tarvikkeet ja tavarat	-64 663 805,16		-63 357 750,03	
Avustukset	-45 728 403,31		-25 168 379,46	
Muut toimintakulut	-45 719 110,92	-752 170 485,71	-42 611 631,66	-723 390 174,47
TOIMINTAKATE	12 587 277,71		7 280 793,74	
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot	69 732,95		32 563,48	
Muut rahoitustuotot	344 897,01		261 405,82	
Korkokulut	-351 455,12		-382 183,43	
Muut rahoituskulut	-163 701,50	-100 526,66	-202 593,23	-290 807,36
VUOSIKATE	12 486 751,05		6 989 986,38	
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-12 780 333,21		-12 751 490,30	
Arvonalentumiset	-331 521,99	-13 111 855,20	-444,02	-12 751 934,32
Satunnaiset erät				
Satunnaiset tuotot	0,00		5 934 231,33	
Satunnaiset kulut	0,00	0,00	0,00	5 934 231,33
TILIKAUDEN TULOS	-625 104,15		172 283,39	
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	169 693,80		169 693,80	
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	520 587,00			
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ	65 176,65		341 977,19	

4.2 Rahoituslaskelma

RAHOITUSLASKELMA	01.01.-31.12.2019		01.01.-31.12.2018	
Toiminnan rahavirta				
VUOSIKATE	12 486 751,05		6 989 986,38	
Satunnaiset erät	0,00		5 934 231,33	
Tulorahoituksen korjauserät +/-	-3 110 003,84	9 376 747,21	524 276,00	13 448 493,71
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-16 648 379,59		-14 084 654,22	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	15 000,00	-16 633 379,59	598 461,16	-13 486 193,06
Toiminnan ja investointien rahavirta	-7 256 632,38		-37 699,35	
Rahoituksen rahavirta				
Antolainauksen muutokset				
Antolainasaamisten vähennykset	215 500,00	215 500,00	0,00	0,00
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen vähennys -	-2 608 777,40	-2 608 777,40	-2 608 777,40	-2 608 777,40
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-512 137,24		162 914,14	
Vaihto-omaisuuden muutos +/-	339 821,51		-248 732,13	
Saamisten muutos +/-	-13 902 104,00		4 871 890,50	
Korottomien velkojen muutos +/-	3 893 580,66	-10 180 839,07	-243 664,10	4 542 408,41
Rahoituksen rahavirta	-12 574 116,47		1 933 631,01	
Rahavarojen muutos +/-	-19 830 748,85		1 895 931,66	
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.	20 326 466,47		40 157 215,32	
Rahavarat 1.1	40 157 215,32	-19 830 748,85	38 261 283,66	1 895 931,66

4.3 Tase

VASTAAVAA	2019	2018
PYSYVÄT VASTAAVAT	100 531 159,02	97 218 533,79
Aineettomat hyödykkeet	646 925,69	1 147 877,46
Aineettomat oikeudet	646 925,69	1 147 877,46
Aineelliset hyödykkeet	92 136 503,40	88 236 660,71
Maa- ja vesialueet	645 479,99	645 479,99
Rakennukset	63 397 497,92	68 822 397,51
Kiinteät rakenteet ja laitteet	166 736,54	207 289,81
Koneet ja kalusto	13 862 452,52	15 353 949,05
Muut aineelliset hyödykkeet	34 973,84	34 973,84
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	14 029 362,59	3 172 570,51
Sijoitukset	7 747 729,93	7 833 995,62
Osakkeet ja osuudet	6 911 229,93	6 781 995,62
Muut lainasaamiset	836 500,00	1 052 000,00
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	100 000,00	100 000,00
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	100 000,00	100 000,00
VAIHTUVAT VASTAAVAT	101 429 453,16	107 697 919,52
Vaihto-omaisuus	4 730 197,46	5 070 018,97
Aineet ja tarvikkeet	4 730 197,46	5 070 018,97
Saamiset	76 372 789,23	62 470 685,23
Pitkäaikaiset saamiset	7 818 356,07	11 317 519,06
Myyntisaamiset	7 818 356,07	11 317 519,06
Lyhytaikaiset saamiset	68 554 433,16	51 153 166,17
Myyntisaamiset	53 890 844,76	35 947 209,72
Muut saamiset	12 710 561,15	13 005 394,68
Siirtosaamiset	1 953 027,25	2 200 561,77
Rahat ja pankkisaamiset	20 326 466,47	40 157 215,32
VASTAAVAA YHTEENSÄ	202 060 612,18	205 016 453,31

VASTATTAVAA	2019	2018
OMA PÄÄOMA	62 077 759,74	62 012 583,09
Peruspääoma	60 536 544,46	60 536 544,46
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	1 476 038,63	1 134 061,44
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	65 176,65	341 977,19
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	406 071,70	1 096 352,50
Poistoero	406 071,70	575 765,50
Vapaaehtoiset varaukset	0,00	520 587,00
PAKOLLISET VARAUKSET	9 490 206,00	12 593 609,00
Muut pakolliset varaukset	9 490 206,00	12 593 609,00
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	1 641 066,93	2 153 204,17
Valtion toimeksiannot	673 349,34	939 506,93
Muut toimeksiantojen pääomat	967 717,59	1 213 697,24
VIERAS PÄÄOMA	128 445 507,81	127 160 704,55
Pitkäaikainen	20 621 438,20	23 230 215,10
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	20 621 438,20	23 230 215,10
Lyhytaikainen	107 824 069,61	103 930 489,45
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	2 608 776,90	2 608 777,40
Ostovelat	36 116 892,29	33 246 709,01
Muut velat	7 209 314,52	8 843 892,70
Siirtovelat	61 889 085,90	59 231 110,34
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	202 060 612,18	205 016 453,31

4.4 Konsernilaskelmat

KONSERNIN TULOSLASKELMA	01.01.-31.12.2019		01.01.-31.12.2018	
Toimintatuotot				
Myyntituotot	687 488 489,19		656 138 133,16	
Maksutuotot	60 198 547,62		59 315 545,75	
Tuet ja avustukset	6 542 794,28		7 622 200,20	
Muut toimintatuotot	12 522 192,57	766 752 023,66	11 193 531,35	734 269 410,46
Toimintakulut				
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-277 192 601,51		-274 593 214,76	
Eläkekulut	-52 358 448,23		-52 264 298,59	
Muut henkilösivukulut	-8 658 880,63		-10 050 819,77	
Palvelujen ostot	-258 368 791,88		-257 017 948,33	
Aineet tarvikkeet ja tavarat	-65 476 695,86		-64 071 596,35	
Avustukset	-45 728 403,31		-25 168 379,46	
Muut toimintakulut	-45 912 656,25	-753 696 477,67	-43 313 210,09	-726 479 467,35
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	319 062,23	319 062,23	21 667,18	21 667,18
TOIMINTAKATE	13 374 608,22		7 811 610,29	
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot	69 733,04		28 686,44	
Muut rahoitustuotot	354 737,01		262 845,82	
Korkokulut	-352 592,38		-378 365,02	
Muut rahoituskulut	-164 485,55	-92 607,88	-202 651,97	-289 484,73
VUOSIKATE	13 282 000,34		7 522 125,56	
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-13 225 493,25		-13 129 693,61	
Omistuksen eliminointierot			514 458,44	
Arvonalentumiset	-331 521,99	-13 557 015,24	-444,02	-12 615 679,19
Satunnaiset erät				
Satunnaiset tuotot			5 934 231,33	5 934 231,33
TILIKAUDEN TULOS	-275 014,90		840 677,70	
Tilikauden verot	-4 324,17		-32 968,04	
Laskennalliset verot	0,00	-4 324,17	-80 743,64	-113 711,68
Vähemmistöosuus				
Vähemmistöosuus tilikauden tuloksesta	-6 037,51	-6 037,51	-4 195,74	-4 195,74
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-285 376,58		722 770,28	

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA	01.01.-31.12.2019		01.01.-31.12.2018	
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	13 282 000,34		7 522 125,56	
Satunnaiset erät	0,00		5 934 231,33	
Tilikauden verot	-4 324,17		-32 968,04	
Tulorahoituksen korjauserät	-325 663,07		-21 667,18	
Pakolliset varaukset	-3 103 403,00	9 848 610,10	524 276,00	13 925 997,67
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-17 312 259,71		-14 764 835,64	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	89 302,32	-17 222 957,39	612 280,73	-14 152 554,91
Toiminnan ja investointien rahavirta	-7 374 347,29		-226 557,24	
Rahoituksen rahavirta				
Antolainauksen muutokset				
Antolainasaamisten vähennykset	215 500,00	215 500,00	0,00	0,00
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys +	262 500,00		0,00	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys -	-2 608 776,90		-2 608 777,40	
Lyhytaikaisten lainojen muutos +/-	87 499,50	-2 258 777,40	0,00	-2 608 777,40
Oman pääoman muutokset	0,00	0,00	615 621,70	615 621,70
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset +/-	-512 137,24		162 914,14	
Vaihto-omaisuuden muutos +/-	339 821,51		-248 732,13	
Saamisten muutos +/-	-13 941 020,62		5 123 955,81	
Korottomien velkojen muutos +/-	3 905 363,42	-10 207 972,93	-478 711,28	4 559 426,54
Rahoituksen rahavirta	-12 251 250,33		2 566 270,84	
Rahavarojen muutos +/-	-19 625 597,62		2 339 713,60	
Rahavarat 31.12.	20 975 399,64		40 600 997,26	
Rahavarat 1.1	40 600 997,26	-19 625 597,62	38 261 283,66	2 339 713,60

VASTAAVAA	2 019	2 018
PYSYVÄT VASTAAVAT	101 961 719,17	98 185 613,95
Aineettomat hyödykkeet	655 553,03	1 153 740,86
Aineettomat oikeudet	655 553,03	1 153 740,86
Aineelliset hyödykkeet	94 726 222,53	90 684 726,02
Maa- ja vesialueet	671 319,80	671 319,80
Rakennukset	64 106 817,45	69 555 059,95
Kiinteät rakenteet ja laitteet	181 513,99	229 949,72
Koneet ja kalusto	15 682 179,20	16 998 490,40
Muut aineelliset hyödykkeet	55 029,50	57 335,64
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	14 029 362,59	3 172 570,51
Sijoitukset	6 579 943,61	6 347 147,07
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	539 349,41	220 287,18
Osakkeet ja osuudet	5 201 907,75	5 072 673,44
Muut lainasaamiset	836 500,00	1 052 000,00
Muut saamiset	2 186,45	2 186,45
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	100 000,00	100 000,00
Muut toimeksiantojen varat	100 000,00	100 000,00
VAIHTUVAT VASTAAVAT	102 337 142,44	108 361 540,95
Vaihto-omaisuus	4 730 197,46	5 070 018,97
Aineet ja tarvikkeet	4 730 197,46	5 070 018,97
Saamiset	76 631 545,34	62 690 524,72
Pitkäaikaiset saamiset	7 818 356,07	11 317 519,06
Myyntisaamiset	7 818 356,07	11 317 519,06
Lyhytaikaiset saamiset	68 813 189,27	51 373 005,66
Myyntisaamiset	54 107 851,99	36 134 062,00
Muut saamiset	12 710 561,15	13 005 394,68
Siirtosaamiset	1 994 776,13	2 233 548,98
Rahat ja pankkisaamiset	20 975 399,64	40 600 997,26
VASTAAVAA YHTEENSÄ	204 398 861,61	206 647 154,90

VASTATTAVAA	2 019	2 018
OMA PÄÄOMA	63 441 479,14	63 726 855,72
Peruspääoma	60 536 544,46	60 536 544,46
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	3 190 311,26	2 467 540,97
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-285 376,58	722 770,28
VÄHEMMISTÖOSUUDET	625 854,94	619 817,44
PAKOLLISET VARAUKSET	9 490 206,00	12 593 609,00
Muut pakolliset varaukset	9 490 206,00	12 593 609,00
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	1 641 066,93	2 153 204,17
Valtion toimeksiannot	673 349,34	939 506,93
Muut toimeksiantojen pääomat	967 717,59	1 213 697,24
VIERAS PÄÄOMA	129 200 254,60	127 553 668,58
Pitkäaikainen	20 964 681,84	23 310 958,74
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	20 883 938,20	23 230 215,10
Laskennalliset verovelat	80 743,64	80 743,64
Lyhytaikainen	108 235 572,76	104 242 709,84
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	2 696 276,90	2 608 777,40
Ostovelat	36 050 720,12	33 203 908,47
Muut velat	7 349 674,96	8 949 817,25
Siirtovelat	62 138 900,78	59 480 206,72
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	204 398 861,61	206 647 154,90

5 Tilinpäätöksen liitetiedot

5 Tilinpäätöksen liitetiedot

TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISTA JA ESITTÄMISTAPAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liitetieto 1

Arvostus- ja jaksotusperiaatteet sekä menetelmät

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti.

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoa vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintamenoa tai sitä alempaan arvoon. Arvostuksen perusteena on ollut hyödykkeen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo tai sen arvo palvelutuotannossa.

Vaihto-omaisuuden arvostus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen FIFO – periaatteen mukaisesti hankintamenoa tai sitä alemman hankintamenoa tai todennäköisen luovutushinnan määrälliseen.

Vaihto-omaisuudessa olevan lääkevaraston arvo merkitty taseeseen eräkohtaisen hankintameno -periaatteen mukaisesti.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Johdannaiset sisältävät koronvaihtosopimuksia. Kaikki koronvaihtosopimukset on tehty suojaamistarkoituksessa. Kahdessa sopimuksessa hyvinvointiyhtymä on sitonut pitkäaikaisten lainojen vaihtuvan koron koronvaihtosopimuksella kiinteään korkoon. Kaksi sopimusta on tehty suojaamaan koko lainasalkkua tulevan rahoitustarpeen korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi.

Potilasvakuutusvastuun käsittely

Tilinpäätökseen ei ole kirjattu tilikauden kuluksi ja varaukseksi Vammaispalvelulain (VPL) perusteella mahdollisesti aiheutuvia vastuita. Näiden epävarmojen vastuiden määrä Potilasvakuutuskeskuksen ilmoituksen mukaan vuonna 2018 oli 5 584 907 euroa ja vuoden 2019 lopussa 65 111 euroa. Tilinpäätös sisältää VPL:n mukaiset tunnetut regressit. Kirjausmenetely on Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston lausunnon 122 mukainen (lausunto annettu 26.11.2019). Yhtymä on ottanut potilasvahinkovakuutuksen Pohjola Vakuutus Oy:ltä 1.1.2019 alkaen. Yhtiölle on maksettu tilikauden aikana 848.500,00 euroa vakuutusmaksuja. Vakuutusyhtiön ilmoituksen mukaan tilikaudelle 2019 ei ole tulossa lisämaksua.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Yhtymä siirsi potilasvahinkovakuutuksen Pohjola Vakuutus Oy:lle 1.1.2019. Alla olevassa taulukossa on esitetty muutoksen euromääräinen vaikutus potilasvakuutusvastuun määrään sekä muutoksen johdosta tuloslaskelmaan kirjatun oikaisun määrä.

	2019	2018
Vakuutusmaksuvelka Potilasvakuutuskeskukselle yhteensä	10 589 552	19 608 512
VPL tuleva tuettu asuminen ilmoitettu liitetiedoissa	65 111	5 584 907
Taseessa oleva vakuutusmaksuvelka yhteensä	10 524 441	14 023 605
muutos edellisestä vuodesta EUR	-3 499 163	326 925
Tilinpäätöksessä menoksi ja siirtosaamiseksi kirjattava osuus	-3 499 163	326 925
Vakuutuksen ottajan ennakkomaksu	1 430 000	1 301 880
Tilinpäätösvuoden tasausmaksu	-572 537	-68 316
Edellisen vuoden tasausmaksu	-5 581	-23 742
Potilasvakuutuskeskuksen vakuutusmaksujen tulosvaikutus	-2 647 281	1 536 748
Pohjola Vakuutus Oyj	848 500	
Potilasvakuutus maksujen tulosvaikutus yhteensä 2019	-1 798 781	

KONSERNITILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISTA JA ESITTÄMISTAPAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymän konsernitilinpäätös on laadittu noudattaen Kirjanpitolautakunnan Kuntajaoston antamaan yleisohjetta kunnan ja kuntayhtymän konsernitilinpäätöksen laatimisesta.

Kuntayhtymän tilinpäätös sisältää konsernin tuloslaskelman, taseen sekä rahoituslaskelman sekä edellä mainittuihin laskelmiin liittyvät tunnusluvut.

Vuoden 2019 aikana konsernirakenteeseen ei ole tullut muutoksia.

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymän tytäryhteisö Päijät-Hämeen Tekstiilihuolto Oy. Osakkuusyhteisöinä konserniin on yhdistelty Lahden Sairaalaparkki Oy, Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy sekä Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty.

Pysyviin vastaaviin sisältyviä sisäisiä katteita ei ollut tilikaudella 2019

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kuntayhtymän ja sen tytäryhteisön keskinäisen omis-

tus on eliminoitu kunnille ja kuntayhtymille sovitulla hankintamenomenetelmällä.

Omistuksen eliminoinnissa syntynyt ero on kirjattu kokonaisuudessaan edellisten tilikausien ylijäämään.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu tilikauden ylijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omaa pääomasta konsernitaseessa.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Tytäryhteisö sekä osakkuusyhteisöt tekevät omassa kirjanpidossaan suunnitelman mukaiset poistot, joten poisto-oikaisujen laatimiselle ei ole ollut tarvetta.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Konsernitaseessa kuntayhtymän kirjaamat vapaaehtoiset ja verotusperäiset varaukset sekä poistoero on kirjattu konsernin vapaaseen omaan pääomaan.

Osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhteisöt on yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä konsernitilinpäätökseen. Osakkuusyhteisöjen tilinpäätöstietoja ei ole muutettu Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymän tilinpäätösperiaatteiden mukaiseksi niiden epäolennaisuuden vuoksi.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Vertailutietoina konsernitilinpäätöksessä esitetään Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän tulos ja tase sekä rahoituslaskelma. Muutoksia edellisen tilikauden tietoihin ei ole tullut.

Liitetieto 6

Kuntayhtymän toimintatuotot *)	Konserni		Kuntayhtymä	
	2019	2018	2019	2018
Myyntituotot jäsenkunnilta	646 791 329	618 064 743	646 791 329	618 064 743
Myyntituotot ulkokunnilta ja kuntayhtymiltä	13 538 331	9 281 019	13 538 331	9 281 019
Erityisvaltionosuus	1 911 297	1 502 923	1 911 297	1 502 923
Muut myyntituotot	18 931 738	21 675 263	16 937 465	18 076 822
Maksutuotot	60 198 548	59 315 546	60 198 548	59 315 546
Tuet ja avustukset	6 305 086	7 479 536	6 305 086	7 479 536
Muut toimintatuotot	12 521 350	11 188 359	12 521 362	11 188 359
Kalliin hoidon tasaus ja erityisvelvoitemaksu	6 554 346	5 762 021	6 554 346	5 762 021
Kuntayhtymän toimintatuotot yhteensä	766 752 024	734 269 410	764 757 763	730 670 968

*) Toimintatuottojen erittely esitetään ulkoisista eristä

Palvelujen ostojen erittely	Kuntayhtymä	
	2019	2018
Asiakaspalvelujen ostot	128 004 470	136 419 876
Muiden palvelujen ostot	131 749 807	120 657 230
Kuntayhtymän palvelujen ostot yhteensä	259 754 277	257 077 105

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liitetieto 11

Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista

Poistonalaisten hyödykkeiden poistojen määrittämiseen on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu käyttöomaisuuden hankintamenosta arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan.

Valtuuston päätöksen 12.12.2016 §8 mukaan 1.1.2017 liiketoimintasiirroissa Lahden kaupungilta ja Hollolan kunnalta siirtyneen omaisuuden osalta noudatetaan omaisuuden luovuttajan poistoaikaa.

Valtuuston kokouksessaan 17.12.2012 §41 hyväksymät ja kokouksessaan 9.12.2013 §48 täydentämät poistoperusteet ovat seuraavat:

Poistoperusteet 1.1.2013 alkaen hyödykkeille, jotka hankittu 1.1.2013 jälkeen

	Poistomenetelmä	Poistoaika
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet		5 vuotta
Tietokoneohjelmistot	1 Tasapoisto	3 vuotta
Muut pitkävaikutteiset menot	2 Tasapoisto	2 vuotta
Aineelliset hyödykkeet		
Rakennukset ja rakennelmat		
Hallinto- ja laitosrakennukset, kiviset	3 Tasapoisto	25 vuotta
Hallinto- ja laitosrakennukset, puiset	3 Tasapoisto	20 vuotta
Vapaa-ajan rakennukset	3 Tasapoisto	20 vuotta
Tilasanearukset	4 Tasapoisto	5 vuotta **)
Rakennusten tekniset laitteet	5 Tasapoisto	20 vuotta
Kiinteät rakenteet ja laitteet		
Pysäköintialueet		15 vuotta
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet		10 vuotta
Koneet ja kalusto		
Kuljetusvälineet	Tasapoisto	5 vuotta
Liikkuvat työkonet	Tasapoisto	5 vuotta
Sairaala- ja terveydenhuolto laitteet, lyhytikäiset	Tasapoisto	5 vuotta
Sairaala- ja terveydenhuolto laitteet, pitkäikäiset	6 Tasapoisto	8 vuotta
Tietokone-laitteet	7 Tasapoisto	3 vuotta
Viestintälaitteet	8 Tasapoisto	3 vuotta
Muut laitteet ja kalusteet	9 Tasapoisto	3 vuotta
Muut laitteet ja kalusteet, pitkäikäiset	9 Tasapoisto	5 vuotta

1. Tietokoneohjelmistojen osalta poistoaika heijastaa ohjelmistojen taloudellista pitoaikaa varovaisuuden periaate huomioiden.
2. Esimerkiksi osakehuoneistojen perusparantamismenot.
3. Sovelletaan rakennusrungon hankintamenon poistamiseen **) uudisrakennusten ja sellaisten peruskorjattavien toiminnallisten kokonaisuuksien osalta, joiden peruskorjausaste on 80% tai yli.
4. **) Sovelletaan rakennusten saneerauskohteille, jotka eivät ole peruskorjauksen tasoisia, mutta jotka parantavat tilan toiminnallisuutta ja jatkavat tilan käyttöikä.
5. Rakennusrungon hankintameno sisällytettävät rakennusten tekniset laitteet, kuten hissit, ilmanvaihto-, lämmitys- ja jäähdytyslaitteistot ja keskusantennit.
6. Vain ne laitteet, joiden taloudellinen pitoaika varovaisuuden periaate huomioiden on 8 vuotta. Esim. magneettikuvauslaitteisto, tietokonetomografialaitteisto, suoradigitaalinen rtg-tutkimuslaite.
7. Palvelimet, tietoverkkolaitteet, reitittimet, tietokoneiden yhteydessä hankitut ohjelmistot, jos ylittävät aktivointirajan.
8. Televiestintä-, audio-, video- ja muut ICT-laitteet. Teleliikenneverkot mukaan lukien kaapeloinnit. Murto- ja palohälytysjärjestelmät.
9. Muut laitteet ja kalusteet, esimerkiksi konttorikalusteet, ravintokeskuksen laitteet. 5 vuoden poistoaika pääasiallisesti vain ravintokeskuksen laitteille.

**) Valtuusto 9.12.2013 §48 täydennys

Valtuuston kokouksessaan 7.12.2010 §29 hyväksymät ja kokouksessaan 11.6.2012 § 20 täydentämät poistoperusteet ovat seuraavat:

Poistoperusteet 1.1.2012 alkaen hyödykkeille, jotka hankittu ennen 1.1.2013

	Poistomenetelmä	Poistoaika
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	Tasapoisto	5 vuotta
Muut pitkävaikutteiset menot		
ATK-ohjelmistot	Tasapoisto	3 vuotta
Aineelliset hyödykkeet		
Rakennukset ja rakennelmat		
Hallinto- ja laitosrakennukset	Tasapoisto	20-30 vuotta*)
Vapaa-ajan rakennukset	Tasapoisto	20 vuotta
Kiinteät rakenteet ja laitteet		
Verkostot (ilmanvaihto, tietoliikenne yms.)	Tasapoisto	10 vuotta
Pysäköintialueet	Tasapoisto	15 vuotta
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	Tasapoisto	10 vuotta
Koneet ja kalusto		
Muut kuljetusvälineet	Tasapoisto	5 vuotta
Muut liikkuvat työkoneet	Tasapoisto	5 vuotta
Sairaala-, terveydenhuolto- yms. laitteet, lyhytikäiset	Tasapoisto	5 vuotta
Sairaala-, terveydenhuolto- yms. laitteet, pitkäikäiset	Tasapoisto	8 vuotta
Atk-laitteet	Tasapoisto	3 vuotta

*) Hallinto- ja laitosrakennusten ryhmässä noudatetaan rakennusten teknisten laitteiden osalta 20 vuoden poistoaikaa ja rakennusrungon osalta 30 vuoden poistoaikaa.

Pienet pysyvien vastaavien hankinnat, joiden hankintameno on alle 10.000 eur, on kuntayhtymässä kirjattu vuosikuluksi.

Liitetieto 12

Pakollisten varausten muutokset	Konserni		Kuntayhtymä	
	2019	2018	2019	2018
Potilashinkovakuutusmaksu 1.1.	12 593 609	12 069 333	12 593 609	12 069 333
Lisäykset tilikaudella	0	1 954 000	0	1 954 000
Vähennykset tilikaudella	-3 103 403	-1 430 000	-3 103 403	-1 430 000
Potilashinkovakuutusmaksu 31.12.	9 490 206	12 593 609	9 490 206	12 593 609

Liitetieto 14

Satunnaisten tuottojen ja kulujen erittely	Konserni		Kuntayhtymä	
	2019	2018	2019	2018
Satunnaiset tuotot				
Laboratorio- ja Lääkehuoltolaitos Oy:n myynti	0	5 200 000	0	5 200 000
PHP Holding Oy:n osakkeiden myynti	0	734 232	0	734 232
Satunnaiset tuotot yhteensä	0	5 934 231	0	5 934 231

Liitetieto 15

Osinkotuottojen erittely	Kuntayhtymä	
	2019	2018
Osinkotuotot muista yhteisöistä	177 598	142 721
Yhteensä	177 598	142 721

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

Liitetieto 19

Pysyvät vastaavat / Kuntayhtymä

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet		Aineettomat hyödykkeet				Aineelliset hyödykkeet					Yhteensä	
		Aineettomat oikeudet	Muut pitkävaikutteiset menot	Yhteensä	Maa- ja vesialueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakkomaksut ja keskenäiset hyödykkeet	Yhteensä	
Poistamaton hankintameno 1.1.		411 577	736 301	1 147 877	645 480	68 822 398	207 290	15 353 949	34 974	3 172 571	88 236 661	
Lisäykset tilikauden aikana		0	62 201	62 201	0	1 423 873	0	3 409 358	0	11 292 191	16 125 423	
Rahoitusosuudet tilikaudella		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Vähennykset tilikauden aikana		0	0	0	0	0	0	8 399	0	0	8 399	
Siirrot erien välillä		0	0	0	0	0	0	26 787	0	-435 399	0	
Tilikauden poisto		181 917	381 235	563 152	0	7 257 385	40 553	4 919 243	0	0	12 217 181	
Arvonlennukset ja niiden palautukset		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Poistamaton hankintameno 31.12.		229 659	417 266	646 926	645 480	63 397 498	166 737	13 862 453	34 974	14 029 363	92 136 504	
Arvonkorotukset		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Kirjanpitoarvo 31.12.		229 659	417 266	646 926	645 480	63 397 498	166 737	13 862 453	34 974	14 029 363	92 136 504	
Olenaiset lisäpoistot												
Erittely olennaisista lisäpoistoista		0	0	0	0	484 500	0	0	0	0	484 500	

Erittely olennaisista lisäpoistoista, Rakennukset, Sairaalarakennus

Romutus lasten psyk pkl sisäilmakorj osa b 106 138,62 euroa sekä purettu rak.osa Sairaalarakennus Pirttiharju 274 636,96 euroa

Lisäpoisto sairaalarakennus D-osa 19 859,12 euroa sekä opastejärjestelmä pääaulaan 83 865,42

Pysyvien vastaavien sijoitukset		Osakkeet ja osuudet					Yhteensä		Kaikki yhteensä	
		Osakkeet konserniyhtiöt	Osakkeet omistusyhteisö-yhteisöt	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä	Muut lainasaamiset	Yhteensä			
Poistamaton hankintameno 1.1.		1 525 272	198 620	5 058 104	6 781 996	1 052 000	7 833 996	97 218 534		
Lisäykset tilikauden aikana		0	0	460 756	460 756	0	460 756	16 648 380		
Rahoitusosuudet tilikaudella		0	0	0	0	0	0	0		
Vähennykset tilikauden aikana		0	0	0	0	0	0	223 899		
Siirrot erien välillä		0	0	0	0	0	0	0		
Tilikauden poisto		0	0	0	0	0	0	12 780 333		
Arvonlennukset ja niiden palautukset		0	0	-331 522	-331 522	0	-331 522	-331 522		
Poistamaton hankintameno 31.12.		1 525 272	198 620	5 187 338	6 911 230	836 500	7 747 730	100 531 159		
Arvonkorotukset		0	0	0	0	0	0	0		
Kirjanpitoarvo 31.12.		1 525 272	198 620	5 187 338	6 911 230	836 500	7 747 730	100 531 159		

Arvonlennukset, Osakkeet ja osuudet, Muut osakkeet ja osuudet
Lahden Terveystalo Oy osakkeet 331 521,99

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet	Aineettomat hyödykkeet			Aineelliset hyödykkeet					Yhteensä
	Aineettomat oikeudet	Yhteensä	Maa- ja vesialueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakkomaksut ja keskeneneräiset hyödykkeet	
Poistamaton hankintameno 1.1.	1 153 741	1 153 741	671 320	69 555 060	229 950	16 998 490	57 336	3 172 571	90 684 726
Lisäykset tilikauden aikana	70 389	70 389	0	1 423 873	0	4 065 051	0	11 292 191	16 781 115
Rahoitusosuudet tilikaudella	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vähennykset tilikauden aikana	0	0	0	0	0	82 701	0	0	82 701
Siirrot erien välillä	0	0	0	408 612	0	26 787	0	-435 399	0
Tilikauden poisto	568 577	568 577	0	7 280 728	48 436	5 325 447	2 306	0	12 656 917
Arvonlennukset ja niiden palautukset	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Poistamaton hankintameno 31.12.	655 553	655 553	671 320	64 106 817	181 514	15 682 179	55 030	14 029 363	94 726 223
Arvonkorotukset	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kirjanpitoarvo 31.12.	655 553	655 553	671 320	64 106 817	181 514	15 682 179	55 030	14 029 363	94 726 223

Pysyvien vastaavien sijoitukset	Osakkeet ja osuudet			Muut saamiset	Yhteensä	Kaikki yhteensä
	Osakkeet omistusyhteys-	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä			
Poistamaton hankintameno 1.1.	220 287	5 072 673	5 292 961	1 054 186	6 347 147	98 185 614
Lisäykset tilikauden aikana	319 062	460 756	779 819	0	779 819	17 631 322
Rahoitusosuudet tilikaudella	0	0	0	0	0	0
Vähennykset tilikauden aikana	0	0	0	215 500	215 500	298 201
Siirrot erien välillä	0	0	0	0	0	0
Tilikauden poisto	0	0	0	0	0	13 225 493
Arvonlennukset ja niiden palautukset	0	331 522	331 522	0	331 522	331 522
Poistamaton hankintameno 31.12.	539 349	5 201 908	5 741 257	838 686	6 579 944	101 961 719
Arvonkorotukset	0	0	0	0	0	0
Kirjanpitoarvo 31.12.	539 349	5 201 908	5 741 257	838 686	6 579 944	101 961 719

Liitetieto 19

Maa- ja vesialueet erittely	Konserni		Kuntayhtymä	
	2019	2018	2019	2018
Maa- ja vesialueet	671 320	645 480	645 480	645 480
Kiinteistöjen liittymismaksut	127 535	125 816	125 816	125 816
Muut maa- ja vesialueet	543 785	519 664	519 664	519 664
Maa- ja vesialueet yhteensä	671 320	645 480	645 480	645 480

Liitetieto 20–22

Tytäryhteisöt, kuntayhtymäosuudet sekä osakkuusyhteisöt

Kuntakonsernin osuus (1000 €)

Nimi	Kotipaikka	Kuntayhtymän omistusosuus	Konsernin omistusosuus	omasta pääomasta	vieraasta pääomasta	tilikauden voitosta/tappiosta
Tytäryhteisöt						
Päijät-Hämeen Tekstiilihuolto Oy	Lahti	77,39 %	77,39 %	1 892	733	21
Osakkuusyhteisöt						
Lahden SairaalaParkki Oy	Lahti	38,00 %	38,00 %	223	4 342	57
Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy	Lahti	43,10 %	43,10 %	139	1 989	47
Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy	Lahti	43,10 %	43,10 %	179	1 612	247
Kuntayhtymät						
Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä	Lahti		100,00 %	62 078	128 446	65
			Yhteensä	64 511	137 122	436

Liitetieto 23

Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteisyyksiltä

Saamisten erittely	Konserni				Kuntayhtymä			
	2019		2018		2019		2018	
	Pitkä-aikaiset	Lyhyt-aikaiset	Pitkä-aikaiset	Lyhyt-aikaiset	Pitkä-aikaiset	Lyhyt-aikaiset	Pitkä-aikaiset	Lyhyt-aikaiset
Myyntisaamiset	7 818 356	54 107 852	0	813 546	0	25 724	0	777 082
Lainasaamiset	836 500	0	1 052 000	0	836 500	0	1 052 000	0
Muut saamiset	2 186	12 710 561	2 186	253 969	0	970 152	0	253 969
Saamiset yhteensä	8 657 042	66 818 413	1 054 186	1 067 515	836 500	995 876	1 052 000	1 031 051

Liitetieto 24

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät	Konserni		Kuntayhtymä	
	2019	2018	2019	2018
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Ennakkomenot	24 063	25 611	0	0
Tulojäämät				
Kelan korvaus työterveydenhuollosta	1 300 000	1 500 000	1 300 000	1 500 000
TVR-koulutuskorvaus	204 531	201 381	204 531	201 381
Potilasvakuutus	572 537	68 316	572 537	68 316
Muut siirtosaamiset	1 422 239	438 241	1 380 490	430 865
Muut siirtosaamiset yhteensä	3 499 307	2 207 938	3 457 558	2 200 562
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	3 523 369	2 233 549	3 457 558	2 200 562

TASEEN VASTATTAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liitetieto 25

Oman pääoman erittely	Konserni		Kuntayhtymä	
	2019	2018	2019	2018
Peruspääoma 1.1.	60 536 544	60 536 544	60 536 544	60 536 544
Peruspääoma 31.12.	60 536 544	60 536 544	60 536 544	60 536 544
Edellisten tilikausien ylijäämä 1.1.	2 467 541	1 134 061	1 134 061	948 790
Edellisen tilikauden ylijäämä	722 770	1 333 480	341 977	185 271
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.	3 190 312	2 467 541	1 476 038	1 134 061
Tilikauden ylijäämä	-285 377	722 770	65 177	341 977
Oma pääoma yhteensä	63 441 480	63 726 856	62 077 759	62 012 583

Erittely peruspääoman jakautumisesta		Jäsenkunnan osuus peruspääomasta	
		2019	2018
Asikkala		2 685 560	2 685 560
Hartola		1 167 563	1 167 563
Heinola		5 768 763	5 768 763
Hollola		6 666 704	6 666 704
Iitti		1 713 491	1 713 491
Kärkölä		1 759 052	1 759 052
Lahti		31 687 086	31 687 086
Myrskylä		457 833	457 833
Orimattila		4 927 321	4 927 321
Padasjoki		1 386 525	1 386 525
Pukkila		696 641	696 641
Sysmä		1 620 003	1 620 003
Peruspääoma yhteensä		60 536 544	60 536 544

Liitetieto 27

Pitkäaikaiset velat	Konserni		Kuntayhtymä	
	2019	2018	2019	2018
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	12 848 500	14 254 500	12 848 500	14 254 500
Pitkäaikaiset velat yhteensä	12 848 500	14 254 500	12 848 500	14 254 500

(velat ja velkojen osat, jotka erääntyvät myöhemmin kuin 5 vuoden kuluttua)

Liitetieto 29

Pakolliset varaukset	Konserni		Kuntayhtymä	
	2019	2018	2019	2018
Muut pakolliset varaukset				
Potilasvahinkovakuutusmaksuvastuu	9 490 206	12 593 609	9 490 206	12 593 609
Muut pakolliset varaukset yhteensä	9 490 206	12 593 609	9 490 206	12 593 609

Liitetieto 30

Vieras pääoma	2019	2018
Velat tytäryhteisöille		
Ostovelat	272 965	271 551
Yhteensä	272 965	271 551

Liitetieto 31

Sekkilimiitti	Kuntayhtymä	
	2019	2018
Luotollisen sekkitilin sekkilimiitti 31.12.	20 000 000	20 000 000
- siitä käyttämättä oleva määrä	20 000 000	20 000 000

Liitetieto 33

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät				
	Konserni		Kuntayhtymä	
	2019	2018	2019	2018
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Menojäämät				
Lomapalkkavelan ja henkilösivukulujen jaksotukset	46 481 754	44 937 216	46 268 221	44 732 849
Potilasvakuutus	1 034 240	1 430 000	1 034 240	1 430 000
Korkojaksotukset	114 772	126 549	113 640	126 549
Muut menojäämät	14 508 135	12 986 441	14 472 985	12 941 712
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	62 138 901	59 480 207	61 889 086	59 231 110
Siirtovelat yhteensä	62 138 901	59 480 207	61 889 086	59 231 110

Liitetieto 34

Lainojen vakuudeksi annetut kiinnitykset ja osakkeet				
	Konserni		Kuntayhtymä	
	2019	2018	2019	2018
Rahoitus- ja vakuutuslaitoslainojen vakuudeksi annetut kiinteistöt	504 000	0	0	0

VAKUUKSIA JA VASTUUSITOUMUKSIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liitetieto 38

Vuokravastuut				
	Konserni		Kuntayhtymä	
	2019	2018	2019	2018
Toimitilojen vuokravastuut	343 074 514	310 606 800	343 074 514	310 606 800
Koneiden ja laitteiden vuokravastuut	7 046 420	7 181 815	7 046 420	7 181 815
Vuokravastuut yhteensä	350 120 934	317 788 615	350 120 934	317 788 615
- seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	35 297 261	26 196 664	35 297 261	26 196 664

Leasingvuokrasopimuksiin ei sisälly olennaisia irtisanomis- ja lunastusehdon mukaisia vastuita.

Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt	Konserni		Kuntayhtymä	
	2019	2018	2019	2018
Sopimusvastuut				
Realisoitumattomat vuokravakuudet	41 506	122 697	41 506	122 697
Perusterveydenhuollon vastaanottopalvelut	4 461 615	8 242 893	4 461 615	8 242 893
Lahjakirjat professuureista yliopistoille	77 333	193 667	77 333	193 667
Logistinen ratkaisu	4 639 029	0	4 639 029	0
Yhteistyö- ja kumppanuussopimukset	9 219 483	8 559 257	9 219 483	8 559 257

Potilasvakuutusmaksuihin liittyvä laina vakuutuskausilta 1987-2019 yhteensä 10 589 552 euroa. Laina kattaa VPL:n perusteella mahdollisesti aiheutuvat vastuut 65 111 euroa, joita ei kirjattu tilikauden kuluksi ja varaukseksi. Pakollisiin varauksiin on kirjattu 9 490 206 euroa ja muihin siirtovelkoihin 1 034 240. Yhtymä tehnyt esisopimuksen 10.6.2019 Hollolan kunnan kanssa Hollolan sosiaali- ja terveyskeskuksen vuokraamisesta. Vuokra-aika ja samalla vuokranmaksuvelvollisuus alkaa rakennuksen valmistumisesta käyttöönottoon ja jatkuu määrääkaikaisesti 15 vuotta. Esisopimuksen mukainen vuokra-arvio 15 vuodelta on noin 16,9 miljoonaa euroa.

Koronvaihtosopimus 1 / 693625 Nordea

Koronvaihtosopimus 1 on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Kuntarahoitus Oyj on ostanut 30.9.2008 Nordea Pankki Suomi Oyj:ltä luottosalkun, joka sisälsi kyseisen lainan. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivä sekä koronmaksupäivät vastaavat toisiaan. Sopimukset alkavat 19.9.2007 ja erääntyvät 21.9.2020

Korkoa maksetaan	Kiinteä korko 4,85%			
Korkoa saadaan	12kk euribor(sis.mahd.marginaalin)			
Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo	266 662	533 329	266 662	533 329
Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)	-14 082	-40 646	-14 082	-40 646

Koronvaihtosopimus 2 / 363507 Osuuspankki

Koronvaihtosopimus 2 on tehty nykyisen salkun kahden lainan korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivä sekä koronmaksupäivät eivät vastaa toisiaan. Sopimukset alkavat 19.12.2014 ja erääntyvät 19.12.2023

Korkoa maksetaan	Kiinteä korko 0,844%			
Korkoa saadaan	12kk euribor(sis.mahd.marginaalin)			
Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo	3 200 000	3 670 000	3 200 000	3 670 000
Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)	-95 613	-84 487	-95 613	-84 487

Lyhennysohjelma bullet

Koronvaihtosopimus 3 / 363509 Osuuspankki

Koronvaihtosopimus 3 on tehty suojaamaan koko lainasalkkua tulevan rahoitustarpeen korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimukset alkavat 15.6.2015 ja erääntyvät 15.12.2023

Korkoa maksetaan	Kiinteä korko 1,066%			
Korkoa saadaan	12kk euribor(sis.mahd.marginaalin)			
Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo	7 500 000	7 500 000	7 500 000	7 500 000
Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)	-362 405	-292 819	-362 405	-292 819

Lyhennysohjelma bullet

HENKILÖSTÖÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liitetieto 42

Henkilöstön lukumäärä 31.12.	Konserni		Kuntayhtymä	
	2019	2018	2019	2018
Vakinaiset				
Ympäristöterveyskeskus	26	26	26	26
Sosiaalialan osaamiskeskus Verso	6	9	6	9
Laboratoriopalvelujen liikelaitos	0	55	0	55
Ikääntyneiden palvelut ja kuntoutus	1 852	1 869	1 852	1 869
Perhe- ja sosiaalipalvelut	1 367	1 381	1 367	1 381
Strategia- ja tukipalvelut	442	489	442	489
Terveys- ja sairaanhoitopalvelut	1 912	1 866	1 912	1 866
Yhtymän johto	48	13	48	13
P-H Tekstiilihuolto Oy	54	49	0	0
Vakinaiset yhteensä	5 707	5 757	5 653	5 708
Määräaikaiset yhteensä				
Ympäristöterveyskeskus	5	5	5	5
Sosiaalialan osaamiskeskus Verso	4	6	4	6
Laboratoriopalvelujen liikelaitos	0	8	0	8
Ikääntyneiden palvelut ja kuntoutus	443	459	443	459
Perhe- ja sosiaalipalvelut	310	332	310	332
Strategia- ja tukipalvelut	60	84	60	84
Terveys- ja sairaanhoitopalvelut	480	476	480	476
Yhtymän johto	1	1	1	1
P-H Tekstiilihuolto Oy	0	0	0	0
Määräaikaiset yhteensä	1 303	1 371	1 303	1 371
Henkilöstön lukumäärä yhteensä	7 010	7 128	6 956	7 079

Liitetieto 43

Henkilöstökulut	Konserni		Kuntayhtymä	
	2019	2018	2019	2018
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	338 209 930	335 608 564	336 304 889	335 175 308
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin	321 138	232 650	321 138	232 650
Henkilöstökulut yhteensä	338 531 068	335 841 214	336 626 027	335 407 958

Tilintarkastajan palkkiot	2019	2018
BDO Audiator Oy		
Tilintarkastuspalkkiot (lakisääteinen tarkastus)	0	37 753
Tarkastuslautakunnan avustaminen	0	8 235
Muut palkkiot	17 020	35 388
KPMG Julkishallinnon Palvelut Oy		
Tilintarkastuspalkkiot (lakisääteinen tarkastus)	0	12 870
KPMG Oy Ab		
Tilintarkastuspalkkiot (lakisääteinen tarkastus)	34 524	0
Muut tilintarkastajalle kuuluvat tehtävät	5 958	0
Tarkastuslautakunnan avustaminen	6 790	0
Muut palkkiot	101 232	10 988
Palkkiot yhteensä	165 524	105 233

Liitetieto 46

Kuntayhtymä on antanut osakkuusyhteisölleen Lahden Sairaalaparkki Oy:lle osakaslainaa 190 000 euroa, josta on 31.12.2019 avoimena 190 000 euroa. Lainasta peritään korkoa. Osakslaina sopimuksen mukaan velan pääoma saadaan palauttaa ja korkoa maksaa vain siltä osin, kun yhtiön vapaan omanpääoman ja kaikkien pääomalainojen määrä maksuhetkellä ylittää yhtiön viimeksi päättäneeltä tilikaudelta vahvistettavan tai sitä uudempaan tilinpäätökseen sisältyvän taseen mukaisen tappion määrän.

Kuntayhtymä on antanut osakkuusyhteisölleen Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy:lle pääomalainaa 431 000 euroa, josta on 31.12.2019 avoimena 431 000 euroa. Laina on Osakeyhtiölain 12 mukainen laina.

Kuntayhtymä on antanut osakkuusyhteisölleen Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy:lle pääomalainaa 431 000 euroa, josta on 31.12.2019 avoimena 215 500 euroa. Laina on Osakeyhtiölain 12 mukainen laina.

Kuntayhtymän arvion mukaan lainoihin ei sisälly merkittävää taloudellista riskiä.

Kuntayhtymän jäsenkuntien rahoituksen yhteismäärä yhtymän menoihin oli 653.199.581,27 euroa vuonna 2019.

Valtuusto valitsi 27.5.2019 toimitusjohtajan, jonka kanssa on solmittu kuntalain mukainen johtajasopimus, jossa on sovittu 3 - 6 kuukauden palkkaa vastaava erokorvauksesta.

Konsernin lähipiirin / intressipiirin kanssa ei ole ollut tavanomaisesta poikkeavia liiketoimia.

Konsernin lähipiiriin kuuluvia henkilöitä ja toimijoita ovat:

Lahden Sairaalaparkki Oy
Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy
Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy
Toimitusjohtaja, hallituksen jäsenet, toimialajohtajat sekä valtuuston ja liikelaitosten johtokuntien ja lautakuntien puheenjohtajat.

Luettelo käytetyistä kirjanpitokirjoista

Pääkirjanpito
Päiväkirja
Pääkirja
Tilinpäätös

Osakirjanpidot
Kassanhallinta
Käyttöomaisuuskirjanpito
Myyntireskontra
Ostoreskontra
Palkkakirjanpito
Varastokirjanpito
SAP kirjanpito

Myyntireskontra, ulkoinen järjestelmä
Esh laskutus
Perusterveydenhuollon laskutus
Edelleenlaskutettavat (kuntoapu)
Codea sairaankuljetuslaskutus

Tase-erittelyt
Tilinpäätös säilytetään sidottuna pysyvästi ja muut kirjanpitokirjat 10 vuotta tilikauden päättymisestä.

Luettelo kirjanpidosta ja aineistoista

Kirjanpidon osa	Tositelaji	Numerosarja		Kirjanpitojärjestelmien keskinäiset yhteydet	Miten ja missä säilytetään
Tilinpäätös				Yrityksen tasekirjassa on esitetty kirjanpitolain edellyttämä tilinpäätös, toimintakertomus sekä luettelo kirjanpidoista ja aineistosta	Yrityksessä paperilla
Pääkirjanpito			Pää- ja Päiväkirjat	Pääkirjanpitoon kootaan yhteenveto esijärjestelmien tapahtumista	Tapahtumat säilytetään sähköisenä DA-arkistossa
Käyttöomaisuus	AA	01	Käyttöom.kirjaus	KOM osa SAP-järjestelmää, joka on integroitu suoraan pääkirjanpitoon	SAP kirjanpitojärjestelmässä
	AF	03	Poistokirjaukset		
	PU	77	Pääkirjat. (purku)		
Kirjanpitotosite - Tasaustosite	AB	01	pankin+myren+osren välitilien tasaukset	osa SAP-järjestelmää, joka on integroitu suoraan pääkirjanpitoon	SAP kirjanpitojärjestelmässä
Pääkirjatilisite	SA	01	oikaisumuistio	Pääkirjatositteet viedään pääkirjanpitoon manuaalisesti	SAP kirjanpitojärjestelmässä liitteineen
	SE	01	pääkirjatosite, esijärjestelmästä	Pääkirjatositteet viedään pääkirjanpitoon excelinä	
	SP	01	oikaisumuistio - sähköinen hyväksyntä	Pääkirjatositteet viedään pääkirjanpitoon manuaalisesti	
	SB	12	Pääkirjatilikirjaus, jaksotus		
	JP	12	jaksotustositteen purku		
	Y1	06	Yritysten välinen kirjaus		
	Y2	06	Yritysten välinen kirjaus, esijärjestelmästä	Pääkirjatositteet viedään pääkirjanpitoon excelinä	
	SK	21	Kassatosite		
	ST	10	Muistio, toistuvaissuoritus - ulkoinen		
Alv-vero kauden vaihteessa	SV	01	alv saatava- ja velkatilien netotus	osa SAP-järjestelmää, joka on integroitu suoraan pääkirjanpitoon	SAP kirjanpitojärjestelmässä, sähköisessä DA arkistossa
Liittymät	L1	02	FK Palkkaliittymä	Tapahtumat siirretään liittymän kautta pääkirjanpitoon tapahtumakohtaisesti	Palkkakirjanpito ja siihen liittyvät erittelyt ja laskelmat säilytetään sähköisenä DA-arkistossa
	L2	02	TEM Matkalaskuliittymä		
	L3	02	Effic YPH-liittymä (sote)		
	L5	02	WebMarela		
	R2	04	Rahoitus - Maksatus, pankin välitili	SAP järjestelmä	Tapahtumat säilytetään sähköisenä DA-arkistossa
Myyntireskontra	RV	98	Laskun siirto	Myyntireskontran tapahtumat ovat osa SAP-järjestelmää, joka on integroitu suoraan pääkirjanpitoon	Tapahtumat säilytetään sähköisenä DA-arkistossa
	DZ	14	Asiakkaat - maksu		
	DA	16	Asiakastosite		
	LT	11	Luottotappiokirjaus		
Ostoreskontra	KR	19	Toimittajat - lasku	Tositteet siirtyvät Basware IP:n kautta SAP järjestelmään	Tapahtumat säilytetään sähköisenä DA-arkistossa
	KZ	15	Toimittajat - maksu		
	KG	17	Toimittajat - hyvät.		
	KS	19	PSOP veloituskirjaus	Tositteet siirtyvät liittymän kautta Basware IP, josta SAP järjestelmään	
	KH	17	PSOP hyvityslasku	Tositteet siirtyvät liittymän kautta Basware IP, josta SAP järjestelmään	
Tiliotteet	ZP	20	Maksukirjaus	Basware maksuliikenneohjelmasta liittymien kautta SAP kirjanpitojärjestelmään	Tapahtumat säilytetään sähköisenä DA-arkistossa
COFI-täsmäytys	SC	78	Sisäinen laskenta		SAP kirjanpitojärjestelmässä

Konsernitilinpäätöksen laadinnassa käytetyt tositesarjat

Tositenumero	Nimi
10000	Erillistilinpäätös, yhtiön tuloslaskelma ja tase
20000	Sisäiset erät, yhtiön ilmoittamat sisäiset erät
30000	Konsolidointiviennit, erillistilinpäätös (vähemmistöosuudet)
110000	Erillistilinpäätöksen oikaisut, ulkoisten vientien oikaisut
120000	Erillistilinpäätöksen oikaisut, sisäisten erien oikaisut
32000	Vapaaehtoisten varausten purku, erillistilinpäätökset
60000	Sisäisen omistuksen eliminointi
80000	Pääomaosuusmenetelmän konsolidointiviennit

6 Eriytetyt tilinpäätökset

6.1 Sosiaalialan osaamiskeskus Verso -liikelaitoksen eriytetty tilinpäätös ja toimintakertomus 2019

Sisällysluettelo

1.	Johtajan katsaus	76
1.1	Olenaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa	76
1.2	Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä	77
1.3	Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä	77
1.4	Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen	77
2.	Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus	78
2.1	Tilikauden tuloksen muodostuminen	78
2.2	Toiminnan rahoitus	79
3.	Talousarvion toteutuminen	81
3.1	Seuranta koskeva sääntely	81
3.2	Verson tehtävät	81
3.3	Perustoiminta	81
3.3.1	Tavoitteet vuodelle 2019	81
3.3.2	Toiminta	81
3.3.3	Verkostot Päijät-Hämeessä ja itäisellä Uudellamaalla	82
3.3.4	Valtakunnalliset verkostot ja yhteistyö	83
3.3.5	Viestintä	83
3.3.6	Arviointi ja talouden toteuma	83
3.4	Sosiaali- ja potilasasiain toiminta	84
3.5	Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön seutukoordinaatio	85
3.6	Projektit	86
3.6.1	Kansa-koulu kehittämishanke	86
3.6.2	Pro Sos -hanke	86
3.6.3	LAPE-muutosagentti -hanke	86
3.6.4	Neljä tuulta -hanke	87
3.6.5	Pähee 2.0 hanke	87
3.6.6	HuuMa -Päijät-Häme, huumeeton maakunta	88
3.7	Tuloslaskelmaosan toteutuminen	89
3.8	Rahoitusosan toteutuminen	89
3.9	Investoinnit	89
3.10	Kuntayhtymän valtuustoon nähden sitovien erien toteutuminen	89
4.	Johtokunnan esitys vuoden 2019 tuloksen käsittelystä	89
5.	Tilinpäätöslaskelmat	90
5.1	Tuloslaskelma	90
6.	Rahoituslaskelma	90
7.	Tase	91
8.	Sosiaalialan osaamiskeskus Verson tilinpäätöksen liitetiedot	92
	Vuoden 2019 tilinpäätöksen allekirjoitus	94
	Luettelo käytetyistä kirjanpitokirjoista	95

1 Johtajan katsaus

1.1 Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

Juha Sipilän valmisteleman Sote- ja maakuntauudistuksen kaatuessa keväällä 2019 loppuvuosi oli kehittämisen osalta uuden suunnan hakemista. Valtakunnallisia, edellisen hallituksen tilaamia sosiaalityötä linjaavia selvityksiä valmistui useita, mutta rakenne, missä niiden viitoittamaa kehittämistyötä oli tarkoitus tehdä, jäi toteutumatta. Sisältöjä näistä selvityksistä (mm. Sosiaalityön tiekartta 2030 sekä Sosiaalityön tutkimus- ja kehittämisen rakenteet) siirrettiin kuitenkin uuteen hallitusohjelmaan. Hallitusohjelman toimeenpanoa valmisteltiin syksyn 2019 aikana ja varsinaiset kehittämistyön linjaukset ja rahoitushaut toteutuivat vasta vuonna 2020. Toimintaympäristön muutosten myötä Versossa käynnistettiin loppuvuodesta strategiaproessi yhdessä johtokunnan kanssa. Strategia valmistuu keväällä 2020.

Versossa päättyi vuonna 2019 kolme hanketta. Sosiaalista kuntoutusta mallintava ProSos -hanke päättyi 31.7.2019. Mielenterveyden, päihteiden, rahapelipelaamisen ja lähisuhdeväkivallan yhteyksien havaitsemista ja kirjaamisen systematisoiva Neljän tuulen -hanke päättyi 31.10.2019. Yhteisenä hankkeena koko toiminta-alueella (IU ja PH) ja valtakunnassa toteutettiin Kantaan siirtymistä valmiste-

levaa Kansa-koulu -hanke, joka päättyi 31.12.2019. Valtakunnallisesti yhtenevällä tavalla kehitetyn kirjaamisen kehittäminen nähtiin tiedon laadun ja hyödynnettävyyden vuoksi tärkeänä, mutta jatkorahoitusta kehittämistyölle ei ole saatu järjestymään. Uusina hankkeina käynnistyivät HuuMa sekä Pähee 2.0. Nämä hankkeet puuttuivat Verson vuoden 2019 budjetista.

Sosiaalialan osaamiskeskusjohtajista koostuva valtakunnallinen verkosto oli aktiivisesti mukana sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen tekemisessä tapaamalla mm. perhe- ja peruspalveluspalveluministerin, Osaamisella soteen sekä TKI muutosohjelman vastuuhenkilöitä, STM:n virkamiehiä ja Sosnetin ja THL:n tutkijoita. Lisäksi teimme yhteisiä lausuntoja keskeisistä lakiluonnoksista ja kävimme kuultavina sosiaali- ja terveysvaliokunnassa.

Verson tilinpäätös vuodelta 2019 on noin 65 000 euroa voitollinen. Verson perustoiminnan, ehkäisevän seutukoordinaation sekä sosiaali- ja potilasasiamiestoiminnan tulokset olivat positiivisia. Perustoiminnan ylijäämästä noin kolmasosa selittyi sillä, että johtajan ja ehkäisevän työn seutukoordinaattorin 50 prosentin työpanos myytiin Päijät-Hämeen maakuntavalmisteluun ajalle 1.1-31.3.2019. Ehkäisevän työn budjetista jäi lisäksi käyttämättä noin 10 000 euroa. Vuonna 2018 päättyneiden kärkihankkeiden kulut/tulot arvioitiin vuoden 2018 tilinpäätökseen liian pieniksi ja hankkeista kirjautui vuodelle 2019 tuloa 32 000 euroa. Verson ylijäämä/alijäämä tilillä on vuoden 2018 hyvän tuloksen jälkeen 188 872 euroa.

Alla olevassa taulukossa on tuotu esille Verso liikelaitoksen tuotot ja kulut ilman rahoituseriä vastuuyksiköittäin.

Tulosityksikkö	Tulosalue	Tuotot	Kulut	Toimintakate
20500000	Verso perustoiminta	309 999	-256 112	53 887
20500001	Sosiaaliasiameistoiminta	140 551	-134 710	5 841
20500002	Projektitoiminta	449 731	-465 256	-15 525
20500004	Ehkäisevä seutukoordinaatio	83 622	-62 646	20 976
2050	Verso-liikelaitos	983 903	-918 724	65 179

1.3 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Liikelaitoksen toiminta jatkuu tilikaudella 2020 pienemmällä volyymilla kuin vuonna 2019, sillä kolme hanketta päättyi vuonna 2019 ja uusista hankkeista ei ole vielä tietoa. Kaksi hanketta jatkaa vuonna 2020 ja LAPE -agenttitoimintaa jatketaan yhdessä Päijät-Hämeen sivistystoimien kanssa, siten että LAPE -hankkeen liikaa kerättyä omarahoitusta käytetään osana toiminnan rahoittamista. Vuosien 2018-2019 toiminnan positiiviset tulokset lieventävät toiminnan rahoitukseen kohdistuvia riskejä.

1.3 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä

Toiminnan merkittävimmät riskit liittyvät osaamiskeskusten valtionosuuden toteutumisen epävarmuuteen. Valtionosuutta on esitetty leikattavaksi kolmesta miljoonasta kahteen miljoonaan jo useampana vuonna, mutta rahoitus on aktiivisen vaikuttamistoiminnan johdosta pysynyt lähes nykyisellä tasolla. Vuoden 2020 rahoitus koko osaamiskeskustoimintaan kasvoi 100 000 euroa, josta Verson osuus on 4,6 %. Toinen riskitekijä liittyy hankkeiden rahoituksen toteutumiseen. Hankkeiden rahoituspäätösten saanti voi viipyä, joten toiminnan korjaamiseksi ei siten saada nopeasti palautetta. Kaikille hankkeille saatetaan siten tulla kuluja, joita hankerahoittajat eivät hyväksy, jolloin ne jäävät Verson maksettavaksi. Samoin osassa hankkeita (mm. kärkihankkeet) tilintarkastuskulut jäävät hankkeen hallinnoijan maksettaviksi. Vuonna 2018 päättyneiden kärkihankkeiden (LAPE, Pähee OTE sekä LAPE -agentti) valtionavustusselvityksistä ei ole vielä saatu päätöksiä. Hyvinvointiyhtymän sisäisiä (strategia- ja tukipalveluyksikön toiminnoille kohdistamia) kuluja ei välttämättä hyväksytä kokonaisuudessaan (koska hankkeissa hallintokulut eivät voi ylittää 15 %), jolloin ne jäävät Verson muusta rahoituksesta katettavaksi.

1.4 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Sisäistä valvontaa toteutetaan sekä omana toimintana että koko Hyvinvointikuntayhtymän tasolla. Toimintaa seurataan ja raportoidaan kuukausiraporteissa, joissa avataan talouden toteumaa myös toiminnan näkökulmasta. Liikelaitoksessa noudatetaan kuntayhtymän ohjeita ja huolehditaan siitä, että toimintaa toteutetaan rahoittajien (valtio, kunnat ja kuntayhtymät sekä hankerahoittajat) edellyttämällä tavalla, jotta tulot toteutuvat suunnitellusti ja toiminnan aiheuttamat kulut saadaan katettua.

2 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

2.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen

Sosiaalialan osaamiskeskus Verso liikelaitos Tuloslaskelma ja sen tunnusluvut (1000 eur)

(1000 €)	1.1.-31.12.2019		1.1.-31.12.2018	
Liikevaihto	379		525	
Liiketoiminnan muut tuotot	605		1 149	
Tuet ja avustukset kunnalta/kuntayhtymältä	0		0	
Materiaalit ja palvelut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-5		-10	
Palvelujen ostot	-190	-195	-404	-414
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-561		-857	
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-96		-146	
Muut henkilösivukulut	-17	-674	-31	-1 034
Liiketoiminnan muut kulut	-50	-50	-53	-53
Liikeylijäämä(-alijäämä)	65		172	
Tilikauden ylijäämä(-alijäämä)	65		172	
Sijoitetun pääoman tuotto, %	15,0		32,0	
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	15,0		32,0	
Voitto, %	17,2		32,8	

Sijoitetun pääoman tuotto, %

$100 \cdot (\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Kunnalle/kuntayhtymälle maksetut korkokulut} + \text{Muille maksetut korkokulut} + \text{Korvaus peruspääomasta}) / (\text{Oma pääoma} + \text{Sijoitettu korollinen vieras pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset})$

Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %

$100 \cdot (\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Kunnalle maksetut korkokulut} + \text{Korvaus peruspääomasta}) / (\text{Oma pääoma} + \text{Lainat kunnalta/kuntayhtymältä} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset})$

Voitto, %

$100 \cdot (\text{Yli-/alijäämä ennen varauksia} / \text{Liikevaihto})$

2.2 Toiminnan rahoitus

Sosiaalialan osaamiskeskus Verso liikelaitos Rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut (1000 eur)

(1000 €)	1.1.-31.12.2019		1.1.-31.12.2018	
Toiminnan rahavirta				
Liikelylijäämä(-alijäämä)	65		172	
Rahoitustuotot ja -kulut	-0	65	0	172
Toiminnan ja investointien rahavirta	65		172	
Rahoituksen rahavirta				
Lainakannan muutokset				
Lainojen vähennys kuntayhtymältä	-424	-424	-24	-24
Oman pääoman muutokset				
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Saamisten muutos kuntayhtymältä	-116		0	
Saamisten muutos muilta	530		-401	
Korottomien velkojen muutos muilta	-56	358	13	-389
Rahoituksen rahavirta	-65		-413	
Rahavarojen muutos	0		-241	
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.	0		0	
Rahavarat 1.1.	0		241	
Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä 5 vuodelta, 1000€	157,5		158,8	
Laskennallinen lainanhoitokate			3,3	
Kassan riittävyys (pv)	0,0		0,0	
Quick ratio	3,0		1,3	
Current ratio	3,0		1,3	

Laskennallinen lainanhoitokate

(Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä + Korkokulut) / (Korkokulut + Laskennalliset lainanlyhennykset)

Kassan riittävyys (pv)

365 pv x Rahavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella

Quick ratio

(Rahat ja pankkisaamiset + Rahoitusarvopaperit + Lyhytaikaiset saamiset) /
(Lyhytaikainen vieras pääoma – Saadut ennakot)

Current ratio

(Vaihto-omaisuus + Lyhytaikaiset saamiset + Rahoitusarvopaperit + Rahat ja pankkisaamiset) /
(Lyhytaikainen vieras pääoma – Saadut ennakot)

Sosiaalialan osaamiskeskus Verso liikelaitos Tase ja sen tunnusluvut (1000 €)

VASTAAVAA	2019	2018
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset	381	795
Lyhytaikaiset saamiset	381	795
Myyntisaamiset	0	123
Saamiset kuntayhtymältä sis.	116	0
Muut saamiset	1	11
Siirtosaamiset	264	661
Rahat ja pankkisaamiset	0	0
VASTAAVAA YHTEENSÄ	381	795
VASTATTAVAA	2019	2018
OMA PÄÄOMA	254	189
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	189	17
Tilikauden alijäämä (yliäämä)	65	172
VIERAS PÄÄOMA	127	607
Lyhytaikainen	127	607
Lainat kuntayhtymältä	0	424
Ostovelat	5	4
Muut velat	14	20
Siirtovelat	108	160
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	381	795
Omavaraisuusaste, %	66,7	23,7
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	12,9	60,0
Kertynyt ylijäämä	254,0	188,9
Lainakanta 31.12.	0	424
Lainat ja vuokravastuut 31.12.	4	424
Lainasaamiset 31.12.	0	0

Omavaraisuusaste, %

100*(Oma pääoma + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset) / (Koko pääoma - Saadut ennakot)

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

100*(Vieras pääoma - Saadut ennakot) / Käyttötulot

Kertynyt ylijäämä(alijäämä) (1000 €)

Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden alijäämä (yliäämä)

Lainakanta 31.12. (1000 €)

Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat + Korottomat velat

Lainat ja vuokravastuut 31.12. (1000 €)

Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat) + Vuokravastuut

Lainasaamiset 31.12. (1000€)

Sijoituksiin merkityt joukkovelkakirjalainasaamiset ja muut lainasaamiset

3 Talousarvion toteutuminen

3.1 Seurantaa koskeva sääntely

Verson johtokunta on antanut talousarviossaan (johtokunta 4.10.2018 § 13) liikelaitoksen vastuualuekohtaiset euromääräiset tavoitteet tuotoista ja kuluista sekä sanalliset tavoitteet vastualueiden toiminnasta ja arvioinnista. Seuraavissa alakohdissa tuodaan vastuualuekohtaisesti esille toiminnan tavoitteiden toteutumista ja tuottojen ja kulujen toteutuma erillisessä taulukossa vastuualueittain. Tuloslaskelmaosan, investointiosan ja rahoitusosan toteutuminen tulee esille seuraavassa kappaleessa. Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymän talousarviossaan (Yhtymäkokous 16.12.2018 § 19) liikelaitokselle antaman sitovan tavoitteen toteutuminen on viimeisessä kappaleessa.

3.2 Verson tehtävät

Verso toimii osaamiskeskustoiminnasta annetun asetuksen mukaisesti itäisen Uudenmaan ja Päijät-Hämeen alueella. Laki määrittelee osaamiskeskusten tehtävät, mutta lisäksi kunta- ja kuntayhtymätoimijat tuovat osarahoittajina esille odotuksiaan Versoa kohtaan. Verso tekee yhteistyötä myös järjestöjen ja muiden kolmannen sektorin toimijoiden sekä oppilaitosten ja yliopistojen kanssa. Toimintaa johtaa johtaja yhdessä johtokunnan kanssa.

Verson henkilöstö jakautuu kolmeen ryhmään: valtionavustuksella sekä kuntien rahoituksella rahoitettuun perustoimintaan, kuntatoimijoiden erikseen rahoittamaan toimintaan (sosiaali- ja potilasasiamiestoiminta ja ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön seudullinen koordinaatio Päijät-Hämeessä) sekä hankkeiden henkilöstöön.

Perustoiminnassa työskenteli vuonna 2019 2,7 henkilöä (johtaja, suunnittelija, kehittäjäsosiaalityöntekijä 0,2 sekä 0,5 sihteerä) Sosiaali- ja potilasasiamiestoiminnassa on 2 henkilöä. Ehkäisevässä päihde- ja mielenterveyshankkeiden seutukoordinaatiossa toimi yksi henkilö. Hankkeisiin toimi vuoden aikana 4,5 -7,5 työntekijää.

3.3 Perustoiminta

3.3.1 Tavoitteet vuodelle 2019

Aktiivinen rooli sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisrakenteen toteuttamisessa

Sosiaalihuollon osaamisen vahvistaminen muuttuvassa ympäristössä

Osallisuuteen ja kohtaamiseen tukevan osaamisen kehittäminen

3.3.2 Toiminta

Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisrakenteita tehtiin vuonna 2019 eri tasoilla ja Päijät-Hämeen maakunnan valmisteluun osallistuttiin alkuvuonna mm. myymällä 50 % johtajan ja ehkäisevän työn seutukoordinaattorin työpanosta valmisteluun. Valmisteluvastuulla olivat valinnanvapauskokonaisuus, sote-TKIO sekä Hyte-rakenne. Erityisesti jälkimmäisen ja myös LAPE muutosohjelman kautta yhteistyö kuntien kanssa oli tiivistä. Uudenmaan osalta haasteena oli osin löytää roolia valmisteluista. YTA tasaisen valmistelun käynnistyminen toi Verson molemmat alueet, alueiden intressit ja toimijat uudella tavalla samaan pöytään.

Valtakunnallisesti osaamiskeskusten toimintaa linjaava Osaamiskeskustoiminnan neuvottelukunta päätti vuonna 2018 käynnistää sote- uudistukseen liittyvä sosiaalialan osaamiskeskusten hallinnollista asemaa ja toimintaa koskevan selvityksen. Selvityshenkilö Anu Muuri laatima selvitys valmistui alkuvuodella 2019. Selvityksessä otetaan kantaa taloudellisten toimintamahdollisuuksien vahvistamiseen sekä yhteistyön tiivistämiseen mm. THL:n sekä sosiaalityön yliopistoverkoston Sosnetin kanssa. Sosiaalialan osaamiskeskukset olivat vuonna 2019 edelleen aktiivisesti mukana valtakunnallisessa sosiaalialan kehittämisessä muun muassa tapaamalla tutkimus- ja kehittämistyötä linjaavia ja tekeviä tahoja sekä laatimalla yhteisiä lausuntoja lakiluonnoksiin.

Verson suunnittelija osallistui Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän vuosien 2018-2019 aikana järjestämään LEAN-valmennukseen ja toimii Versossa yhtenä prosessivastaavana. Valmennukseen sisältyvässä LEAN-kehittämishankkeessa syntyi toimintamalli/prosessi, millä kehittämisideoita on hyvä systemaattisesti työstää Versossa. Kehittämistoiminta on vuonna 2019 vahvistunut eri suuntaan tapahtuvaksi verkostoyhteistyöksi sekä Päijät-Hämeessä että itäisellä Uudellamaalla

Alla listattuna Verson viime vuoden aamukahveja, aiheita ja alustajia sekä Päijät-Hämeessä että itäisellä Uudellamaalla

Aika	Alustaja	Aihe	Osallistujat
7.1. Lahti	Vesa Anttila	Itsemääräämisoikeus ja edunvalvonta	97
7.3. Porvoo	Monica Blomqvist-Åkermarck ja Petteri Heino	Esimiesten tietopaketti / kirjaamisvalmennus	40
19.3. Lahti	Tiina Hämäläinen Hanna Falk ja Katri Viitasalo	Köyhyys ja sosiaalityö	56
26.4. Porvoo	Pamela Stenberg	Sosiaaliamiesselvitys (I-U)	5
26.4. Lahti	Tarja Laukkanen	Sosiaaliamiesselvitys (P-H)	4
13.3. Porvoo	Mervi Makkonen	Porvoon Liiku toiminnan esittely	3
9.5. Porvoo	AVI:n henkilökunta	Sosiaalihuollon palvelujen valvontakoulutus (4h)	55
27.5. Lahti	Marjukka Heikkilä	Lapsen edunvalvonta lastensuojelu- ja rikosprosessissa	21
27.5. Porvoo	Pamela Stenberg ja Monica Blomqvist-Åkermarck	IU sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaajaselvityksen tulokset	8
11.6. Porvoo	Tiina Hämäläinen ja Mervi Piironen	PRO SOS ja kokemusohjaustoiminta	11
5.9. Porvoo	Helena Heinonen ja Janne Nikkinen	Neljän tuulen implementointi IU: teemana päihitteet	100
11.11. Porvoo	Marjukka Heikkilä	Lapsen edunvalvonta lastensuojelu- ja rikosprosessissa	10
20.11. Porvoo	Helena Heinonen ja Anna-Maria Isola	Neljän tuulen implementointi IU: teemana mielenterveys	25
29.11. Lahti	Tarja Laukkanen	Asiakkaan asema ja oikeudet	16
4.12. Porvoo	Katarina Kontu ja Martina Nygård	VAMO-koulutus vammaispalveluissa työskenteleville	6

3.3.3 Verkostot Päijät-Hämeessä ja itäisellä Uudellamaalla

Versolle tärkeässä alueellisessa yhteistyössä tavoitteellinen verkostotyö on ensisijaisen tärkeä väline. Päijät-Hämeessä hyvinvointikuntayhtymän käynnistymisen jälkeen substanssiryhmäkohtaisten verkostojen sijaan Päijät-Hämeessä alkoi korostua teemallisten verkostojen tarve. Asiakkaat mukaan ottavan verkostossa koettiin tarve linjata toimintaa uudestaan ja kehittämistä on tehty yhtymätasoisesti. Päijät-Hämeessä on sosiaalityön kehittäjäverkosto, jossa alkuvuonna kehitettiin tapoja lisätä sosiaalityöntekijöiden hakeutumista alueelle töihin (vetovoimaa) sekä työhyvinvointiin ja osaamisen ylläpitoon liittyviä tekijöitä (pitovoima). Loppuvuodesta koottiin sosiaalityön tiekarttaa, jonka pohjalta kehittämistyö jatkuu vuonna 2020. Loppuvuonna käynnistettiin myös terveysosiaalityön organisoitumiseen ja toiminnan kehittämiseen tähtäävä selvitys. Muina viime vuonna kokoontuneina verkostoina Päijät-Hämeessä olivat kirjaamisvalmentajaverkosto, ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön alueelliset verkostot, ehkäisevä työn sekä ongelmapelaamisen ja pelihaittojen eh-

käisyn verkosto, perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyn verkosto, päihde- ja mielenterveysverkostojen yhteinen verkosto. Verkostot kokoontuivat 2-6 kertaa toimintavuoden aikana.

Verkostojen toiminta itäisellä Uudellamaalla ei toimintavuonna ollut niin tiivistä ja säännöllistä, mitä aikaisempina vuosina on ollut. Huomattiin, että ajoittain oli vaikeata saada ammattilaisia tulemaan mukaan. Syynä mm. henkilöstövaje ja kova työtaakka kunnissa. Kokeiltiin myös syksyllä parissa verkostossa kiertävää puheenjohtajuutta niin, että verkostojen puheenjohtajat tulivat kunnista, mistä se vahva substanssiosaaminen löytyy.

Verkostot kokoavat itäisen Uudenmaan sosiaalialalla toimivia ammattilaisia yhteen ja tarjoavat kollegiaalista vertaistukea sekä yhteisen kehittämisalustan. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus-ohjelma tuo myös erilaisia tarpeita kokoontua yhteen yli kunta- ja organisaatorajojen ja haastaa sekä alueen kunnat että myös Verson tiiviimpään yhteistyöhön. Tarve mm. yhteneväisille kriteereille ja toimintatavoille korostuu ja verkostot ovat jakamisen ja yhteisen keskustelun luontevia paikkoja.

Viime vuonna kokoontuneina substanssiverkostoja Itäisellä Uudellamaalla olivat: aikuissosiaalityön joh-

tavien ja päälliköiden verkosto, lastensuojelun, mielenterveys- ja päihdetyönverkosto, vanhustyön esi-
miesten ja johdon verkosto, maahanmuuttotyönver-
kosto, vammaistyönverkosto, kirjaamisvalmentajien
verkosto sekä IU tiedonhallinnon verkosto. Näiden
lisäksi kokoontui myös pieni työrukkasryhmä Helena
Heinosen (Neljän tuulen hanke) johdolla muutaman
kerran suunnittelemaan Neljän tuulen implementoin-
ti itäisellä Uudellamaalla. Verkostot kokoontuivat 1-3
kertaa toimintavuoden aikana.

3.3.4 Valtakunnalliset verkostot ja yhteistyö

Verso on osallistunut erilaisten valtakunnallisten
verkostojen toimintaan seuraavasti:

- Osaamiskeskusjohtajien verkosto
- Osaamiskeskusten yleissuunnittelijoiden
verkosto
- Uudenmaan SyTy ohjausryhmä
- Perhekeskusverkosto (THL)
- Kansa-koulu -hankkeen ohjausryhmä
- Pro Sos -hankkeen ohjausryhmä
- Omaistoinnin neuvottelukunta
(Itäinen Uusimaa)
- Ehkäisevän päihdetyön alueellisten
- asiantuntijoiden ryhmä (THL)
- Paikallinen alkoholipolitiikka (PAKKA)
kehittäjäverkosto (THL)
- Sosiaalityön tutkimuksen seuran hallitus
- Vanhustyö lehden julkaisutoimikunta

3.3.5 Viestintä

Verson kotisivut ovat osoitteessa <https://www.phhyky.fi/fi/yhtyma/verso>. Verson uutiskirje, Verso-Info, ilmestyy keskimäärin kuukausittain (pois lukien ke-
sä-heinäkuu) sekä Päijät-Hämeessä että itäisellä Uu-
dellamaalla. Uutiskirjeessä kerrotaan Verson ajankoh-

taisista kuulumisista sekä tiedotetaan tulevista tapah-
tumista. Verson Facebook -sivuille päivitettiin tietoja
mm. ajankohtaisista koulutuksista ja muista tilaisuuk-
sista sekä julkaisuista. Sivuille on lisätty myös pidet-
tyjen tilaisuuksien tallennuksia. Verson Facebook -si-
vuja seuraa on noin 600 henkilöä <https://www.facebook.com/sosiaalialanosamiskeskusverso/>. Twitter
tilin käyttö on jäänyt vähäiseksi ja aktivoitunut mm.
koulutusten aikana.

3.3.6 Arviointi ja talouden toteuma

Verso pyrki vastaamaan tavoitteisiinsa kaikilla toi-
minnan tasoilla, paikallisesti, alueellisesti ja valta-
kunnallisesti. Kehittämiskeskusteiden ja uusien maa-
kuntien toimintojen suunnittelu oli aktiivista alku-
vuonna 2019, mutta haki uutta suuntaa loppuvuo-
den ajan.

Osaamisen vahvistamisessa merkittävässä roolis-
sa oli kehittämishankkeissa tehtävä työ. Osaamisen
vahvistamisessa myös verkostoilla ja koulutuksilla on
merkittävä rooli. Osallisuuteen liittyvän osaamisen
kehittämistä on edistetty kaikissa hankkeissa sekä
verkostoissa. ProSos -hankkeen toisena työpaketti-
na pilotoitiin kokemusohjaajatoimintaa aikuissosi-
aalityön työkaluna. Osallisuuden teema oli vahvasti
esillä myös Hyte- valmistelussa ja Neljän tuulen toi-
mintamalliin liittyen.

Kaikkien työntekijöiden osaamista hyödynnettiin
yksittäisiä hankkeita laajemmin myös verkostoissa ja
hankkeiden välisessä yhteistyössä. Palautteen kerää-
minen voisi olla systemaattisempaa.

Henkilöstö

Kirsi Kuusinen-James, johtaja

Monica Blomqvist-Åkermarck, suunnittelija

Outi-Mari Sarala, kehittäjäsosiaalityöntekijä
(31.5.2019 asti)

Sanna Keskikylä kehittäjäsosiaalityöntekijä
(19.8.2019 alkaen, osa työpanoksesta Pähee 2.0
hankkeelle)

Mervi Hietaranta (50 % perustoiminta, 50 % hank-
keiden sihteeri)

Verson perustoiminnan tulot ja menot:

	TP 2018	TA 2019	Toteuma 2019	TA %	Ed.vuod.muutos %
Tuotot	286 170	240 293	309 999	129,0 %	8,3 %
Kulut	-164 490	-240 293	-256 112	106,6 %	55,7 %
Toimintakate	121 679	0	53 887	**	-55,7 %

3.4 Sosiaali- ja potilasasiamiestoiminta

Tavoitteet ja toiminta

Potilasasiamiestoiminta on laajentunut Versossa vuoden 2019 aikana. Potilasasiamiestoimintaa on tuotettu 1.1.2019 alkaen kaikille viidelle itäisen Uudenmaan alueen kunnille, Specsavers Optikko Porvoolle ja elokuusta 2019 lähtien myös Loviisan terveystalvet Oy:lle. Potilasasiamiespalvelun lisäksi Verso tuottaa sosiaaliamiespalvelua edelleen kaikille viidelle itäisen Uudenmaan kunnalle sekä Päijät-Hämeessä hyvinvointiyhtymän alueen sekä Heinolan ja Sysmän kunnille.

Koko Verson toiminta-alueelta tehtiin sosiaaliamiehille vuoden 2019 aikana yhteensä 480 yhteydenottoa. Yhteydenotot kasvoivat hieman verrattuna vuoteen 2018, jolloin yhteydenottoja oli 461. Viidennen yhteydenotoista koski vammaispalvelujen palvelutehtävää. Seuraavaksi eniten yhteydenottoja tuli työikäisten palvelujen, iäkkäiden palvelujen ja lastensuojelun palvelutehtävistä.

Vuoden 2019 aikana sosiaaliamiehille saapuneista yhteydenotoista noin yksi neljäsosa koski sosiaalityön tai -ohjauksen palveluja. Seuraavaksi eniten yhteydenotot koskivat täydentävää/ehkäisevää toimeentulotukea, asumispalveluja sekä henkilökohtaisen avun palvelua. Oppilashuollon kuraattoritoimintaa koskevia yhteydenottoja ei tullut vuoden aikana yhtään ja varhaiskasvatuksen toimintaan liittyviä yhteydenottoja tuli koko vuoden aikana vain yksi.

Terveystalvet koskevia yhteydenottoja tehtiin potilasasiamiehille itäiseltä Uudeltamaalta vuoden aikana yhteensä 172. Suurin osa yhteydenotoista koski kuntien avosairaanhoidon ja hoidon toteuttamista.

Asiamiehet ovat vuoden 2019 aikana osallistuneet aktiivisesti alueillaan eri kokoonpanoilla toimiviin yhteistyö- ja kehittämisverkostoihin. Itäisen Uudenmaan sosiaali- ja potilasasiamies on asiakas- ja potilastyön lisäksi käynyt yhdessä osaamiskeskusten johtajan ja suunnittelijan kanssa tapaamassa itäisen Uudenmaan kuntien sosiaali- ja terveystoimen johtoryhmiä ja keskustelemassa heidän toiveistaan liittyen asiamiestoimintaan alueella. Itäisen Uudenmaan sosiaali- ja potilasasiamies on myös osallistunut mielenterveys- ja päihdeasumismispalveluiden ohjaus- ja neuvontakäynteihin sekä osallistunut alueellisen kuljetuspalveluiden kilpailutuksen asiakkaiden kuulemistilaisuuteen tavoitteena asiakasosallisuuden edistäminen. Lisäksi Sosiaali- ja potilasasiamies on laatinut huhtikuussa valmistuneen selvityksen sosiaalityöntekijöiden ja -ohjaajien työntekijätilanteesta itäisen Uudenmaan kunnissa.

Päijät-Hämeen alueen sosiaaliamies on toiminut vuonna 2019 Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän laadunhallinnan, asiakas- ja potilasturvallisuuden ohjausryhmän jäsenenä. Lisäksi sosiaaliamies on ollut mukana Päijät-Hämeen alueen sosiaalityön kehittämistyöryhmässä, työikäisten palvelujen asiakasraatitoiminnan suunnittelutyössä ja asiakasosallisuuden kehittämistyössä. Loppuvuodesta Päijät-Hämeen alueen sosiaaliamies koulutti henkilöstöä sosiaalihuollon asiakkaan asemaan ja oikeuksiin liittyvissä kysymyksissä. Lisäksi sosiaaliamies kävi kertomassa sosiaalihuollon asiakkaiden oikeuksista ja sosiaaliamiespalvelusta hyvinvointiyhtymän perehdytystilaisuuksissa yhtymän uusille työntekijöille, Lahden ammattikorkeakoulun opiskelijoille ja ikäihmisille PalveluSantran järjestämällä palvelupäivillä Heinolassa.

Molemmat asiamiehet osallistuivat Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän vuosien 2018-2019 aikana järjestämään LEAN-valmennukseen ja toimivat Versossa prosessivastaavina. Valmennukseen sisältyvässä LEAN-kehittämishankkeessa asiamiehet kehittivät sosiaaliamiehen selvityksen laatimisprosessia. Asiamiesten antamat vuoden 2018 selvitykset valmistuivat keväällä 2019 ja ne esiteltiin henkilöstölle sekä itäisellä Uudellamaalla että Päijät-Hämeessä. Asiamiehet ovat vuoden 2019 aikana ottaneet asiakastyössä käyttöön myös sähköisen etäyhteyden.

Henkilöstö

Tarja Laukkanen
Pamela Stenberg

Sosiaali- ja potilasasiamiestoiminnan tulot ja menot:

	TP 2018	TA 2019	Toteuma 2019	TA %	Ed.vuod.muutos %
Tuotot	130 635	140 688	140 551	99,9 %	7,6 %
Kulut	-135 503	-140 688	-134 710	95,8 %	-0,6 %
Toimintakate	-4 868	0	5 841	**	-220,0 %

3.5 Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön seutukoordinaatio

Ehkäisevä työ on osa terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä. Ehkäisevän työn seutukoordinaatio koskee maakunnassa tehtyä ehkäisevää päihdetyötä, edistävää mielenterveystyötä, pelihaittojen sekä perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyä. Se rakentuu toiminnallisessa vuorovaikutuksessa Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän, alueen kuntien ja niiden toimijoiden kesken. Keskeisiä työtä ohjaavia lakeja ovat Kuntalaki, Sosiaalihuoltolaki, Terveydenhuoltolaki sekä Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä.

Tavoitteet ja toiminta

Päijät-Hämeessä ehkäisevällä työllä on vahvat, jo kymmenvuotiset, rakenteet. Kolme seutukoordinaatioryhmää vastaa neljän tuulen ilmiöihin kiinnitettyjen toimintasuunnitelmien (Arki terveeksi – mieli hyväksi 2018-2021 ja Tavoitteena turvallisuus 2017-2020) tavoitteiden mukaisen toiminnan seurannasta ja arvioinnista. Toimintasuunnitelmat on hyväksytty kunnissa ja ne tukevat kuntien omiin suunnitelmiin perustuvaa toimintaa.

Seudullisen koordinaatiotehtävän keskiössä on tukea kuntia sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoita ehkäisevän työn järjestämisessä ja toteuttamisessa. Tehtäviin kuului vuonna 2019 asiantuntijatu- en tarjoaminen kuntien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille lakisääteisen toiminnan (mm. ehkäisevä työ kuntien perustyönä, Päihdetilannekysely 2019) sekä erilaisten kehittämisprosessien (mm. Alkoholin riskikäytön tunnistaminen, puheeksiotto ja hoitoonohjaus -toiminnan laajentaminen PHHY-KY avosairaanhoidon, poliklinikoille ja vuodeosastoille; Perhe- ja lähisuhdeväkivallan varhainen tunnistaminen ja siihen puuttuminen neuvoloissa sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa; Toimintamalli

kiusaamisväkivallan tunnistamiseen ja siihen puuttumiseen lasten ja nuorten palveluissa) muodossa. Kehittämisprosesseihin liittyi usein kirjaamisen kehittäminen, minkä avulla pyrittiin lisäämään ilmiöiden ja ehkäisevän työn näkyväksi tekemistä. Vuoden aikana tunnistettiin ehkäisevän työn tieto-ohjauksen kehittämisen tarve.

Seutukoordinaattorin työn ydin on yhteistoiminnassa, jota tehtiin monen muotoisesti niin valtakunnallisesti, alueellisesti kuin paikallisestikin. Kuluneen vuoden aikana järjestettiin kaksi maksutonta koulutusta, joihin osallistui yhteensä 118 alueen ammattilaista. Seutukoordinaattorin työpanosta myytiin Sipilän hallituksen maakuntauudistuksen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valmisteluun 50 % ajalla tammi-maaliskuu.

Seutukoordinaattori osallistui Päijät-Hämeen Hyvinvointiyhtymän järjestämään LEAN-valmennukseen (2018-2019) kehittämistehtävänään alkoholin riskikäytön tunnistamisen, puheeksioton ja hoitoonohjauksen laajennus Keskussairaalaan ja avosairaanhoidon. Valmennus antoi valtuudet toimia Lean-kehittämisen prosessivastaavana.

Seudullisesti koordinoitua ja alueellisessa yhteistyössä tehtyä ehkäisevää työtä arvioitiin säännöllisesti. Arvioinnin kohteena olivat tavoitteiden toteutuminen sekä toiminnalla aikaansaadut välittömät vaikutukset ja tuotokset. Arviointia tehtiin ydinverkostoissa sekä sidosryhmien kanssa. Toiminta kyettiin järjestämään budjetin puitteissa. Kuukauden työpanoksen osalta palkkoja kirjattiin työpanoksen siirtona HuuMa ja Neljä tuulta hankkeille.

Henkilöstö

Susanna Leimio, seutukoordinaattori

Ehkäisevän seutukoordinaation tulot ja menot:

	TP 2018	TA 2019	Toteuma 2019	TA %	Ed.vuod
Tuotot	87 397	74 190	83 622	**	-4,3 %
Kulut	-64 053	-74 190	-62 646	84,4 %	-2,2 %
Toimintakate	23 344	0	20 976	**	-10,1 %

3.6 Projektit

Toimintavuoden aikana Versossa käynnistyi HuuMa sekä Pähee 2.0 hankkeet. Vuonna 2016 käynnistyneen sosiaalihuollon määrämuotoista kirjaamista kehittävän Kansa-koulu-hankeen lisäksi, vuonna 2019 jatkoi kolme muutakin hanketta: Neljä tuulta, Pro Sos sekä LAPE -muutosagentti hankkeet. LAPE-toiminnan tavoitteet kattavat sosiaali- ja terveyspalvelujen lisäksi laajasti myös kuntien vastuulle jääviä toimialoja, mm. koulutuksen ja varhaiskasvatuksen.

3.6.1 Kansa-koulu kehittämishanke

Kansa-koulu II-hanke päättyi 31.12.2019. Toimintavuoden aikana Verson suunnittelija piti itäisen Uudenmaan sote-esimiehille tarkoitettua kirjaamisvalmennuksen neljän tunnin tietopakettia. Verson alueella on myös säännöllisesti pidetty kirjaamisvalmentajien verkostoja sekä IU että PH alueilla toimintavuoden aikana.

Verson IU alueella on kokoontunut THL:n johdolla ns. IU Tiedonhallinnan verkoston foorumi. Koollekutsujana toimi THL:n Uudenmaan erikoissuunnittelija. Verkostossa on edustajia Verson lisäksi kaikista IU kunnista, sekä sosiaalihuollon substanssiosaajia (sosiaalityöntekijöitä ja kirjaamisvalmentajia) ja tiedonhallinnan- ja järjestelmäasiantuntijoita.

Henkilöstö

suunnittelija/aluekoordinaattori
Monica Blomqvist-Åkermarck (osa-aikaisesti)

3.6.2 Pro Sos -hanke

PRO SOS – uudenlaista sosiaalityötä yhdessä rakentamassa -hanke oli valtakunnallinen (STM) ESR:n ja kuntien rahoittama yhteishanke, jossa oli mukana 7 sosiaalialan osaamiskeskuksen lisäksi myös Jyväskylän yliopisto/Kokkolan yliopistokeskus Chydenius sekä Suomen Kuntaliitto. Hankeen päätavoitteena oli varmistaa vahva asiakaslähtöinen ja vaikuttava sosiaalityö sosiaalihuoltolain hengen mukaisesti muuttuvassa toimintaympäristössä. Päijät-Hämeessä hanke aloitti toimintansa maaliskuussa 2017 tavoitteena kartoittaa ja mallintaa sosiaalinen kuntoutus alueella sekä pilotoida ja mallintaa kokemusohjaustoiminta aikuissosiaalityön työvälineeksi. Päijät-Hämeessä rahoitukseen osallistuivat kaikki alueen kunnat.

Koko hankkeelle saatiin jatkoaikaa vuoden 2019 heinäkuun loppuun asti ja loppuajana muilla hankealueilla kehitettyjä työtapoja ja malleja jalkautettiin myös Päijät-Hämeeseen (mm. Pelillisyyss ja leikillisyyss aikuissosiaalityössä-, Kela-kunta yhteistoimintamalli -, sekä Asiakas osallistuu -yhteiskehittämisen todellisuus ja tulevaisuus -seminaarit). Jatkoha-

kemuksen myötä hankkeeseen palkattiin 20% työosuudella loppuajaksi hankesihteeriksi Mervi Hietaranta (1.9.2018 alkaen).

Henkilöstö

projektikoordinaattori Tiina Hämäläinen (100%)
hankesihteri Mervi Hietaranta (20% alk. 1.9.2018)

3.6.3 LAPE-muutosagentti -hanke

Vuonna 2019 muutosagentti jatkoi toimintasuunnitelman ja kansallisen ohjauksen mukaista työtä Päijät-Hämeessä. Pääpaino vuoden 2019 työssä oli luodun rakenteen tukeminen ja LAPE-akatemioiden suunnittelu ja toteutus. Yhdyspintatyötä on tehty lapsia, nuoria ja perheitä yhdistävien palvelujen, varhaisen tuen ja terveyden ja hyvinvointityön yhteensovittamiseksi konkreettisesti eri toimijoiden yhteistyöllä. Palvelujen ja monitoimijaisen toiminnan kehittämisen lisäksi LAPE-työssä on tarkasteltu lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin tilaa (mm. kouluterveyskyselyn tulokset 2019) ja käynnistetty pohdinta yhteisistä toimenpiteistä.

Valtakunnallisen LAPE-työn päätavoitteena on ollut LAPE-akatemialuonnosten järjestäminen jokaisessa maakunnassa. LAPE-akatemia oli kuntien, kuntayhtymien, seurakuntien ja vastaavien toimijoiden johdolle ja päättäjille suunnattu vuoden 2019 ajan kestävä valmennusprosessi, jonka tavoite oli mm. tukea lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin yhteistä johtamista. Valmennusprosessilla on edistetty lapsi- ja perhelähtöistä toimintaa muutoksessa olevassa toimintaympäristössä. Oppimisprosessi sovitettiin kunkin alueen tarpeisiin. Lisäksi tavoitteena oli vahvistaa sivistystoimen osallistumista ja näkökulmia lapsi- ja perhepalvelujen osalta (hyvinvoinnin johtaminen) kunta- ja maakuntayhteistyössä.

Maakuntatasoinen ohjaus- ja koordinaatio on toteutunut maakunnallisen LAPE-yhteistyöryhmän avulla. Yhteistyöryhmä laati toimintasuunnitelman keskeisistä toimista vuonna 2019. Maakunnallinen perhekeskuskäsikirja sekä viestintäsuunnitelma laadittiin perhekeskustyön tueksi. Maakunnallinen Onks tää normaalia-chat käynnistettiin yhteistyössä kuntien ja hyvinvointiyhtymän toimijoiden kanssa.

Maakunnan alueella on kehitetty myös matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen toimintaa viemällä niihin ammatillista osaamista ja näin helpotettu avun ja tuen hakemista sekä lisätty erilaisten ryhmien toimintaa. Kunnat ovat muun muassa lisänneet lasten ja nuorten matalan kynnyksen harrastusmahdollisuuksia. Myös systeemisen lastensuojelun toimintamallin pilotti käynnistyi Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän lastensuojelussa toukokuussa 2019. Maakunnallisen LAPE-yhteistyöryhmän ja kuntakohtaisten ryhmien toiminnan koordinointi sekä yhteensovittaminen on ollut muutosagentin vastuulla. Muutosagentin toiminnan tavoitteena on ollut myös järjestöjen, kol-

mannen sektorin ja seurakunnan toiminnan nivominen aidommin osaksi lasten ja perheiden palveluverkostoa.

LAPE-työ ja perhekeskuskehittäminen jatkuu osana Tulevaisuuden sote-keskuskehittämistä. LAPE-muutosagentti jatkaa työtä Päijät-Hämeessä vuonna 2020. LAPE-muutosagentti sijoittuu edelleen sosiaalialan osaamiskeskus Versoon. LAPE-siltaus vuonna 2020 ja muutosagentin työskentelyn jatkuminen toteutetaan sosiaalialan osaamiskeskus Verson ja kuntien rahoituksella.

Henkilöstö

Muutosagentti Elina Vesterinen

3.6.4 Neljä tuulta -hanke

Neljän tuulen hanke oli STM:n rahoittama, Terveystieteiden edistämisen määrärahalla toteutettava hanke. Hanke päättyi 31.10.2019. Hankkeen tavoitteena oli seudullisen pilotoinnin kautta rakentaa toimiva valtakunnallinen malli Neljän tuulen (päihde-, mielen-, terveys-, ongelmajärjestelmä- ja lähisuhdeväkivaltatyö) ilmiöihin liittyvien haittojen integroituun ehkäisy- ja hoitotyöhön.

Neljän tuulen hankkeessa mallin rakentamiseksi työ jaettiin kolmeen pääosaan: tietotyö liittyen systemaattiseen kirjaamiseen, pilotointi sekä siihen liittyvä osaamisen vahvistaminen ja varsinainen mallin rakentamisen suunnittelu. Hankkeen toiminta-alueena oli Päijät-Häme, mutta hankkeessa rakennettiin valtakunnallista mallia, joten työkaluja ja toimintaa testattiin myös mm. itäisellä Uudellamaalla. Toiminnan tuloksena syntyi lyhyt kuvaus Neljän tuulen toimintamallin ydinajatuksista, käsikirja työntekijöille toimintamallin käyttämisen tueksi sekä laajempi raportti mallin kehittämisestä. Materiaalit löytyvät Innokylästä kohdasta tuotokset ja tulokset <https://www.innokyla.fi/web/hanke5038076/etusivu>

Henkilöstö

Projektipäällikkö Helena Heinonen
Projektisuunnittelija, kehittäjäasiakas Mervi Piironen osa-aikaisesti ajalla 1.5-31.10.2019

3.6.5 Pähee 2.0 hanke

Pähee 2.0 on Suomen Rakennerahasto-ohjelmaan -Kestävää kasvua ja työtä 2014-2020 perustuva ESR-hanke, joka toteutetaan vuosina 2019-2020. Hanke toteuttaa toimintalinjan 5 Sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta erityistavoitetta 10.1 Työelämän ulkopuolella olevien työ- ja toimintakyvyn parantaminen. Hanke toimii Päijät-Hämeen alueella.

Hankkeen tavoitteena on osatyökykyisten työelämän ulkopuolella olevien henkilöiden työllistymisen ja osallisuuden edistäminen kokeilemalla ja ottamalla käyttöön uusia toimintamalleja. Toisena tavoitteena on luoda maakunnallisia yhteistyörakenteita eri toimialat ylittäen. Hanke tekee tiivistä yhteistyötä Phhykyn sosiaalisen kuntoutuksen ja kuntouttavan työtoiminnan yksiköiden kanssa. Myös Heinolan kaupungin ja Sysmän kuntouttavan työtoiminnan yksiköt ovat mukana hankkeessa järjestettävissä toimenpiteissä

Vuonna 2019 järjestettiin kaksi isoa koulutuskokonaisuutta. IPS-mallin (sijoita ja valmenna-malli) koulutus kohdentui työpajatoiminnan henkilöstölle ja vertaistoimintamallin koulutukseen osallistui sekä työpajojen henkilöstöä että asiakkaita. Koulutusten tarkoituksena oli lisätä sekä henkilöstön että asiakkaiden osaamista ja luoda pohja uusille toimintamalleille, joita on tarkoitus vuonna 2020 keväällä pilotoida yksiköissä. Verkostotyön edistämiseksi Päijät-Hämeen alueelle koottiin koulutettujen työkykykoordinaattoreiden verkosto, joka kokoon-tui vuoden 2019 aikana kolme kertaa. Osatyökykyisen asiakkaan palvelupolkua aloitettiin työstää monialaisen palvelupolkutyöpajan avulla ja työskentely jatkuu vuonna 2020. Palvelupolun kuvaaminen auttaa kartoittamaan, mistä palvelupolun vaiheista halutaan parempaa ymmärrystä. Yhteisen kuvaamisen kautta on mahdollista nostaa esiin kriittisiä kohtia ja kehittämistarpeita.

Palvelupolkutyöpajan tarkoituksena on myös ole-massa olevan palvelutarjonnan kuvaaminen näkyväksi. Henkilöstön prosessikoulutus alkoi Phhykyn työikäisten palveluiden henkilöstölle. Koulutus toteutetaan prosessinomaisena ja tavoitteena on kehittää työyhteisöjen ratkaisukeskeisiä työtapoja sekä edistää kokeilukulttuurin kehittymistä. Tämä prosessi jatkuu myös vuonna 2020. Työ- ja toimintakyvyn arviointiosaamisen kehittämistyötä ja toimenpiteitä suunniteltiin vuoden 2019 aikana yhteistyössä Kelan ja perusterveydenhuollon edustajien kanssa. Toimenpiteet sijoittuvat vuoteen 2020.

Henkilöstö

Päivi Kaukovuo-Nykänen, projektipäällikkö
Outi-Mari Sarala (80%), kehittäjäsosiaalitoimintakäyttäjä 1.1.-31.5.2019
Sanna Keskikylä (80%), kehittäjäsosiaalitoimintakäyttäjä alk. 19.8.2019
Mervi Hietaranta (20%), hankesihteeri
Outi Sten, hankesuunnittelija alk. 5.8.2019

Hankkeen rahoitus 75% prosenttia (322 077€) tulee ESR:n ja valtion taholta ja loput 25 % (107 359€) hankkeen toteuttajan omavaroituksista.

3.6.6 HuuMa -Päijät-Häme, huumeeton maakunta

Sosiaali- ja terveysministeriön myöntämää avustusta terveyden edistämisen määrärahasta saava HuuMa -hanke alkoi vuoden 2019 alussa. Kumppanuussopimuksen allekirjoittivat alueen kunnat, hyvinvointikuntayhtymä sekä laajasti eri järjestöt. Hankkeen osatoteuttajana toimi Lahden ammattikorkeakoulu. Nuorten huumeidenkäytön ehkäisemiseen tähtäävässä hankkeessa muotoillaan konseptia kattavan, vaikuttavan ja kustannustehokkaan edistävän ja ehkäisevän työn tekemiseksi.

Kolmevuotisen HuuMa -hankkeen ensimmäinen vuosi painottui hankkeen toiminnan suunnitteluun ja käynnistämiseen sekä asiakasymmärryksen keräämiseen mm. palvelumuotoilun keinoin. Ohjausryhmä kokoontui kolme kertaa ja muotoiluryhmä niin ikään kolme kertaa, nuorten työpajoja järjestettiin useita. Vierailuja tai kehittämisen fasilitointeja oli lähes jokaisessa kunnassa. Hankkeessa tehtiin alkuselvitys, johon liitettiin tietoa kunnille tehdystä nuorilähtöisen

tiedon selvityksestä. Lisäksi tehtiin arviointisuunnitelma. EHYT ry:n toteuttamat Hubu-tunnit varattiin jokaiseen kuntaan. Alakoulun opettajille suunnatun Juteltaisko?-mallin koulutus tuli täyteen. MLL:n Juttutamo -koulutusta jouduttiin siirtämään, mutta pilottiin saatiin mukaan kaksi kuntaa vuodelle 2020. Seudun nuorisotyöntekijöille järjestettiin koulutuspäivä yhdessä Nuorisotalon osaamiskeskus Vahvistamon kanssa.

Hankkeessa saatiin ensimmäisenä vuonna valmiiksi jo luonnokset koulu- ja opiskeluterveydenhuollon rooleista ehkäisevässä päihdetyössä sekä ADSUME -päihdemittarin ja mini-intervention kirjaaminen ja sitä kautta tilastoituminen. Vuoden 2020 suunnitelmia tehtiin yhdessä seudullisen koordinoitun ehkäisevän työn, alueellisesti koordinoitun hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen sekä LAPE-työn kanssa.

Henkilöstö

Projektipäällikkö Anne-Marie Haavisto
Sihteeri Mervi Hietaranta (20%)

Projektit yhteensä tulot ja menot

	TP 2018	TA 2019	Toteuma 2019	TA %	Ed.vuod
Tuotot	1 168 950	324 406	449 731	138,6 %	-61,5 %
Kulut	-1 136 748	-324 406	-465 256	143,4 %	-59,1 %
Toimintakate	32 201	0	-15 525	**	-148,2 %

3.7 Tuloslaskelmaosan toteutuminen

Sosiaalialan osaamiskeskus Verso liikelaitos Talousarvion tuloslaskelmaosan toteutumisvertailu (1000 eur)

	TA 2019	Toteuma	Poikkeama
Liikevaihto	342	379	-37
Liiketoiminnan muut tuotot	438	605	-168
Materiaalit ja palvelut	-116	-195	79
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-10	-5	-5
Palvelujen ostot	-106	-190	83
Henkilöstökulut	-601	-674	73
Palkat ja palkkiot	-502	-561	59
Henkilösivukulut	-99	-113	14
Eläkekulut	-81	-96	15
Muut henkilösivukulut	-18	-17	-2
Liiketoiminnan muut kulut	-62	-50	-13
Liikelylijäämä(-alijäämä)	0	65	-65
Tilikauden tulos	0	65	-65

3.8 Rahoitusosan toteutuminen

Sosiaalialan osaamiskeskus Verso liikelaitos Talousarvion rahoitusosan toteutumisvertailu (1000 eur)

	TA 2019	Toteuma	Poikkeama
Toiminta ja investoinnit			
Toiminnan rahavirta	0	65	-65
Liikelylijäämä	0	65	-65
Toiminnan ja investointien rahavirta	0	65	-65
Rahoituksen rahavirta			
Lainakannan muutokset	0	-424	424
Muut maksuvalmiuden muutokset	0	358	-358
Rahoituksen rahavirta	0	-65	65
Vaikutus maksuvalmiuteen	0	0	0

3.9 Investoinnit

Versolla ei ollut investointeja vuonna 2019.

3.10 Kuntayhtymän valtuustoon nähden sitovien erien toteutuminen

Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymän valtuusto on antanut talousarviossaan Sosiaalialan edistämiskeskus Verso -liikelaitokselle tavoitteeksi ja sitovaksi eräksi vuodelle 2019, että liikelaitoksen ylijäämä ennen varauksien muutoksia on vähintään 0 euroa. Tavoite on toteutunut, koska tilikauden tulos on 65 177 euroa.

4. Johtokunnan esitys vuoden 2019 tuloksen käsittelystä

Sosiaalialan osaamiskeskus Verso -liikelaitoksen johtokunnan esitys on, että vuoden 2019 tilikauden tulos 65 176,65 euroa siirretään taseen ylijäämä/alijäämätilille.

5. Tilinpäätöslaskelmat

5.1 Tuloslaskelma

Sosiaalialan osaamiskeskus Verso liikelaitos Tuloslaskelma ja sen tunnusluvut (1000 eur)

(1000 €)	1.1.-31.12.2019		1.1.-31.12.2018	
Liikevaihto	378 572,63		524 512,65	
Liiketoiminnan muut tuotot	605 330,43		1 148 638,60	
Materiaalit ja palvelut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-5 248,80		-9 919,66	
Palvelujen ostot	-189 777,31	-195 026,11	-403 959,65	-413 879,31
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-561 136,46		-856 782,66	
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-96 285,52		-145 800,50	
Muut henkilösivukulut	-16 746,15	-674 168,13	-31 332,88	-1 033 916,04
Liiketoiminnan muut toimintakulut	-49 529,68	-49 529,68	-53 072,85	-53 072,85
Liikelylijäämä(-alijäämä)	65 179,14		172 283,05	
Rahoitustuotot ja -kulut	-2,49		0,00	
Korkokulut	-2,49		0,00	
Tilikauden ylijäämä(-alijäämä)	65 176,65		172 283,05	

6. Rahoituslaskelmat

Sosiaalialan osaamiskeskus Verso liikelaitos Rahoituslaskelma (1000 eur)

(1000 €)	1.1.-31.12.2019		1.1.-31.12.2018	
Toiminnan rahavirta				
Liikelylijäämä(-alijäämä)	65 179,14		172 283,05	
Rahoitustuotot ja -kulut	-2,49	65 176,65	0,00	172 283,05
Toiminnan ja investointien rahavirta	65 176,65		172 283,05	
Rahoituksen rahavirta				
Lainakannan muutokset				
Lainojen vähennys kuntayhtymältä	-423 605,67	-423 605,67	-24 439,86	-24 439,86
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Saamisten muutos kuntayhtymältä	-115 568,06		0,00	
Saamisten muutos muilta	530 056,64		-401 448,98	
Korottomien velkojen muutos muilta	-56 059,56	358 429,02	12 772,62	-388 676,36
Rahoituksen rahavirta	-65 176,65		-413 116,22	
Rahavarojen muutos	0,00		-240 833,17	
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.	0,00		0,00	
Rahavarat 1.1.	0,00	0,00	240 833,17	-240 833,17

7. Tase

Sosiaalialan osaamiskeskus Verso liikelaitos Tase (1000 eur)

VASTAAVAA	2019	2018
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset	380 899,64	795 388,22
Lyhytaikaiset saamiset	380 899,64	795 388,22
Myyntisaamiset	0,00	123 161,30
Saamiset kuntayhtymältä sis.	115 568,06	0,00
Muut saamiset	1 336,34	10 926,92
Siirtosaamiset	263 995,24	661 300,00
VASTAAVAA YHTEENSÄ	380 899,64	795 388,22
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA	254 048,48	188 871,83
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	188 871,83	16 588,78
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	65 176,65	172 283,05
VIERAS PÄÄOMA	126 851,16	606 516,39
Lyhytaikainen	126 851,16	606 516,39
Lyhytaikaiset lainat kuntayhtymältä	0,00	423 605,67
Ostovelat	5 001,86	3 698,31
Muut velat	13 958,17	19 509,47
Siirtovelat	107 891,13	159 702,94
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	380 899,64	795 388,22

8. Sosiaalialan osaamiskeskus Verson tilinpäätöksen liitetiedot

TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liitetieto 1

Arvostus- ja jaksotusperiaatteet sekä menetelmät

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteiden mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen projektiluonteisten hankkeiden tuet ja avustukset on merkitty tuloslaskelmaan maksuperusteisesti. Tilinpäätöksen yhteydessä vuoden 2019 kustannuk-

siin saamatta olevat projektien tuet ja avustukset on muutettu suoriteperusteisiksi.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liitetieto 6

Verso toimintatuotot	2019	2018
Myyntituotot jäsenkunnilta	324 638	27 895
Muut myyntituotot	53 935	496 778
Tuet ja avustukset	605 330	1 146 579
Muut toimintatuotot	0	1 900
Liikelaitos Verson toimintatuotot yhteensä	983 903	1 673 152

TASEEN VASTATTAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liitetieto 25

Oman pääoman erittely	2019	2018
Edellisten tilikausien ylijäämä 1.1.	16 589	51 012
Edellisen tilikauden ylijäämä	172 283	-34 423
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.	188 872	16 589
Tilikauden Ylijäämä	65 177	172 283
Oma pääoma yhteensä	254 048	188 872

Liitetieto 33

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät	2019	2018
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Lomapalkkajaksotukset	94 813	125 234
Muut palkkojen ja henkilösivukulujen jaksotukset	13 079	15 673
Muut siirtovelat	0	18 796
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	107 891	159 703
Siirtovelat yhteensä	107 891	159 703

HENKILÖSTÖÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liitetieto 42

	2019	2018
Henkilöstön lukumäärä 31.12.		
Vakinaiset	6	11
Määräaikaiset	4	9
Henkilöstön lukumäärä yhteensä	10	20

Liitetieto 43

Henkilöstökulut	2019	2018
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	674 168	1 033 916
Henkilöstökulut yhteensä	674 168	1 033 916

VAKUUKSIA JA VASTUUSITOUMUKSIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liitetieto 38

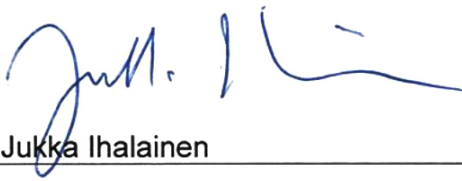
Vuokravastuut	2019	2018
Toimitilojen vuokravastuut	4 455	
Koneiden ja laitteiden vuokravastuut	6 255	4 869
Vuokravastuut yhteensä	10 710	4 869
- seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	8 256	3688

Leasingvuokrasopimuksiin ei sisälly olennaisia irtisanomis- ja lunastusehdon mukaisia vastuita.

Vuoden 2019 tilinpäätöksen allekirjoitus

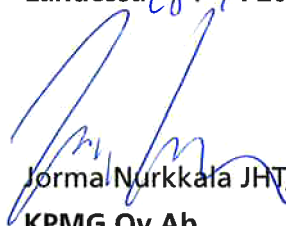
Porvoossa 19.2.2020

Sosiaalialan osaamiskeskus Verso -liikelaitos
Johtokunta

 Mika Forsberg	 Eija Tiihonen
 Leila Kankainen	 Niina Viholainen
 Pirkko Valtanen	 Pasi Ilonen
 Pasi Töyli	 Jukka Ihalainen
 Carita Schröder	
 Leena Kokko	 Maria Andersson

Olemme tarkastaneet tilinpäätöksen

Lahdessa 28.4.2020

Jorma Nurkkala JHT, KHT
KPMG Oy Ab

Luettelo kirjanpidosta ja aineistoista

Kirjanpidon osa	Tositelaji	Numerosarja		Kirjanpitojärjestelmien keskinäiset yhteydet	Miten ja missä säilytetään
Tilinpäätös				Yrityksen tasekirjassa on esitetty kirjanpidolain edellyttämä tilinpäätös, toimintakertomus sekä luettelo kirjanpidoista ja aineistosta	Yrityksessä paperilla
Pääkirjanpito			Pää- ja Päiväkirjat	Pääkirjanpitoon koetaan yhteenvedo esijärjestelmien tapahtumista	Tapahtumat säilytetään sähköisenä DA-arkistossa
Kirjanpitotosite - Tasaustosite	AB	01	pankin+myren+osren välitilien tasaukset	osa SAP-järjestelmää, joka on integroitu suoraan pääkirjanpitoon	SAP kirjanpitojärjestelmässä
Pääkirjatilitositte	SA	01	oikaisu muistio	Pääkirjatositteet viedään pääkirjanpitoon manuaalisesti	SAP kirjanpitojärjestelmässä liitteineen
	SE	01	pääkirjatosite, esijärjestelmästä	Pääkirjatositteet viedään pääkirjanpitoon excellinä	
	SP	01	oikaisu muistio - sähköinen hyväksyntä	Pääkirjatositteet viedään pääkirjanpitoon manuaalisesti	
	SB	12	Pääkirjatilikirjaus, jaksotus		
	JP	12	Jaksotustositteen purku		
	Y1	06	Yritysten välinen kirjaus		
	Y2	06	Yritysten välinen kirjaus	Pääkirjatositteet viedään pääkirjanpitoon excellinä	
	SK	21	Kassatosite		
Alv-vero kauden vaihteessa	SV	01	alv saatava- ja velkatilien netotus	osa SAP-järjestelmää, joka on integroitu suoraan pääkirjanpitoon	SAP kirjanpitojärjestelmässä, sähköisessä DA arkistossa
Liittymät	L1	02	FK Palkkaliittymä	Tapahtumat siirretään liittymän kautta pääkirjanpitoon tapahtumakohtaisesti	Palkkakirjanpito ja siihen liittyvät erittelyt ja laskelmat säilytetään sähköisenä DA-arkistossa
	L2	02	TEM Matkalaskuliittymä		
	L5	02	WebMarela liittymä		
Myyntireskontra	RV	98	Laskun siirto	Myyntireskontran tapahtumat ovat osa SAP-järjestelmää, joka on integroitu suoraan pääkirjanpitoon	Tapahtumat säilytetään sähköisenä DA-arkistossa
	DZ	14	Asiakkaat - maksu		
Ostoreskontra	KR	19	Toimittajat - lasku	Tositteet siirtyvät Basware IP:n kautta SAP järjestelmään	Tapahtumat säilytetään sähköisenä DA-arkistossa
	KG	17	Toimittajat - hyvit.		
Tiliotteet	ZV	20	Maksuselvitys	Basware maksuliikenneohjelmasta liittymien kautta SAP kirjanpitojärjestelmään	Tapahtumat säilytetään sähköisenä DA-arkistossa

6.2 Liikelaitosten vaikutus kuntayhtymän talouteen

Liikelaitosten vaikutus kuntayhtymän tilikauden tuloksen muodostumiseen (1000 eur)

	Talousarvion toteuma		Eliminoinnit		Kokonais-tarkastelu
	Kuntayhtymä	Liikelaitokset	Yhtymä/ Liikelaitokset	Liikelaitokset/ Yhtymä	Tuloslaskelma
Toimintatuotot	764 061	984	-62	-226	764 758
Myyntituotot	685 404	379	-62	-226	685 495
Maksutuotot	60 199	0	0	0	60 199
Tuet ja avustukset	5 938	605	0	0	6 543
Muut toimintatuotot	12 521	0	0	0	12 521
Toimintakulut	-751 539	-919	227	60	-752 170
Henkilöstökulut	-335 631	-674	0	0	-336 305
Palkat ja palkkiot	-275 031	-561	0	0	-275 592
Henkilösivukulut	-60 600	-113	0	0	-60 713
Eläkekulut	-51 994	-96	0	0	-52 090
Muut henkilösivukulut	-8 607	-17	0	0	-8 623
Palvelujen ostot	-259 852	-190	227	60	-259 754
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-64 659	-5	0	0	-64 664
Avustukset	-45 728	0	0	0	-45 728
Muut toimintakulut	-45 670	-50	0	0	-45 719
Toimintakate	12 522	65	166	-166	12 587
Rahoitustuotot ja -kulut	-101	0	0	0	-101
Korkotuotot	70	0	0	0	70
Muut rahoitustuotot	345	0	0	0	345
Korkokulut	-351	0	0	0	-351
Muut rahoituskulut	-164	0	0	0	-164
Vuosikate	12 422	65	166	-166	12 487
Poistot ja arvonalentumiset	-13 112	0	0	0	-13 112
Suunnitelman mukaiset poistot	-12 780	0	0	0	-12 780
Arvonalentumiset	-332	0	0	0	-332
Tilikauden tulos	-690	65	166	-166	-625
Poistoeron lisäys(-) tai vähennys(+)	170	0	0	0	170
Varausten lisäys(-) tai vähennys(+)	521	0	0	0	521
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	0	65	166	-166	65

Liikelaitosten vaikutus kuntayhtymän toiminnan rahoitukseen (1000 eur)

	Talousarvion toteuma		Eliminoinnit		Kokonaistar- kastelu
	Kuntayhtymä	Liikelaitokset	Yhtymä/ Liikelaitokset	Liikelaitokset/ Yhtymä	Tuloslaskelma
Toiminta ja investoinnit					
Toiminnan rahavirta	9 312	65	166	-166	9 377
Vuosikate	12 422	65	166	-166	12 487
Satunnaiset erät	0	0	0	0	0
Tulorahoituksen korjauserät	-3 110	0	0	0	-3 110
Investointien rahavirta	-16 633	0	0	0	-16 633
Investointimenot	-16 648	0	0	0	-16 648
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0	0	0	0	0
Pys.vastaavien hyöd.luovutustulot	15	0	0	0	15
Toiminta ja investoinnit, netto	-7 322	65	166	-166	-7 257
Rahoitustoiminta					
Antolainauksen muutokset	216	0	0	0	216
Antolainasaamisten vähennykset	216	0	0	0	216
Lainakannan muutokset	-2 609	-424	0	424	-2 609
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-2 609	0	0	0	-2 609
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0	-424	0	424	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	-10 231	358	-424	116	-10 181
Rahoitustoiminta	-12 625	-65	-424	539	-12 574
Vaikutus maksuvalmiuteen	-19 946	0	-258	374	-19 831

7 Tilinpäätöksen varmentaminen

Lahdessa 30. päivänä maaliskuuta 2020

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä

Hallitus

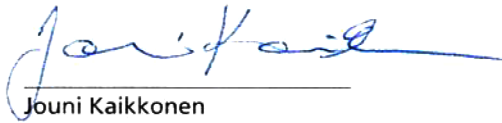
Marina Erhola
Toimitusjohtaja

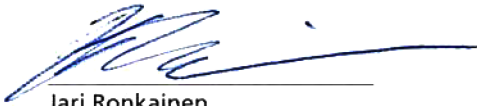
Kari Lempinen
Hallituksen puheenjohtaja

Sari Niinistö
Hallituksen varapuheenjohtaja

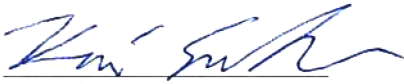
Jouni Kaikkonen

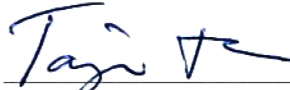
Jari Ronkainen

Niina Saarinen

Kari Sulonen

Tarja Törnio

8 Tilinpäätösmerkintä

Olemme antaneet suorittamastamme
tilintarkastuksesta tänään kertomuksen.

Lahdessa 28.4. 2020

KPMG Oy
Tilintarkastusyhteisö

Jorma Nurkkala
JHT/HT

Liite 1**Käyttötalousosa****(1000 euroa)**

Terveyden ja sairaanhoidon toimiala	TA2020	Muutos	MTA I 2020
Toimintatuotot	44 359		44 359
Toimintakulut	-290 424	-268	-290 692
Sisäiset erät	-49 598	-354	-49 952
Toimintakate	-295 663	-622	-296 285
Rahoitustuotot ja -kulut			0
Vuosikate	-295 663	-622	-296 285
Poistot	-4 491		-4 491
Tilikauden tulos	-300 153	-622	-300 775

Ikääntyneiden palvelut ja kuntoutus	TA2020	Muutos	MTA I 2020
Toimintatuotot	43 452		43 452
Toimintakulut	-198 502	48	-198 454
Sisäiset erät	-15 663	324	-15 339
Toimintakate	-170 712	372	-170 341
Rahoitustuotot ja -kulut			0
Vuosikate	-170 712	372	-170 341
Poistot	-106		-106
Tilikauden tulos	-170 819	372	-170 447

Perhe- ja sosiaalipalvelut	TA2020	Muutos	MTA I 2020
Toimintatuotot	14 268		14 268
Toimintakulut	-189 115		-189 115
Sisäiset erät	-17 338	249	-17 088
Toimintakate	-192 185	249	-191 936
Rahoitustuotot ja -kulut			0
Vuosikate	-192 185	249	-191 936
Poistot	-153		-153
Tilikauden tulos	-192 339	249	-192 090

Ympäristöterveyskeskus	TA2020	Muutos	MTA I 2020
Toimintatuotot	602		602
Toimintakulut	-2 148		-2 148
Sisäiset erät	-170	1	-170
Toimintakate	-1 716	1	-1 715
Rahoitustuotot ja -kulut			0
Vuosikate	-1 716	1	-1 715
Tilikauden tulos	-1 716	1	-1 715

Yhtymän johto	TA2020	Muutos	MTA I 2020
Toimintatuotot	661 959		661 959
Toimintakulut	-8 568	220	-8 348
Sisäiset erät	9 110	-220	8 890
Toimintakate	662 500	0	662 500
Rahoitustuotot ja -kulut	-600		-600
Vuosikate	661 900	0	661 900
Tilikauden tulos	661 900	0	661 900

Yhtymäpalvelut	TA2020	Muutos	MTA I
Toimintatuotot	9 221		9 221
Toimintakulut	-75 056		-75 056
Sisäiset erät	73 659		73 659
Toimintakate	7 824	0	7 824
Rahoitustuotot ja -kulut			0
Vuosikate	7 824	0	7 824
Poistot	-7 824		-7 824
Tilikauden tulos	-0	0	-0

Yhtymä yhteensä	TA2020	Muutos	MTA I 2020
Toimintatuotot	773 861	0	773 861
Toimintakulut	-763 813	0	-763 813
Sisäiset erät	0	0	0
Toimintakate	10 047	0	10 047
Rahoitustuotot ja -kulut	-600	0	-600
Vuosikate	9 447	0	9 447
Poistot	-12 574	0	-12 574
Tilikauden tulos	-3 127	0	-3 127

Liite 2**Investointiosa****(1000 euroa)**

	TA 2020	Muutos	MTA I 2020
Uudisrakentamishankkeet	36 400	0	36 400
Rakennusvaihe 7; KESLE, synnytys, vuodeosastot, välinehuolto	36 400		36 400
Suunnittelu	400		
Rakentaminen	25 000		
Toimintavarustus	11 000		
Perusparantamishankkeet (sisältää toiminnan tehostamiset)	1 700	0	1 700
Muu rakentaminen, rakennustekniset työt	1 700		1 700
Muut investointimenot	7 474	816	8 290
Tietojärjestelmähankkeet	2 057	52	2 109
Sairaalalaitteet ja -kalusto	4 000	-52	3 948
Muut laitteet ja kalusto	1 417		1 417
Osakkeet		816	816
YHTEENSÄ	45 574	816	46 390

Liite 3

Rahoitusosa

(1000 euroa)	TA 2020	Muutos	MTA I 2020
Toiminta ja investoinnit			
Toiminnan rahavirta	9 447	0	9 447
Vuosikate	9 447		9 447
Satunnaiset erät	0		0
Tulorahoituksen korjauserät	0		0
Investointien rahavirta	45 574	816	46 390
Investointimenot	45 574	816	46 390
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	0		0
Toiminnan ja investointien rahavirta	-36 127	-816	-36 943
Rahoituksen rahavirta	36 158	820	36 978
Antolainauksen muutokset	0	-10 160	-10 160
Antolainauksen lisäykset (-)	0	-10 160	-10 160
Antolainasaamisten vähennykset (+)	0		0
Lainakannan muutokset	36 158	10 980	47 138
Pitkäaikaisten lainojen lisäys (+)	39 600	10 980	50 580
Pitkäaikaisten lainojen vähennys (-)	3 442		3 442
Lyhytaikaisten lainojen muutos (+/-)	0		0
Muut maksuvalmiuden muutokset (+/-)	0		0
Rahoituksen rahavirta	36 158	820	36 978
Vaikutus maksuvalmiuteen	31	4	35

2020

Päijät-Hämeen
hyvinvointikuntayhtymän
sijoituspolitiikka

Valmistelijat: Antti Niemi, Maarit Kuivala-Ruiz
Sijoituspolitiikka on hyväksytty yhtymäkokouksessa
xx.xx.xxxx

SIJOITUSPOLITIikka

Yhtymän sijoituspolitiikka kassavarojen lyhyen ja pitkän aikavälin hoitamisesta

Sisällysluettelo

1. Yleistä	Sivu	3
2. Sijoitustoiminnan vastuut ja valtuudet		3
3. Yhtymän tavoitteet sijoitustoiminnalle		6
4. Sijoitustoiminnan periaatteet		6
5. Sijoitustoiminnassa käytettävät omaisuuslajit		7
6. Sijoitustoiminnan riskit ja rajoitukset		8
7. Sijoitustoiminnan ulkoistaminen		9
8. Sijoitustoiminnan seuranta		9

1.) Yleistä

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän tehtävänä on tuottaa laadukkaita sosiaali- ja terveydenhuollon sekä ympäristöterveyden palveluja yli 212 000 asukkaan Päijät-Hämeessä. Yhtymä on maakunnan suurin alan toimija ja työnantaja. Palveluksessamme on noin 7000 asiantuntijaa. Yhtymän toimintatuotot ovat vuoden 2020 talousarvion mukaan noin 774 miljoonaa euroa ja toimintakulut 764 miljoonaa euroa. Valtakunnallisissa vertailuissa tuottavuutemme on arvioitu maamme parhaimmiston. Yhtymän strategiassa korostuvat Päijät-Hämeen elinvoima ja asukkaiden etu.

Arvojamme ovat:

- Ihmisestä välittäen
- Yhdessä tehden
- Rohkeasti uudistuen

Yhtymä on kuntien omistama julkinen organisaatio. Omistajinamme on 12 kuntaa, joista 10 on luovuttanut sosiaali- ja perusterveydenhuollon sekä ympäristöterveydenhuollon (8 kuntaa) ja eläinlääkintähuollon palveluiden järjestämisvastuun yhtymälle. Kaksi omistajakuntaa ostaa yhtymältä vain erikoissairaanhoidon (ml. ensihoito) sekä ympäristöterveydenhuollon palvelut.

Tässä määritelty sijoitussuunnitelma turvaa sekä johdonmukaisen että jatkuvan sijoitustoiminnan toteuttamisen, jolla saavutetaan yhtymän sijoitustoiminnalle asettamat tavoitteet.

2.) Sijoitustoiminnan vastuut ja valtuudet

Perussopimuksen 10 § ja kohdan 10 mukaan: ”yhtymäkokouksen tehtävänä on hyväksyessään taloussuunnitelman ja talousarvion päätettävä talouden, rahoituksen ja sijoitustoiminnan perusteista.”

Kuntayhtymän hallintosäännön 60 § mukaan:

60 § Rahatoimen hoitaminen

”Kuntayhtymän rahatoimen tehtäviä ovat maksuvalmiuden ylläpitäminen, maksuliikenteen hoito, lainarahoitus ja rahavarojen sijoittaminen.

Yhtymäkokous päättää kuntayhtymän kokonaisvarallisuuden hoidon ja sijoitustoiminnan perusteista. Yhtymäkokous päättää lainan ottamisen ja lainan antamisen periaatteista.

Talousarvion hyväksymisen yhteydessä yhtymäkokous päättää antolainojen ja vieraan pääoman muutoksista.

Hallitus päättää lainan ottamisesta ja lainan antamisesta noudattaen yhtymäkokouksen hyväksymiä periaatteita. Hallitus voi siirtää lainan ottamiseen ja antamiseen liittyvää toimivaltaansa alaiselleen viranomaiselle. Muutoin kuntayhtymän rahatoimesta vastaa hallitus.

Talousjohtaja päättää yhtymäkokouksen päättämissä rajoissa lyhytaikaisen lainan ottamisesta maksuvalmiuden turvaamiseksi.

Rahatoimen käytännön hoitamisesta vastaa talousjohtaja.”

Edellä kirjoitetun perusteella kuntayhtymän rahatoimesta vastaa hallitus. Rahatoimen hoitamiseen kuuluu myös rahavarojen sijoittaminen. Hyväksymällä tämän sijoituspolitiikan hallitus antaa rahatoimen käytännön hoitamisesta vastaavalle talousjohtajalle oikeuden tämän sijoituspolitiikan mukaiseen kassavarojen sijoittamiseen sijoitussuunnitelman mukaisesti. Sijoitettavat kassavarat ovat maksuliikennevaroja, jotka ovat rahoituslaitosten käyttötileillä olevat varat ja käteisvarat. Sijoitettavia kassavaroja eli kassaylijäämää ovat varat, jotka eivät määrittelyhetkellä ole sidottu maksuliikenteen ylläpitoon.

Sijoitussuunnitelman valmistelee ja sen mukaiset toimenpiteet toteuttaa yhtymän talousjohtaja käyttäen tarvittaessa hyväkseen eri asiantuntijoita. Talousjohtaja vastaa siitä, että sijoitustoimintaa toteutetaan voimassa olevan sijoituspolitiikan mukaisesti ja sen asettamissa rajoissa.

Talousjohtaja esittelee hallitukselle sijoitustoiminnan kehitystä puolivuositain tai tarpeen mukaan. Arviot sijoitustoiminnan toteutuksesta ja siitä tehdyt johtopäätökset kirjataan hallituksen pöytäkirjaan.

Hallitus tarkistaa tarvittaessa sijoituspolitiikkaa esimerkiksi sijoitus- ja rahamarkkinoista, lainsäädännöstä tai yhtymän toiminnasta, sijoitustoiminnan tavoitteiden muuttumisesta ja taloudesta johtuvista syistä.

Yhtymän sijoitustoiminnan vastuut ja valtuudet määritellään seuraavasti:

Sijoituspolitiikka ja sijoitustoiminta

Vastuut ja valtuudet	Yhtymäkokous	Hallitus	Talousjohtaja tai hänen määräämänsä
Sijoituspolitiikan hyväksyminen osana sijoitustoiminnan perusteita	X		
Sijoituspolitiikan noudattamisen valvonta		X	
Sijoitusten valvonta			X
Sijoitusten ulkoistaminen [varainhoitosopimus]			X
Varainhoitoon ja muuhun sijoitustoimintaan liittyvät sopimukset			X
Yksittäiset sijoitustoimenpiteet sijoituspolitiikan ja yhtymän hallituksen antamien erillisohjeiden puitteissa			X
Sijoitusten markkinahinnan selvittäminen			X
Maksuliikenne			X
Dokumenttien hallinta			X
Raportointi			X
Kirjanpito			X
Täsmäytykset, kirjanpito, sijoitusten säilytys			X
Sijoitustapahtumiin liittyvä valvonta			X
Sijoitustoiminnan raportointi			X
Sijoituspolitiikan vuosittainen päivitys ja vähäiset muutokset		X	
Tavoitteiden toteutuksen valvonta raportoinnin perusteella		X	

3.) Yhtymän tavoitteet sijoitustoiminnalle

Sijoitustoiminnan ensisijaisena tehtävänä on tukea yhtymän reaali prosessin toimintaa ja suojata saavutettua varallisuusasemaa. Sijoitustoiminnan hoidossa on tavoitteena riippumattomuus ja tasapuolisuus suhteessa palveluja tarjoaviin osapuoliin nähden. Sijoitustoiminnan tulee lähtökohtaisesti olla taloudellisesti tuottavaa, vähimmäistavoitteena on sijoitusten reaaliarvon säilyttäminen. Kassavarat on sijoitettava mahdollisimman turvaavasti siten, että vaara pääoman merkittävästä menettämisestä on vähäinen. Sijoitustoiminnassa otetaankin ensisijaisesti huomioon maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden turvaaminen.

Yhtymän varat tulee sijoittaa turvallisesti ja varoja tulee hallita vallitsevat olosuhteet huomioon ottaen niin, että pääomaa ei ainoastaan säilytetä, vaan sitä myös pyritään kartuttamaan tarkoituksenmukaisilla sijoituksilla. Pääoman säilyttämisen vaihtoehtona sijoitustoiminnan tavoitteena voi olla myös pienentää negatiivisen koron markkinatilanteessa kassavaroista maksettavaa korkoa.

4.) Sijoitustoiminnan periaatteet

Sijoituksiin käytettävissä oleva rahamäärä ja sijoitusaika arvioidaan maksuvalmius- ja kassaennusteella. Kassavaranto pidetään riittävän suurena, jotta maksuvalmius säilyy hyvänä. Päivittäisen maksuliikenteen hoidossa ylijäävät varat sijoitetaan kassanhallinnan kannalta tarkoituksenmukaisimmalla tavalla. Kassavarojen sijoituspalveluiden kustannukset tulee pitää yhtymän kannalta edullisina (tarvittaessa kilpailutus niiden välittäjien kesken).

Kassanriittävyys määrittelee sen, sijoitetaanko kassaylijäämä lyhytaikaisesti, juoksuajaltaan alle vuoden mittaisiin, vai pitkäaikaisiin, yli vuoden mittaisiin, sijoituksiin. Lyhytaikainen kassaylijäämä sijoitetaan mahdollisimman vähäriskisesti siten, että sijoitukselle pyritään saamaan korkeampi tuotto kuin konsernitilillä tai pienempi kustannus kuin konsernitilillä (negatiivinen korko).

Kassavarojen sijoittamisen periaatteina ovat:

1. Luottokelpoisuus
2. Likvidisyys
3. Tuotto

Yhtymä tekee pääsääntöisesti vain lyhytaikaisia alle vuoden juoksuajaltaan olevia sijoituksia. Tarvittaessa sijoituksia hajautetaan tarvittaessa eri omaisuuslajien ja kohteiden (välillä ja sisällä) riskin pienentämiseksi.

Yhtymä noudattaa sijoitustoiminnassaan vastuullisen sijoittamisen periaatteita. Vastuullinen sijoittaminen on sijoitustyyli, jossa sijoituksia tehdään vain sellaisia

kohteisiin, jotka täyttävät kestävä kehityksen kriteerit. Näitä kestävä kehityksen kriteerejä ovat kannattavuus, sosiaalinen vastuu sekä vastuu ympäristöstä.

5.) Sijoitustoiminnassa käytettävät omaisuuslajit

Rahalaitosten tai vastaavien tarjoamat tilimuotoiset sijoituskohteet (pankkitilit)

Vaihtuva- ja kiinteäkorkoiset joukkovelkakirjalainat

Korko- ja joukkovelkakirjalaina sijoitukset

Korkosijoituksia voidaan tehdä lyhyt – ja pitkäaikaisiin sijoituskohteisiin Suomessa ja euroalueella. Lyhyt - ja pitkäaikaiset jälkimarkkinakelpoiset korkoinstrumentit:

- rahamarkkinainstrumentit: rahalaitosten sijoitustodistukset, yritystodistukset,
- kuntatodistukset (< 12 kk)
- valtion velkasitoumukset (< 12 kk)
- valtion joukkovelkakirjalainat (>12 kk)
- yritysten ja yhteisöjen joukkovelkakirjalainat (>12 kk)
- pääomasuojatut strukturoidut lainat (>12 kk)

Osakesijoitukset

Yhtymä ei sijoita kassavaroja osakkeisiin tai arvopapereihin, joiden hinta määräytyy osakemarkkinoiden perusteella. Yhtymä tekee osakesijoituksia vain toimialasijoittamismielessä. Toimialasijoittamisella tarkoitetaan sijoituksia, joilla edistetään yhtymän tehtäviin kuuluvan palvelutuotannon järjestämistä. Toimialasijoituksia ovat oman tai vieraan pääoman ehtoiset sijoitukset yhteisöihin, jotka hoitavat yhtymän tehtäviä tai joiden toiminnan tarkoituksena on tukea yhtymän tehtäviin liittyviä päämääriä (tukipalvelut). Toimialasijoitukset ovat pääsääntöisesti tarkoitettu investointien rahoittamiseen. Sijoitukset voivat olla antolainoja (velkakirjalainoja tai pääomalainoja) sekä osake- tai osuuspääomasijoituksia tai vaihtovelkakirjalainoja. Annetut lainat voivat olla korollisia tai korottomia. Hallintosäännön 60 § mukaan hallitus päättää lainanannosta yhtymäkokouksen hyväksymiä periaatteita noudattaen. Näiden osakkeiden ostot päätetään perussopimuksen 26 § mukaisesti osana talousarvion hyväksyntää.

Korko- ja osakejohdannaiset

Johdannaisinstrumentteihin ei voida sijoittaa suoraan. Niitä voi kuitenkin olla sijoitussalkussa välillisesti sijoitusrahastojen pääomaturvattujen sijoitustuotteiden kautta.

Sijoitusrahastot

Yhtymä voi tehdä sijoituksia EU:n alueella rekisteröityihin sijoitusrahastoihin Yhtymä tekee pääsääntöisesti sijoituksia vain lyhyen ja pitkän koron rahasto-osuuksiin.

Pääomaturvatut sijoituskohteet

Yhtymä voi tehdä sijoituksia pääomaturvattuihin sijoitustuotteisiin, joiden liikkeeseenlaskijan luottoluokitus on yli A.

Yhtymä tekee vain euromääräisiä sijoituksia. Yhtymän suoriin sijoituksiin ei saa sisältyä valuuttariskiä. Valuuttariskiä voi syntyä myös välillisesti, jos esimerkiksi rahasto tekee valuuttamääräisiä sijoituksia. Tällaisissa tapauksissa on selvítettävä, miten kurssimuutokset näkyvät rahaston arvossa ja miten rahasto hallitsee kurssiriskiä.

6.) Sijoitustoiminnan riskit ja rajoitukset

Sijoitussalkuille asetetaan riskirajat siten, että sijoitusriskien mahdollinen toteutuminen ei uhkaa yhtymän lyhyen eikä pitkän aikavälin tavoitteiden toteutumista. Sijoitustoiminnan tulee riskit huomioiden toteuttaa tarvittaessa sijoitussalkussa riittävää hajautusta. Tämä voidaan varmistaa valitsemalla joko riittävästi suoria sijoituskohteita tai sijoittamalla rahastojen kautta.

Sijoitusten riskit koostuvat likviditeetti-, markkina- ja luottoriskistä sekä sijoituskohteiden ominaisuuksiin liittyvistä riskeistä (esim. yritysrishti).

Yksittäisiin sijoituskohteisiin liittyviä riskejä hallinnoidaan rajaamalla esimerkiksi sallittu luottokelpoisuusvaade laatuluokkaiseksi ja hajauttamalla eri sijoituskohteisiin (omaisuuslajien sisällä) seuraavissa tarkoituksissa

Hajautus	Kassasalkku	Tuottosalkku	Kasvusalkku
Likviditeetti	X		
Omaisuuslaji		x	X
Maantieteellinen		x	X
Toimiala		x	X
Maturiteetti		X	
Liikkeeseenlaskija		X	
Luottoluokitus		X	

Likviditeettiriski

Yhtymän sijoitustoiminnassa tulee käyttää pääosin nopeasti rahaksi muutettavia eli likvidejä instrumentteja. Sijoitusten tulee pääosin olla realisoitavissa kohtuullisessa ajassa, noin 5 arkipäivässä.

Markkinariski

Korkosijoittamiseen liittyy markkinariski, jota pyritään hallitsemaan mahdollisimman hajauttamisen avulla. Markkinariskien hallinnassa voidaan käyttää apuna ulkopuolisia asiantuntijoita.

Luottoriski

Yhtymä voi sijoittaa tuotteisiin, joiden luottoriski arvioidaan pieneksi niiden liikkeellelaskijan luottoluokitusta arvioimalla.

Modifioitu duraatio eli korkoriski voi olla enintään 1. Muiden kuin pohjoismaalaisten tai Suomessa noteerattujen liikkeellelaskijoiden arvopapereiden ja rahamarkkinavälineiden luottokelpoisuusluokituksen tulee olla vähintään Moody's luokitus Baa3, S&P BBB- tai Fitch BBB-.

7.) Sijoitustoiminnan ulkoistaminen

Sijoitustoimintaa voidaan hoitaa sisäisesti tai ulkoistaa se osittain. Talousjohtaja voi päättää salkunhoidon ulkoistamisesta. Talousjohtaja ohjeistaa ja valvoo ulkopuolisten omaisuudenhoitajien valintaa sekä niiden toimintaa. Sijoittamisen ulkoistaminen ei poista sijoittamisen taloudellisia riskejä, jotka yhtymä kantaa aina itse.

8.) Sijoitustoiminnan seuranta ja arviointi

Talousjohtaja esittelee hallitukselle sijoitustoiminnan kehitystä puolivuosittain tai tarpeen mukaan. Arviot sijoitustoiminnan toteutuksesta ja siitä tehdyt johtopäätökset kirjataan hallituksen pöytäkirjaan.

Sijoituspolitiikka tarkistetaan hallituksessa vuosittain.